

País Valencià, segle XXI
ARA, PAÍS VALENCIÀ
Reflexions i experiències
de la generació que ve

País Valencià, segle XXI
ARA, PAÍS VALENCIÀ
Reflexions i experiències
de la generació que ve

Jordi Muñoz (ed.)

*Xavi Sarrià • Aitana Guia • Vicent Martínez • Gerard Fullana
Hèctor Sanjuán • Sandra Obiol • Dídac Botella • Violeta Tena
Pau Caparrós • Xavier Ginés • Feliu Ventura • Maria Josep Picó
Miquel Ramos • Marc Peris • Francesc Vila • Antoni Rubio
Andreu Ginés • Adelaida Ferre • Enric Navarro • Francesc Felípe*

Quaderns d'Orientació Valencianista

2009

Aquesta publicació no pot ser reproduïda, ni totalment ni parcialment, ni enregistrada en, o transmesa per, un sistema de recuperació d'informació, en cap forma ni per cap mitjà, sia fotomecànic, fotoquímic, electrònic, per fotocòpia o per qualsevol altre, sense el permís previ de l'editorial.

© Els autors, 2009

© D'aquesta edició: Universitat de València, 2009

Publicacions de la Universitat de València

Arts Gràfiques, 13

46010 València

ISBN: 978-84-370-7525-9

Dipòsit legal: V-2191-2009

Impressió: Impremta Lluís Palàcios

En memòria de Mavi Dolz

Índex

Presentació.....	II
<i>Xavi Sarrià</i> , La generació de l'ofensiva	15
<i>Aitana Guia</i> , Immigrants: per favor, no ens deixeu sols .	23
<i>Vicent Martínez</i> , El nou País Valencià, una qüestió de discurs.....	31
<i>Gerard Fullana</i> , La futbolització política del País Valencià	41
<i>Hèctor Sanjuán</i> , El país existeix, ara cal que fem política	49
<i>Sandra Obiol</i> , Benestar incert.....	57
<i>Dídac Botella</i> , La paradoxa d'Erich Fromm	63
<i>Violeta Tena</i> , Generació LUEV, generació perduda?	71
<i>Pau Caparrós</i> , Burgèsia valenciana o valencianista i qües- tíó de noms	79
<i>Xavier Ginés</i> , La revolució possible.....	85
<i>Feliu Ventura</i> , Això no és paella ni és res!.....	95
<i>Maria Josep Picó</i> , L'assalt al territori	99
<i>Miquel Ramos</i> , Un país en marxa, malgrat tot	109
<i>Marc Peris</i> , Des de l'illa	119
<i>Francesc Vila</i> , Mínims per arribar a màxims.....	127
<i>Antoni Rubio</i> , Seguim llegint Fuster	137
<i>Andreu Ginés</i> , La generació sense mestres.....	145
<i>Adelaida Ferre</i> , RTVV i la generació perduda	151
<i>Enric Navarro</i> , Algú va dir que no es podia viure de la terra?	157

<i>Francesc Felipe</i> , Els valencians 2.0. Valencians i valencianes a la Xarxa	165
<i>Autors</i>	169

Presentació

Fa catorze anys que el PP ocupa les principals institucions valencianes. En aquest període, el País Valencià ha experimentat algunes transformacions cabdals de les quals tot just se n'albiren les conseqüències: la incorporació massiva a la nostra societat de nous valencians i valencianes provinents dels quatre cantons del món; la progressiva erosió del teixit econòmic tradicional i la seua substitució per una economia creixentment terciaritzada, basada en la construcció i el turisme; la destrucció incontrolada del nostre territori; el retrocés continu en l'ús social de la llengua; l'emergència de les noves tecnologies de la informació i comunicació; la degradació de la cultura democràtica i l'ètica pública; una expansió gairebé inèdita de la població. Tots aquests processos, i d'altres, fan que el País que vivim avui tinga poc a veure amb el de fa unes dècades, i per això s'imposa una necessària reflexió i actualització d'alguns plantejaments.

A més, cal tenir en compte que la llarga i asfixiant hegemònia de la dreta al País Valencià deixa darrere seu un paisatge desolat. I no parlem només de la destrucció del territori, sinó també, i sobretot, de la desolació moral, intel·lectual i humana. La manca d'alternatives practicables, la desmoralització i

l'atomització de l'oposició social i política són alarmants. Davant les dificultats, hi ha qui respon amb renúncies. D'altres opten pel silenci o per recloure's en confortables trinxeres. I, al remat, les veus lúcides, íntegres i crítiques són cada vegada més difícils d'escoltar. I el miratge de viure en una terra completament erma amenaça amb autocomplir-se. Hem esdevingut, d'alguna manera, esclaus dels nostres silencis.

I potser ha arribat l'hora de revoltar-se contra aquest estat de coses. I mirar d'insuflar aire nou a aquell subjecte col·lectiu —necessàriament difús, plural i de fronteres mòbils— que es reconeix en els elements bàsics del projecte del País Valencià, més enllà de la lletra petita en què tan sovint ens hi perdem. Hem volgut, per tant, aplegar en aquest volum que teniu a les mans un grapat de veus crítiques, amb el denominador comú de pertànyer a la generació nascuda entre mitjan dels setanta i principi dels vuitanta. Nosaltres pertanyem a la primera generació que va poder estudiar en valencià. I això no és poca cosa. No varem viure el franquisme, i la transició, en tot cas, la varem veure des del bressol. Però som fills i filles de les renúncies i fracassos d'aquells anys. De l'autonomia limitada que ens ha tocat viure. Dels anys grisos i dels anys foscos. Però també som, i és bo recordar-ho, filles i fills del treball incansable i sovint callat d'una generació que, malgrat tot, ha guanyat alguns espais decisius. Una generació que, per exemple, ens ha educat en llibertat i en valencià.

Ara cal que la generació de l'escola en valencià fem algunes passes endavant. Que ens revoltem contra l'atomització, el silenci i la invisibilitat. Perquè malgrat tot, existim. Tenim les cançons, tenim les paraules. Tenim l'escola i el treball constant de milers de persones que arreu del País comencen a deixar la seua petjada sobre la realitat. Hi ha qui dirà que no som res,

que mirarà de convèncer-nos que no existim per veure si així, d'una vegada per totes, aconseguen que deixem de ser. I no. Ara cal que siguem capaços i capaces de construir el nostre propi relat del País que ens toca viure. El recull de textos que teniu a les mans vol ser un primer pas en aquesta direcció. L'hem pensat com un tast de les coses que la nostra generació té a dir sobre el present i el futur del nostre país. Hem aplegat vint veus, provinents d'àmbits professionals, geogràfics i polítics molt diversos. De l'escola, del periodisme, l'agricultura, de la universitat o la cançó. De gent, al capdavant, que treballa quotidianament, des del seu entorn més immediat, per mantenir la flama encesa.

Un recull, per descomptat, sense cap voluntat canònica ni doctrinal. Hem triat vint veus, però podrien haver-ne sigut moltes més. No hem volgut dibuixar cap frontera ni definir cap grup tancat. Més bé al contrari: afortunadament, el que teniu a les mans és només una petita mostra d'un gruix creixent de gent que no dimiteix del seu compromís amb el país. D'altra banda, com podrà comprovar el lector, aquest llibre no conforma, ni ho pretén, un manifest ideològic en el sentit clàssic del terme. La suma, coral, de les aportacions que recollim conforma una imatge plural i rica en matisos, amb accents, registres i visions diverses i fins i tot, en ocasions, divergents. Perquè estem convençuts que aquesta diversitat, si la sabem gestionar adequadament, ens fa més forts. En definitiva, esperem que aquest recull de reflexions, experiències i idees pugui ser espurna d'un foc nou.

I abans d'acabar, dos advertiments. El primer sembla obvi: aquest no és un llibre fet contra ningú. Ans al contrari. El segon, potser no és tan evident: ací no hi trobarà el lector grans discussions sobre la mona de pasqua. Reconeixem que és un

tema apassionant, i que podríem passar-nos el temps que ens queda parlant-ne. Però tenim la sospita que no és el tema més urgent, ni el més útil per al País.

Jordi Muñoz

Maig 2009

La generació de l'ofensiva

EL NOSTRE ÉS UN PAÍS que es reinventà a partir de anys seixanta quan Joan Fuster i altres joves d'aquella generació, repregueren i catalitzaren les idees, ferotgement aniquilades durant la guerra i el franquisme posterior, que fins aleshores havien existit al voltant dels fonaments nacionals del nostre poble. Una aspiració política que es començà a gestar a l'entorn d'un nucli d'estudiants dels anys cinquanta, seixanta i, sobretot, setanta que s'aplegaven als àmbits acadèmics i que, des de la clandestinitat i després obertament, aconseguiren créixer i multiplicar-se en una legió de joves que anhelaven enfrontar-se a la dictadura i a l'opressió nacional, una decisió que havia de comportar canvis històrics en aquest país.

La història posterior, però, es ben sabuda. Les frustracions i les renúncies que comportaren els pactes amb la dreta espanyola durant l'anomenada Transició, aplanaren el terreny de la desastrosa situació actual. Tot i així, aquella generació que ens precedí encara guanyà valuoses batalles que obriren una finestra a l'optimisme. I una d'aquestes fou, sens dubte, la que permeté la aprovació la Llei i Ús de l'Ensenyament del Valencià. Una llei que, malgrat les llargues ombres que n'han enfosquit l'aplicació, ens ha permès avançar gràcies, entre d'al-

tres mesures, a l'arribada a les escoles i instituts d'arreu del territori d'una fornada de mestres que han possibilitat que joves com nosaltres ens haguem criat sense complexos i amb actitud crítica davant la realitat nacional i social del nostre país.

La nostra generació, per tant, ha tingut a l'abast les eines necessàries que les altres no van tenir: la implantació arreu del territori, i d'una manera moderadament generalitzada, de l'ensenyament en valencià. I aquest fet ha comportat inevitablement la renovació i ampliació del discurs fusterià més enllà de l'àmbit universitari i cultural on va nàixer, enriquint-lo amb pràctiques i òptiques propiciades per la propagació i el creixement dels seus eixos vertebradors. Així, per exemple, s'ha començat a superar el conflicte lingüístic a través de la normalització de la racionalitat a les aules, fet que ha ajudat a enfortir i popularitzar els fonaments de la defensa de la llengua (com ho demostren les multitudinàries Trobades d'Escola Valenciana). De la mateixa manera, molts de nosaltres hem perdut definitivament els complexos a l'hora d'afirmar que es pot ser radicalment valencià sense perdre de vista ni l'àmbit polític de la nostra nació (com ho demostren les massives manifestacions anuals del 25 d'abril i el 9 d'octubre) ni les lluites socials que s'hi duen a terme (com ho demostren la extraordinària profusió dels moviments «Salvem» i plataformes similars arreu del territori). Una concepció aquesta, la de la sinergia necessària entre lluites nacionals i socials, que també fou plantejada per una part important d'aquelles generacions d'abans i després de la guerra i que ha estat i continua sent la clau per crear les dinàmiques necessàries que permeten transformar de debò el país en què vivim.

Avui dia és evident que aquesta visió ha començat a donar resultats. I els ha donat per l'esforç dels qui des de la pura

resistència política afavoriren la reconstrucció dels nostres pilars fonamentals però també pels qui en som fills i hem aconseguit anar més enllà apostant en diferents àmbits de la nostra societat. I com a exemple, posaré el que em correspon: el món de les cultures juvenils, un món complex i difícil però que ara com ara és una de les armes més poderoses que tenim a l'abast per tal de potenciar i difondre el nostre concepte transformador de la societat. Deia Fuster que «tota política que no fem nosaltres serà feta en contra nostra». Per desgràcia aquest raonament s'ha demostrat ben encertat en parts del nostre propi territori com la Catalunya Nord, on l'estat francès ha imposat una maquinària cultural de tal magnitud que ha aconseguit anul·lar l'interès per la llengua i la cultura pròpia entre el jovent. Nosaltres, en canvi, tinguérem la fortuna –o desgràcia– que l'Estat espanyol procedí d'una manera diguem-ne «menys civilitzada» a l'hora d'intentar exterminar-nos, fet que històricament ha provocat una reacció política contrària entre les franges potencialment rebels de la societat, com ara el jovent. Una reacció política que ha assegurat un relleu, en relació amb el clar exponent dels anys de la Transició, i que avui, de tota manera, s'enfronta a les potents indústries culturals hostils que sacsegen i orienten les preferències de la nostra gent jove en el marc d'aquest món globalitzat. Per això és tan important comptar amb armes en forma de referents de prestigi que ens permeten contrarestar-les. I una d'aquestes és, sens dubte, la música.

El País Valencià ha protagonitzat una història ben interessant en aquest sentit. Ho puc afirmar perquè durant aquests darrers vint anys m'he dedicat a recórrer-lo poble a poble i he pogut viure el canvi que ha experimentat des de principi de la dècada dels noranta, quan una desena de grups vàrem co-

mençar a cantar en valencià amb l'embolcall dels ritmes que més ens atreien. Cal recordar que després de les renúncies i derrotes que comportaren la «Batalla de València», el govern socialista semblà desinteressar-se per la música feta en la nostra llengua com si el fet de cantar en valencià es consideràs una actitud política perillosa per aquells qui volien normalitzar un *status quo* pactat amb la dreta espanyolista que va calar foc a la normalitat política que s'imposava. En aquest context, els anys vuitanta significaren un daltabaix força significatiu i vergonyós si tenim en compte que els socialistes, a diferència d'ara, tenien la presidència de la Generalitat, la majoria a les Corts, diputacions, alcaldies de les grans ciutats i altres òrgans institucionals, i que res d'això no serví per a evitar que la música en llengua pròpia s'assecàs en un desert només superat per aquells qui, o bé van tenir la sort de popularitzar la seua proposta més enllà de l'Ebre, o bé van embolicar-se la manta al coll per resistir amb heroisme a l'abandonament dels qui fins aleshores els havien utilitzat com a bandera.

Tot desert, però, té els seus límits i a casa nostra, a principi dels anys noranta, començaren a treure el cap una sèrie de grups recolzats per la fornada de joves nascuts després de la frustració de l'Estatut. Foren les campanyes del Tirant de Rock, esperonades arran de l'èxit del primer «rock català» al Principat les que facilitaren l'aparició de diferents formacions armades de ritmes que no només bevien dels que es feien al nord sinó també, i sobretot, dels que arribaven provinents de les cultures juvenils alternatives que bategaven amb força arreu de l'estat i el continent europeu. I fou gràcies a aquests vincles, diguem-ne contraculturals, que grups com nosaltres començarem a connectar amb els joves que creixen escolaritzats en valencià arreu de les comarques però també, no ho

oblidem, amb públic castellanoparlant de les grans ciutats que se situava sota el mateix influx d'aquests corrents. Uns corrents que estaven carregats d'un contingut trencador i renovador i que entroncaven directament tant amb el nostre sentiment de joves frustrats pels primers anys de «democràcia» com amb la nostra identitat de valencians, tan avesats a la traïció i el desengany. I parle de tota una fornada de bandes que, en definitiva, ens varem enfrontar al repte de demostrar que es podia fer música en la nostra llengua, compromesa amb el territori i la societat, i arribar a tota mena de públic sense prejudicis i amb la il·lusió pròpia dels qui teníem poc a perdre i molt a guanyar.

Avui, vint anys després, puc dir que arreu del territori existeix una escena forta i poderosa de grups de música en la nostra llengua que sorprenen, no només per la quantitat, sinó per la qualitat i la diversitat. Grups que practiquen músiques de tot tipus, des del hardcore visceral fins a la cançó d'autor, passant pel mestissatge festiu, el hip hop o el pop independent més actual, i que provoquen que un exèrcit de joves omplin recintes públics i privats com mai abans. I el que és més important: que es coneixen entre ells i se senten forts. I precisament aquest és l'efecte més positiu de la nostra música en la nostra societat. Perquè aquesta eclosió de concerts permet que milers de joves trenquen les barreres de l'estigmatització i la incomunicació propiciada per les polítiques agressives dels qui ens governen, que se n'adonen que no estan sols i que allò que pensen ho comparteixen i defensen molts altres com ells. Ho dic, perquè a mi m'ha passat. Em va passar personalment quan vaig viure aquells memorables concerts de la plaça de bous, totalment revolucionaris als ulls d'un adolescent de la València de principi dels noranta; però també m'ha passat i

em continua passant ara, quan conec joves de barris de València o d'Alacant o de ciutats i pobles com Xàtiva o Crevillent o Vinaròs que em continuen dient com ha estat d'important per a ells descobrir que no estan sols, que se senten recolzats i com això els ha animat a incorporar-se al front comú que protagonitzem entre tots. I ho han fet a festivals com la Gira per la Llengua, el Festivern, el Tourbolet, el concert del 25 d'abril, l'Aplec dels Ports, el desaparegut Rock a la Mar, les iniciatives del Col·lectiu Ovidi Montllor o la resta d'innombrables concerts organitzats per la xarxa d'organitzacions i col·lectius, casals i ateneus, que vertebraven el territori d'una manera voluntària i anònima i que configuren la nostra teranyina de resistència. Sí, de resistència. Dic de resistència no per una qüestió romàntica o estètica sinó perquè és el millor terme per definir l'única manera que ens queda per sobreviure davant l'hostilitat oberta a què ens sotmeten la majoria de les nostres institucions. I això la fa heroica però també feble. Perquè viure en la resistència té els seus avantatges però també els costos derivats del fet que, vulguem o no, no podem sobreviure eternament sense cap mena de suport polític, amb el boicot del mitjans de comunicació públics i batallant periòdicament contra les prohibicions, criminalitzacions i persecucions a què ens veiem exposats.

Per això jo també, com molts vosaltres, de vegades caic en el desànim. Perquè malgrat tots els desastres històrics que hem aconseguit superar, malgrat tots els esforços que hem realitzat durant generacions, malgrat l'èxit parcial de l'escola valenciana i les dinàmiques, com l'exemple musical descrit, que hem aconseguit engendrar, continuem aguantant els cops que ens plouen. Però els cops també ens ensenyen. Perquè si alguna cosa ens mostra aquesta cultura de resistència que

hem adquirit durant tots aquests anys, és que nosaltres els valencians estem acostumats a lluitar, a arremangar-nos i afer-
rar-nos a les petites victòries diàries per creure que la guerra
no està perduda. Però també que no podem caure en el pa-
rany de relaxar-nos i que necessitem fer el pas endavant per
passar de la resistència a una altra dinàmica. Avui comptem
amb una generació de joves àmplia, formada, desacomplexa-
da, que procedeix de diferents sectors socials i que, per tant,
pot ampliar, difondre i posar en pràctica els postulats bàsics
de la nostra manera d'entendre el país i el món per tal d'inci-
dir i transformar la societat que ens envolta. Aquest ha de ser
el nostre repte. El nostre relleu generacional en la cursa que
ha dut a terme la nostra gent durant tots aquest anys i que,
malgrat el cansament, les desil·lusions i les desercions que ha
acumulat, ha aconseguit superar els obstacles i arribar als nos-
tres dies amb més embranzida i experiència que mai. I això
ens fa més forts. Perquè si amb tot aquest temporal en con-
tra hem aconseguit mantenir els indicadors que ens conviden
a creure en l'esperança, què no serem capaços d'avançar quan
l'oratge ens porte vents més favorables? Comptat i debatut,
aquest és el signe de la nostra història. I el demà que ens cal
protagonitzar.

Immigrants: per favor, no ens deixeu sols

L'ANY 2008, l'Ajuntament de la ciutat de València governat pel Partit Popular, les universitats valencianes, diverses editorials i institucions de la societat civil valenciana commemoren el 800 aniversari del naixement de Jaume I, el Conqueridor.¹

L'any 2009, només la Universitat de València i algunes associacions perdudes pel Camp de Túria, la Vall d'Albaida i la Ribera recorden el 400 aniversari de l'expulsió dels moriscos.² Hem perdut una altra ocasió per modificar un terme

¹ Vegeu el programa de la recreació de la cavalcada històrica organitzada per l'Ajuntament de València dintre del programa d'activitats de la Generalitat Valenciana per a l'Any Jaume I a www.anyjaumeprimer.com/pdf/cavalcada.pdf; les editorials Pagès, Edicions 62, L'Esfera dels llibres, Proa, Bromera i Base van publicar els treballs sobre Jaume I d'Ernest Belenguer, Stefano Maria Cingolani, M. Carme Roca, Antoni Furió i Ferran Soldevila.

² La Universitat de València ha organitzat l'exposició «Entre terra i fe. Els musulmans al regne cristià de València (1238-1609)» del 26 de febrer al 28 de juny del 2009. Una ullada al catàleg permet veure que, tot i que hi ha nombrosos estudis sobre els països que van rebre els exiliats moriscos, no hi ha cap acadèmic del Magrib entre els participants. De nou, s'ha perdut la possibilitat de retrobar-nos amb els descendents dels moriscos valencians. L'Institut d'Estudis Comarcals del Camp de Túria va organitzar un concert commemoratiu

massa neutre com «expulsió» i dir-ne «neteja ètnica» i convidar historiadors magribins a contar-nos què va passar amb els valencians musulmans exiliats.

Malauradament, els descendents de conquestes cristianes, neteges ètniques de jueus i moriscos i decrets d'assimilació forçosa de romanins continuem imaginant-nos homogenis, europeus, blancs i cristians. Només tenim petites divergències sobre quina cultura i ètnia cristianes hauria de ser la dominant — catalana o castellana? — i sobre l'orientació ideològica del govern de torn — d'esquerres o de dretes? Però comptat i debatut, l'esquerra i la dreta valencianes s'assemblen més del que no estem disposats a reconèixer. Sobretot, els uneix un meliquisme i un *ensimismamiento* comuns.³

Quan en altres regions del món es planteja la supervivència de l'espècie humana amenaçada pel canvi climàtic provocat per la industrialització i un capitalisme depenent d'un creixement constant insostenible, els valencians continuem estancats en el debat sobre si el valencià és català o llengua valenciana. Quan el món es manifesta contra les violacions de drets humans a Abu Ghraib i Guantánamo, aquí callem sobre l'internament i la deportació d'immigrants perquè estem massa enfeinats en victimitzar-nos a nosaltres mateixos per la darrera bufonada dels governs conservadors de torn. Quan els indígenes americans i australians qüestionen les històries que

amb l'Orquestra Àrab de Barcelona el 21 de febrer de 2009. El Centre d'Estudis Locals del Vinalopó ha organitzat el III Congrés d'estudis, «La comunitat morisca en el Vinalopó. IV Centenari de l'Expulsió (1609-2009)» a Novelda el 27 i 28 de març de 2009. La XIII Assemblea d'Història de la Ribera, «Els moriscos a la Ribera del Xúquer: segregació, integració i expulsió. 400 anys després,» se celebrarà del 29 al 31 de gener del 2010 a Llombai.

³ «Abstracció» no té les mateixes connotacions que *ensimismamiento*.

amaguen el genocidi dels seus pobles i reivindiquen la Declaració Universal dels Drets dels Pobles Indígenes, aquí celebrem sense vergonya o, fins i tot, reivindiquem la conquesta catalana sobre els musulmans valencians. És clar, els nostres avantpassats ja es van encarregar que no en quedés cap que pogués disputar el «nostre» dret a la terra i que ens recordés allò que paga la pena oblidar o recordar amb la boca petita.

València és una de les zones de l'estat on hi ha més agressions racistes i pitjors serveis d'acollida a immigrants.⁴ Els comentaris xenòfobs i racistes augmenten i s'introdueixen en la quotidianitat, però el problema de fons és la mentalitat nacionalista que adopta com a premissa el «nosaltres» i «ells». Tant fa que el «nosaltres» siga imaginat com els *valencianos que ofrendan nuevas glorias a España* o com els *valencians que lluitem per una societat independent, justa i lliure*, mentre no es trenqui la barreira mental entre «nosaltres» i «ells» i ens descobrim tots persones per sobre de projectes ideològics i identitats excloents. En aquesta línia, Mohammed Chaib, diputat al Parlament de Catalunya pel PSC, proposa que «[a] Catalunya el que no hem de fer és continuar parlant d'ells i de nosaltres, sinó que tots plegats hem de construir el nostre barri i el nostre municipi.»⁵

Els mitjans de comunicació reproduïxen la idea que la immigració és un problema i amplifiquen les veus que clamen que hi ha massa immigrants. Si els mitjans no estiguessin tan controlats per homes blancs i més veus femenines i no blanques poguessin dir la seva, la immigració esdevindria un fenomen complex que aniria més enllà de representacions exclusi-

⁴ Vegeu els informes anuals de SOS Racisme des de l'any 2000.

⁵ Chaib, *Ètica per una convivència*, Barcelona, L'Esfera dels Llibres, 2005, p. 25

vament negatives. La immigració certament fa aflorar moltes de les debilitats de l'Estat del Benestar i posa en evidència la manca de finançament dels serveis socials i educatius dels darrers governs valencians. Tanmateix, polítics, mitjans de comunicació i individus al carrer utilitzen la immigració com a boc expiatori per ocultar altres problemes de fons. Un mecanisme conegut a València des de la Transició. La dreta valenciana ha utilitzat històricament l'anticatalanisme com a cortina de fum per ocultar corrupcions i gestions dolentes i per aglutinar sentimentalment els votants que s'identifiquen amb el valencianisme més folklòric. Ara, però, a l'anticatalanisme se li ha sumat l'anti-immigració. Tots dos són fàcils d'utilitzar i útils electoralment i socialment. Si abans es feu famós el «antes moros que catalans», no trigarà a sortir algú que digui «ni moros ni catalans: valencians».

La gent d'esquerres entesa en sentit ampli —dels votants del PSOE als independentistes— no estan lliures d'aquest biaix anti-immigració. El PSOE anhela els vots d'aquesta població atemorida per crisis econòmiques i preocupada per la salvació individual o familiar en una societat disfuncional i juga les cartes que considera que ha de jugar per guanyar-se'ls. I molts nacionalistes perceben la immigració com una amenaça més per a la supervivència de la seva nació imaginada, especialment els immigrants llatinoamericans que arriben parlant castellà.⁶

Allò que aquesta mirada de curt abast no els deixa veure

⁶ El concepte de nació imaginada proposat per Benedict Anderson a *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* [Comunitats imaginades. Reflexions sobre l'origen i la propagació del nacionalisme, Afers-PUV, València, 2005] resulta aplicable al cas català, on hi ha partits que imaginin una nació de Països Catalans, altres de País Valencià i encara altres de Principat de Catalunya a seques.

és que la immigració és una oportunitat, sí, una bona oportunitat per als valencians de replantejar-nos què fem bé, què fem malament i cap a on volem anar com a societat industrialitzada de l'Europa rica. L'immigrant representa un capital cultural i humà de primera categoria. La majoria d'immigrants són joves, amb salut, en edat fèrtil, amb iniciativa i recursos, amb ambició de treballar dur per aconseguir fer-se un lloc, i amb ganes de participar en la societat d'arribada sempre que se'ls deixi. I aquí és on tenim un dels problemes cabdals. Quan permetem que els immigrants siguin explotats laboralment, visquin en condicions miserables durant anys i hagin de suportar comentaris xenòfobs diàriament, estem malbaratant molt de talent humà. Si, en canvi, decidim col·lectivament rebel·lar-nos contra la nostra història de rebuig de la diversitat i donem la benvinguda, abracem i fem nostres les aportacions que poden fer els nous valencians, entre tots pot ser que ens en sortim. Parafrasejant Fuster, el País Valencià serà multicultural o no serà.

Els valencians hauríem d'acceptar, adoptar i practicar la diversitat. Si continuem pensant que enlloc del món es viu tan bé com ací i que què millor que menjar paella cada diumenge, doncs ja podem plegar. Deixem que el turisme, la taronja i la rajola s'uneixin a la construcció, la sabata, els alts forns, Terra Mítica i Mundo Ilusión i *apaga y vámonos*. Alguns portem bé allò de tolerar la diversitat, i fins i tot alguns altres l'acceptem de grat perquè ens eleva per sobre de la monotonia del provinçianisme miop. Però d'aquí a practicar la diversitat i a entendre que sense diversitat estem condemnats a ser pàries homogenis i retrògrads en un món divers, transnacional i multicultural, poblat per persones amb identitats i antecedents múltiples, hi ha un bon tros. Si reflexionem sobre el paper que els valenci-

ans hem jugat en la història, si assumim la posició de privilegi que tenim per ser blancs, europeus i rics i deixem de victimitzar-nos, potser començarem a desenvolupar autèntics llaços de germanor i amistat amb persones nouvingudes i grups minoritzats que fa dècades que ens són veïns. Tenim exemples a seguir, com ara els barris multiculturals de Russafa i Orriols a València. Només cal que ens decidim a «russafitzar-nos».

Costa veure's al mirall i reconèixer que el color de la pell comporta tants privilegis. I més encara costa actuar en conseqüència i intentar compensar les minories visibles situades en l'altra cara de la balança. Però si no fem aquest esforç d'empatia, de posar-nos realment en el lloc de l'immigrant, difícilment podrem entendre l'abisme que ens separa. Si els valencians no som capaços de fer que els immigrants se sentin a gust i trobin, cadascú a la seva manera, formes creatives de contribuir a la formació d'una societat oberta, ens descobrirem un dia encara més encarcerats i desmemoriats del que ja ho estem. Sense els immigrants, defallim com a societat. Amb immigrants, potser tinguem una oportunitat de sobreviure i crear quelcom de nou.

Hem perdut trenta anys en batalles intestines i estèrils que han minat la cohesió de la poca societat civil que tenim. Cert és que hi ha hagut moviments socials de gran impacte, com ara les campanyes «El riu és nostre i el volem verd», «El Saler per al poble», el moviment veïnal que va salvar la plaça verda Manuel Granero per al barri de Russafa, Escola Valenciana, Salvem el Botànic o els diversos Salvem que li han seguit l'estela, però la història d'aquests moviments encara està per fer i la desmemòria dels joves no ens ajuda a construir alternatives. La gent que no fem la quarantena encara podem crear barris i ciutats on pagui la pena viure si actuem amb res-

ponsabilitat, exercitem la imaginació i construïm nous enfocaments anti-meliquistes.

El nou País Valencià, una qüestió de discurs

UNA BONA FORMA de començar a pensar com desallotjar la dreta sucursalista valenciana del poder és mirar d'entendre com s'hi manté. A ningú se li escapa que catorze anys de Consells en mans dels populars i la lenta però inexorable conquesta d'ajuntaments on mai havien governat en democràcia han de tindre més d'una causa. Una sola raó no pot explicar com un dels feus tradicionals de l'esquerra del segle XX ara és un territori totalment dominat per la dreta.

Podem afirmar sense por a equivocar-nos que hi ha causes socials i econòmiques molt presents. El País Valencià d'avui no té la mateixa estructura social de fa setanta o ni tan sols de fa vint anys. La distribució de la riquesa és ben diferent, amb sectors productius que abans no existien i altres que han desaparegut. També ha canviat la fesomia del paisatge, l'ocupació del territori, el nombre i tipus d'habitants... En definitiva, tenim un altre país. Però aquestes causes les deixarem en mans de sociòlegs i economistes, que segur que les saben explicar millor.

Nosaltres ens centrarem en un altre aspecte poc present fins ara: la comunicació i el discurs. La forma de presentar el País Valencià que ha construït la dreta és una de les claus del

seu èxit, sense dubte. Com es ven la dreta valenciana perquè la comprem? Com ens presenta el país perquè els seguim votant per liderar-lo? És a dir, com s'articula el discurs de la dreta valenciana i com l'ha ajudat a mantenir-se al poder durant aquests catorze anys?

Radiografiar el discurs ens ajudarà a establir estratègies per contrarestar-los. I de retruc detectarem com l'oposició política i social provinent de l'esquerra i el nacionalisme ha errat en la construcció d'un discurs alternatiu amb possibilitats d'èxit. Tant social com electoral, fins ara dues batalles perdudes.

«ELS VALENCIANS VIVIM PROBABLEMENT
UN DELS MILLORS MOMENTS
DE LA NOSTRA HISTÒRIA»

Així començava Francisco Camps, president del Consell i candidat a la reelecció, la intervenció a l'acte d'obertura de campanya del Partit Popular a les eleccions a les Corts de maig de 2007. És una frase que condensa el discurs dels populars respecte al País Valencià, que no és més que una construcció lògica intel·ligible per tothom i molt difícil de desmuntar.

Primera premissa: els valencians vivim molt bé. És una frase que molts de nosaltres hem sentit més d'una vegada, i no necessàriament de gent que simpatitze amb el PP. «Ací es viu molt bé» i frases així se senten sovint. La força de la proposició és precisament que connecta amb una opinió més o menys generalitzada, sobretot abans de la crisi econòmica que començà en 2008. El motor de la construcció, que ha alimentat els fogons de l'economia valenciana, ha ajudat a estendre aquesta

sensació de progrés i benestar col·lectiu. La política de grans esdeveniments apuntala la idea tot reforçant l'autoestima

Segona premissa: el Partit Popular governa el País Valencià. No precisa d'explicació. Tesi: els valencians vivim molt bé perquè governa el Partit Popular. És una deducció formalment incorrecta, perquè la causalitat és indemostrable lògicament, però això no invalida la seua força comunicativa. D'aquesta manera, els missatges que llança la dreta valenciana en els seus múltiples altaveus està destinada fonamentalment a reforçar la primera premissa (els valencians vivim molt bé i som «feliços») i la conclusió (és perquè governa el Partit Popular).

Ací encaixen les contínues declaracions sobre la defensa dels interessos dels valencians i del seu benestar per part del Consell i el PP, que ajuden a alimentar aquesta conclusió. Fixem-nos en un tema totèmic: el transvasament de l'Ebre. Després de repetir fins afartar-se que l'aigua de l'Ebre és necessària per a l'economia valenciana, és fàcil afirmar que aquells que volen tancar l'aixeta són enemics dels valencians, i els partidaris els defensors de la causa valenciana. Trobem un immillorable enemic: els catalans i els socialistes. I, a més, són qui finalment deroguen el transvasament, excusa ideal per alimentar el sentiment de greuge envers el govern central, socialista, que tracta molt millor els catalans, que han guanyat la partida. Es tanca el cercle virtuós.

Però no només reforça el seu discurs des de l'àmbit de la comunicació, també ho fa des de l'àmbit de la gestió. És cert, avui en dia gestió és comunicació i comunicació és gestió, són àmbits indestriables, però la frase té sentit des d'un punt de vista estricte: no només es reforça el discurs a través de les paraules, també a través dels fets. Així podem explicar en bona part la distribució dels recursos pressupostaris

durant els darrers catorze anys, amb una despesa econòmica enorme en projectes emblemàtics del Consell, tant en l'època Zaplana com en l'època Camps. I també de les diputacions i ajuntaments. En són exemples Terra Mítica, la Ciutat de les Arts i de les Ciències, la Copa de l'Amèrica, la visita del papa Benet XVI, l'aeroport de Castelló, la Fórmula 1 i un llarg etcètera. Aquestes accions, pagades amb els impostos de tothom, es fan per reforçar l'autoestima col·lectiva dels valencians i lligar-la a l'èxit del model de país dels populars. D'ací venen les frases pronunciades pels nostres governants: «Situat València al mapa del món», «València és l'enveja dels seus veïns», «Els valencians som un exemple de progrés i benestar», i altres coses similars.

«JO TINC CINC MILIONS D'AMICS»

Un cop assentats els fonaments del discurs bàsic venen totes les seues ramificacions i utilitats. Si establim que l'èxit i el benestar dels valencians està relacionat amb el govern del Partit Popular, és molt fàcil estigmatitzar els teus oponents. Seguim amb deduccions lògiques: si tenim èxit gràcies al PP, qui ataca el PP ataca el nostre èxit. És simple, però demolidor. Lligar govern i país al discurs no és nou, ni de bon tros. Però no per això és poc efectiu, sobretot si l'equiparació està ben trenada prèviament, com és el cas.

És per aquesta raó que, per exemple, Francisco Camps va respondre a les imputacions pel cas Gürtel amb la següent frase: «El ministre de Justícia és amic del jutge Garzón. Jo tinc cinc milions d'amics». De nou simple i demolidor. Qui ataca el president valencià està atacant tot el poble valencià, el seu

progrés i el seu benestar. Per tant és fàcil separar els bons dels roïns. Els bons són els que defensen els interessos dels valencians, com l'aigua i l'exigència de més diners davant de Zapatero, i els roïns són els que no ens volen donar aigua, imputen el president de la Generalitat en casos de corrupció, estan en contra dels grans esdeveniments que ens situen al centre del món i qüestionen el nostre model urbanístic, que ens ha portat el progrés. I com anem a votar-los?

Si cada vegada que escoltem una declaració pública d'algun alt càrrec del Consell o del PP busquem alguna relació amb la construcció discursiva explicada, de ben segur que no ens hi serà difícil trobar-la. Gens difícil.

COM FER FRONT A AQUEST DISCURS?

Aquesta probablement siga la clau de volta de tot açò. Un cop desgranat el discurs de la dreta caldria anar-hi en contra o construir-ne el nostre propi. Però tothom hi està d'acord?

Hi ha opcions polítiques que han optat per mirar de comprar el discurs d'èxit. Posem per cas, de nou, el tema dels transvasaments. Diversos partits de l'oposició han defensat amb vehemència la vigència de l'aportació del Tajo al Segura, segurament temerosos de ser estigmatitzats com a enemics dels regants en particular i dels valencians en general. No és tasca nostra establir si aquest transvasament és just o no, però el que sí que està clar és que cada cop que es pronuncia la paraula transvasament el PP hi guanya. Hi guanya perquè són ells els que els reivindiquen, sense contemplacions i sense distincions. I perquè és molt difícil entendre per què Tajo

sí i Ebre no. Però també és cert que si aquests partits no recolzen el transvasament, són titllats d'enemics del progrés. Què fer llavors?

A un discurs d'èxit cal confrontar-li un altre discurs que genere motivació, engrescador. És a dir, proposar un país des d'una escala pròpia de valors, entroncats en la tradició de la pròpia opció política, i no jugar als valors dels altres, perquè llavors sempre tindràs les de perdre. Si un és (i vol ser) nacionalista d'esquerres el que ha de fer és ser coherent amb el seu relat polític, que és ric en propostes i matisos, i no mirar d'imitar qui a priori és el teu enemic, la dreta espanyolista. I tot sovint els representants d'aquest espai polític al País Valencià cauen en l'errada de jugar la partida que proposa la dreta i no canviar el joc. I l'errada no és només fer seguidisme: també es perd la partida quan la resposta sempre és «no», com ben sovint ha passat. El negacionisme és fàcil de rebatre.

Si la dreta proposa un model basat en un creixement econòmic que té com a puntal l'urbanisme desafortat, el valencianisme d'esquerres ha de proposar un altre model econòmic de futur i respectuós amb el medi. Si la dreta prefereix els grans esdeveniments als serveis públics, el nacionalisme ha de fer bandera de l'educació i la sanitat de qualitat per tothom. Si la dreta té un model de país, l'esquerra nacionalista en té un altre. No s'oposa al model del PP, i prou, sinó que vol un altre model.

És difícil portar-ho a la pràctica, però és un esforç que tard o d'hora s'haurà de fer si es vol un altre país. En primer lloc per una raó tan bàsica com és la coherència de l'acció política: l'esquerra nacionalista ha de proposar un país basat en els seu propis valors. Així ho requereixen els seus partidaris, que no donaran suport a experiments de renúncia i redempció. No és qüestió d'establir una ortodòxia política immuta-

ble, es tracta de saber proposar un model atractiu per als teus i per aquells que són susceptibles de sumar-se a un projecte d'esquerra nacionalista perquè comparteixen un bon espai de valors polítics. Els viatges a espais polítics que ja tenen amo solen ser de futur més que incert.

La segona raó: a hores d'ara el nombre de vots que s'obtenen a les eleccions per part de sigles que pertanyen al valencianisme progressista és insuficient, i cal sumar més gent a un projecte amb potencial engrescador. I no engresca comprar propostes d'altres.

No cal inventar-se els valors que són propis de l'esquerra nacionalista i és difícil que siguen de ningú més. Serveis públics de qualitat i per tothom. Defensa del territori. Sostenibilitat i bon ús dels recursos. Urbanisme al servei de l'ordenació del país i els seus habitants, i no a l'inrevés. Impuls de la llengua i la cultura valencianes. Radicalitat i integritat democràtica. I molts altres.

És evident que les opcions polítiques que se situen en el terreny del nacionalisme progressista han vingut defensant, amb més o menys fermesa, aquests valors. Però sovint s'ha fet amb la boca menuda, amb por de la resposta del discurs hegemònic de la dreta. Quan no s'han mimetitzat postures contràries. I així és complicat. Abans hem esmentat l'exemple del transvasament Tajo-Segura. Quina és la resposta correcta, anar darrere de la mateixa pancarta que Camps i Valcárcel o exposar una postura pròpia basada en la sostenibilitat dels recursos? Quina s'acosta més als valors propis i quina pot reportar més èxit electoral? L'electorat preferirà la imitació o la proposició d'una alternativa?

En resum, tindre un model propi pel País Valencià, basar-lo en els valors polítics propis i explicar-lo molt i bé, buscant la confrontació amb el model de la dreta regionalista.

Aquesta feina, que pareix titànica, ja té casos d'èxit en espais tan sensibles com l'educació. A través d'entitats com Escola Valenciana s'ha plantejat un projecte de suma defensan sense complexos d'una educació pública i valenciana i confrontant-la amb el model popular, privatitzador i antivalencià. I estan tenint bastant d'èxit, la veritat.

EL FACTOR GENERACIONAL

Un dels elements que ha de ser protagonista en la construcció i defensa de la proposta que fa el nacionalisme d'esquerres pel País Valencià és el factor generacional. I com a factor generacional no ens referim només a una qüestió d'edats —que també— sinó a una forma de pensar, de construir i de col·laborar nova i més propera als propis valors.

Hi ha algunes dades evidents: ja ha arribat a la plenitud una generació que no és esclava de renúncies passades o de guerres perdudes perquè no ha viscut la transició, el procés d'elaboració del primer Estatut d'Autonomia i molts ni tan sols la «Batalla de València». La violència política de finals dels setanta i els vuitanta queda lluny. Aquesta generació està escolaritzada en valencià i educada dins un sistema bàsicament democràtic. És una fornada que no precisa de l'èpica de l'antifranquisme en la construcció del seu relat polític. I aquests factors no són poca cosa.

A més, la gent nascuda de mitjans dels setanta ençà és la primera generació tecnològica, acostumada a l'ús de les noves tecnologies integrades en el dia a dia laboral i social. I això pot no significar res o pot significar moltes coses. La gent activa social i políticament té nombrosos altaveus per actuar, al mar-

ge de formes clàssiques d'expressió o canalització, com partits, organitzacions i sindicats. Perquè és una generació que té una altra manera de participar en la cosa pública. Hom no necessita que unes sigles facen d'intermediàries en la seua visió política perquè hi ha espais d'expressió de sobra.

És també una generació menys acostumada a conformar la seua opinió sobre la base dels mitjans de comunicació de masses, de tall clàssic, sinó que beu de les opinions d'iguals. El concepte de xarxa es va imposant tant en la comunicació com en la construcció d'idees, i el concepte de xarxa és directament oposat al concepte de jerarquies, en l'opinió i en l'acció. Horitzontalitat contra verticalitat.

Cal doncs que aquesta generació, fins ara més bé silenciosa i espectadora de la política valenciana, prenga la paraula i comence a construir de forma col·lectiva, horitzontal i col·laborativa aquest nou discurs engrescador, propositiu, positiu i propi, basat en el relat del nacionalisme valencià d'esquerres. El valencianisme fusterià pot tindre diverses derivades i formes evolutives, però és ben cert que hi ha suficients espais de trobada per caminar tots junts en la mateixa direcció, hi ha suficients punts en comú per sumar i créixer des d'unes bases sòlides i a partir d'un discurs propi i exitós que incloga suficient gent per aspirar a un futur País Valencià possible i millor.

La futbolització política del País Valencià

ELS SEGUIDORS DE FUTBOL saben que com en molts altres esports tota estratègia està marcada pel *resultadisme*. Si els resultats són bons arriben els títols i amb ells l'adhesió i simpatia dels seguidors. Uns seguidors irracionalment convençuts, sectoritzats i portaveus d'un discurs *resultadista*: cal guanyar encara que siga de penal i a l'últim minut. En el camp estratègic els clubs de futbol s'apoderen dels atributs de l'altre, fitxant entrenadors, jugadors, fisioterapeutes, secretaris esportius... Pensant que així copien la fórmula de l'èxit del veí. El equip de futbol són capaços de canviar tota la seua estructura, tàctica, jugadors i estadis per buscar un model amb resultats a curt termini que permeta la simbiosi amb els seguidors. Aquests equips sofreixen crisis generacionals, i rarament es preveu aquesta davallada, el club entra en crisi després de bones ratxes mentre jugadors i dirigents veterans intenten mantenir les seues quotes de poder al vestuari o a les juntes directives.

Tot símil és només això, un símil. No obstant això, fa temps que observem amb preocupació com la societat valenciana i la seua estructura política donen mostra d'una futbolització aguda. Identifiquem cada vegada més electors irracional-

ment convençuts amb un discurs *resultadista*, permès per anys de bonança econòmica, emès per un partit, el Partit Popular, que ha assentat un discurs amb altaveus en tots els racons. La resta de formacions polítiques experimenten, busquen fórmules que permeten resultats a curt termini i acaben sovint descartant buscar nous esquemes assentats en discursos i valors estables, intentant assimilar els del partit guanyador, ben sovint copiant i enganxant missatges que intenten convèncer racionalment una majoria convençuda sobre la base de sentiments gens racionals. Els dirigents d'aquestes formacions parlen de canvi, però responen de forma contradictòria per la pressió que reben dels *lobbies* del partit en el poder que han originat tabús i complexos que acoten el seu discurs per la por a perdre vots. I aquesta manca de convicció, aquests complexos estructurals impedeixen als *seguidors* dels *equips* del canvi il·lusionar-se, marcar-se reptes, identificar-se i involucrar-se en una causa. Entre aquests aficionats, això sí, hi ha representants de la societat civil, entitats i persones, que sí que mantenen un discurs estable, més coherent, amb el qual es més senzill identificar-se.

De moment, al País Valencià estem en una pre-temporada crònica. Quin discurs cal assentar i en quin terreny de joc? Com mobilitzar i involucrar els electors del canvi? Quines eines tenim i quines s'han de construir?

No tot el que es desprèn de la futbolització política al País Valencià és negatiu. La debilitat del discurs *resultadista* en temps de crisi, l'alt component sentimental dels discursos i una nova generació, la generació de l'ensenyament en valencià, de persones amb idees i ganes de projectar-les poden fer capgirar el marcador tot i l'ampli avantatge que ens separa.

Aquest article pretén incidir sobre algunes condicions de base importants a l'hora de vertebrar propostes i de generar un

gir polític i social al País Valencià. En concret se centra en dos factors importants en la desfutbolització política del país: la necessitat d'una societat civil organitzada que facilite un marc ideològic de progrés i la renovació estratègica i de transmissió de valors dels partits polítics valencians d'esquerreres i nacionalistes.

XIULET D'INICI: REFERENTS D'IDENTIFICACIÓ I TERRENY DE JOC

En tota societat juguen un paper important referents socials que creen o assenten tendències ideològiques que després són recollides per les formacions polítiques com a propostes que busquen l'adhesió dels ciutadans. Les tendències ideològiques majoritàries solen identificar-se amb aquest ens abstracte anomenat Opinió Pública. S'ha escrit i parlat molt d'aquest concepte. A *L'espiral del silenci*, Elisabeth Noelle-Neumann, reflexiona sobre la creació d'aquesta opinió pública i el seu origen. Entre moltes altres qüestions s'apunta al fet social del ser humà, a la por a l'aïllament, i per tant, a la tendència a identificar-se amb l'opinió majoritària. Generalment les persones que detecten que la seua visió és minoritària en un grup tendeixen a expressar les seues opinions de forma més reservada i diluïda, i això, a la vegada, reforça els punts de vista identificats com a majoritaris.

On volem arribar amb tot això? Doncs a la visió estratègica que és vital comptar i reforçar els grups de pressió ideològics que expliciten els nostres plantejaments polítics. D'ací la importància dels anomenats *think thank* i *lobbies*.

Al País Valencià observem com les forces anomenades de progrés tendeixen a canviar postures o a no mostrar la

suficient determinació perquè detecten que no els beneficia electoralment. Va passar a la transició, això ens han explicat el nostres pares, però continua passant ara i de forma molt pronunciada.

No cal anar lluny en el temps. En aquest any 2009, observem en el principal partit de l'oposició una tendència estratègica a apropar el seu discurs cap a l'anomenat «centre polític». Conceptes abstractes a banda, es pretén arribar a l'electorat del Partit Popular potenciant un discurs en clau regionalista i mostrant-se ambigus en postures com els transvasaments, la crítica al model urbanístic valencià, la llengua, la denominació territorial i altres. A propòsit d'una reunió recent, vaig tenir l'oportunitat de mantenir una conversació amb l'actual secretari general dels socialistes valencians, Jorge Alarte. Respecte a la seua línia estratègica argumentava que buscava «centralitat». Ara bé, on està aquesta centralitat? Es tracta d'un concepte immòbil o és possible que aquesta centralitat política viatge en l'eix esquerra-dreta en els diferents moments històrics?

Lògicament es tracta d'un concepte abstracte, que es desplaça depenent de l'espectre social en què ens situem. Per exemple, el que al País Valencià identifiquem com a polítiques de centralitat en un altre país europeu pot ser identificat com propostes progressistes i a l'inrevés, o fins i tot el que ara entenem com a centralitat fa vint anys podia entendre's com una postura conservadora. Això, evidentment, no només és aplicable a l'eix polític esquerra-dreta, sinó també a la clivella identitària nacional.

Després de 14 anys de govern del Partit Popular observem com situar-se en aquesta «centralitat» política és identificar-se cada vegada més amb polítiques conservadores en un espai identitari regionalista integrat en el *café para todos* de l'Estat

autonòmic. Estan guanyant-nos el marc ideològic, o en termes futbolístics, ens marquen les mesures del terreny de joc.

Aquesta cerca d'espai polític no només afecta el principal partit de l'oposició, també a d'altres. Es pot veure, per exemple, en el Bloc Nacionalista Valencià i el seu continu debat identitari i en una certa indefinició en l'eix esquerra-dreta.

És en aquest punt on esdevé vital comptar amb elements d'identificació que contraresten aquest viatge conceptual cap a la l'espai identitari regionalista i les polítiques conservadores. Es tracta de donar visibilitat i potenciar els moviments socials i referents valencians perquè projecten valors propis d'un país de progrés amb identitat pròpia. Aquests referents socials han de tenir la mirada fixada en el País Valencià i han de ser de base, anar de baix a dalt. Des de la transició fins fa uns pocs anys hem observat moviment cívics interessants al País, però sovint han caigut en l'elitisme cultural desentenent-se de referents valencians populars, promocionant un peculiar autoodi valencià.

És important, doncs, que els nostres polítics tinguen clar el teixit associatiu i el potencien des de les administracions locals, també des de les estatals. Ho han de fer encara que no s'identifiquen plenament amb els seus posicionaments. Aquestes entitats i grups de pressió demanaran lògicament el màxim a què s'aspira, donat que no han d'afrontar la responsabilitat derivada del poder polític, però contribuiran a estirar el mapa ideològic valencià cap a postures de progrés. Serà aleshores quan fins i tot des de la «centralitat» es podran realitzar polítiques de progrés.

A hores d'ara, manca més suport a les entitats ja existents. Tot i que aquestes superen en nivells de mobilització als grups de pressió conservadors, aquests darrers aconsegueixen

més pes mediàtic i afecten en major mesura la composició de l'opinió pública.

Al País Valencià existeixen ja potents moviments socials que alimenten el debat i funcionen de referents ideològics. D'ací ha de partir *el canvi*. Ens referim, per exemple, a l'Escola Valenciana, capaç de mobilitzar milers de persones i de crear un clima d'opinió favorable a l'ús social i educatiu de la llengua amb un discurs que supera l'estèril debat secessionista i que fuig de l'habitual joc del piròman i el bomber. Una dada: aquesta entitat organitza cada any la meitat de les Trobades en municipis governats pel PP.

Podem detectar també diferents moviments que han anat sorgint i que amb més suport podrien ser un altaveu important en la configuració d'aquest espai polític: el fenomen de la música en valencià, la Plataforma en Defensa de l'Ensenyament Públic, la Mesa per l'Ensenyament del Valencià, Ca Revolta, el col·lectiu Lambda... Es tracta, en molts casos, de moviments de baix cap a dalt, a l'inrevès que els grans grups de pressió reconeguts, creats per les elits per incidir en les masses.

Per tant, ens cal una tasca de teixir vincles entre aquestes entitats, alhora que potenciar per part dels partits polítics anomenats de progrés un suport econòmic i institucional a les mateixes. En aquest marc, cal treballar l'intercanvi d'estratègies així com potenciar l'accés a les TIC per augmentar la influència i efectivitat d'aquests grups de pressió.

PARTITS, ESTRATÈGIES I VALORS

La tasca anterior representa un viatge a llarg termini, cal un treball constant i estable de la societat civil, partits i ins-

titucions. Ara bé, en el marc estrictament dels partits polítics quines són les perspectives de futur?

Les perspectives actuals de qualsevol canvi passen necessàriament per una recuperació notable del PSPV-PSOE i per la vertebració d'una tercera força política, amb el BNV al seu capdavant. Més que una suma de partits, cal que un sector de la societat civil s'implique en aquesta aposta, donant-li un esquema de moviment social i atorgant-li una credibilitat que ha quedat malmesa després de l'experiment del Compromís pel País Valencià. Amb una estratègia clara del que és una campanya *grassroot*, arran de terra, de la qual hem d'aprendre dels referents nord-americans ja existents. Caldrà estudiar amb deteniment com s'articula la relació electoral entre un partit polític i un conjunt de persones independents representatives de la societat civil.

Més enllà de les opcions electorals, les forces de progrés i de país hauran de començar un intens treball en l'elaboració d'estratègies per arribar al seu electorat. En primer lloc caldrà reconstruir el discurs de cada opció política, i hauria de ser una discurs a llarg termini, estable. Al voltant d'aquest discurs caldran líders amb un relat potent i coherent. El treball ben fet en aquests darrers camps implicarà defensar els plantejaments de partit amb convicció, factor que ha brillat per la seua absència en aquests darrers anys.

La futbolització política del País Valencià ha afectat greument aquestes opcions polítiques, arrossegades a canviar de plantejaments, a treballar a curt termini, a mostrar en definitiva una manca d'estabilitat de plantejaments que ha transcendit a l'electorat.

Deixant les estratègies a banda, cal fer una reflexió obligada: qualsevol opció política ha d'assentar-se en uns valors

estables i totes les seues propostes han de partir d'aquests valors. La frase potser sembla massa evident, però en els darrers 14 anys no s'ha aconseguit identificar les nostres opcions electorals amb uns valors concrets. S'ha comprovat que l'efectivitat d'empatia amb els ciutadans d'aquelles propostes concretes vinculades explícitament a valors és molt superior. Una persona pot ser més o menys indiferent a una proposta tangible d'un partit polític però no ho és als valors que representa. Exemples n'hi ha molts, i un dels més clars és el de Ronald Reagan, que amb propostes que no tenien el suport massiu de la societat nord-americana va guanyar les eleccions pels valors genèrics que representaven. Els casos no són extrapolables, però la projecció de valors sí que ho és.

Posats a demanar, i encara que sone a tòpic, l'honradesa política i la radicalitat democràtica han de ser la font de la qual brollen aquests valors. Aquesta evolució ha d'anar estretament lligada a una política d'adopció de les noves tecnologies de la informació, anomenades 2.0, com a eina principal d'obertura dels partits cap a la societat, oferint transparència i potenciant la participació ciutadana.

És precisament en aquest punt on podem començar a marcar diferències amb el model actual: per a nosaltres no és suficient guanyar de penal injust a l'últim minut. Representem l'esforç diari i el rigor de la tasca dels nostres pares i mares, que des de fa més de 25 anys treballen a les escoles, institucions i altres àmbits mantenint viva la flama tot i la constant indefinició dels nostres polítics.

El país existeix, ara cal que fem política

AL QUART PIS de les Corts Valencianes, els paletes han hagut de construir un mur. Hi ha qui fa broma i el compara amb la inefable tanca que mira de separar israelians i palestins. La versió valenciana, molt més modesta i innocent, es va haver d'alçar per dividir els responsables polítics d'Esquerra Unida, d'una banda, i el Bloc i la imberbe Iniciativa pel Poble Valencià, d'una altra, incapaços de treballar conjuntament per una idea de país. Als pocs dies d'obtenir el 8% dels vots a les eleccions autonòmiques de 2007, aquest primer intent d'articular una alternativa política amb capacitat d'espantar l'hegemonia del PP, va esfondrar-se contaminat per les avarícies i ambicions dels seus dirigents. Sembla que sols els votants cregueren en aquest projecte polític.

El panorama després dels comicis no era gaire afalagador amb una dreta embravida per uns magnífics resultats i una oposició descentrada i, de nou, atomitzada. Començaren llavors les provatures i els gurús dels diferents partits que van ser castigats per l'electorat, proposaren una mutació cap a discursos de menys calat ideològic farcits de renúncies. Així, en el seu darrer congrés, el Bloc acceptà amb timidesa l'univers simbòlic dels vencedors tot renunciant a una concepció de

país i obrint la porta a una suposada «conciliació» que, indefugiblement, passaria per acceptar la senyera de franja blava. Mesos abans, també el PSPV-PSOE, més PSOE que mai, es barallava en una assemblea per amagar les seues ja llunyanes arrels fusterianes. Tot i que la militància socialista rebutjà de forma aclaparadora el canvi de nom (117 vots a favor de mantenir les sigles i sols 13 partidaris d'un Partit Socialista de la Comunitat Valenciana), el nou secretari general, Jorge Alarte, s'ha descarat darrerament puntualitzant que aquesta manera de entendre la nostra terra, «cada dia més ha de ser simplement part de la nostra història passada».

Davant tota aquesta tendència a arraconar la idea de país, em ballen a la ment els lúcids pensaments de Joan Fuster que, lluny de quedar ancorats en el passat, com alguns desitgen, rebroten amb una força rejuenida. L'escriptor de Sueca no era pas un polític; tanmateix, va esbossar en els seus escrits diversos pensaments que els actuals dirigents farien bé d'escoltar si no volen que, en 2011, les Corts Valencianes siguen un binomi PP-PSOE i el País Valencià siga una mica menys valencià i una mica menys país.

Per evitar-ho, cal analitzar els entrebancs i veure les possibles solucions. El primer obstacle que s'ha de tenir present són les peculiaritats del nostre sistema electoral; eixa fórmula que transforma els vots en escons i atorga les majories parlamentàries ens condiciona el camí. La seua aplicació influeix de manera incisiva i injusta en la representació política ja que el pastís parlamentari no reflecteix la complexitat d'una societat no tan espanyolitzada ni tan dretana com marquen les urnes cada quatre anys. La fórmula electoral valenciana, malgrat que és teòricament proporcional i, per tant, hauria de tenir en compte les opcions minoritàries, està viciada per

una altíssima barrera electoral del 5% que enforteix els dos partits més votats i minimitza els vots de la resta de candidatures. Històricament, aquest llistó ha servit per dificultar l'accés del valencianisme polític a les Corts. Si aquesta rigidesa, capaç de deixar 115.000 votants d'un partit sense veu al Parlament, s'aplicara a altres territoris, formacions minoritàries com Ciutadans, a Catalunya, o la UPyD de Rosa Díez, a Euskadi, no hagueren obtingut cap representació parlamentària. Així doncs, és necessària una plataforma forta per combatre les maldats del sistema.

A més, aquesta tècnica matemàtica té uns clars efectes en els votants. Davant d'una eventual convocatòria electoral, els ciutadans, mínimament conscients de les perversions del sistema, solen estar temptats de realitzar un vot estratègic cap a una de les dues opcions que, amb tota seguretat, tindran cabuda al Parlament. Sovint opten per donar suport a un partit d'obediència espanyola per després lamentar-se que no hi haja una formació de caire nacional potent. Quan paradoxalment és aquest mal anomenat vot útil el que impedeix al menut créixer i, a llarg termini, consolida encara més el paper protagonista de les grans formacions.

Paral·lelament, aquest sistema electoral aboca els partits a una transformació que de vegades sembla enfocar-se erròniament. A banda de tenir un vot fidelitzat, l'alta barrera electoral obliga les formacions a mirar d'ampliar les seues simpaties entre els votants per assegurar-se l'entrada al Parlament. Així, els partits valencians són els primers interessats a convertir-se en organitzacions *catch all* (atrapa-ho tot) que busquen incrementar la seua clientela potencial a tota la societat, tot renunciant a un discurs ideològic i abstenint-se de qualsevol polèmica amb l'objectiu de no espantar votants. Costa molt,

en l'actualitat, que els polítics expressen el que realment pensen i que defensen amb rotunditat unes conviccions; la sinceritat s'ha convertit en una obscenitat perquè, diuen, atempta contra consensos establerts. I és en aquest delicat context on s'emmarca la mutació de l'oposició.

D'aquesta manera, hi ha una clara intenció d'aproximar-se i acceptar l'*status quo* regnant després de més de catorze anys de govern de la dreta. La recepta del PP sembla temptadora, segons es desprèn dels resultats electorals i tots la volen aplicar salpebrant alguns matisos. Els *populars* han sigut molt agosarats donant lliçons del què és ser bon valencià però se n'han sortit. Han traçat amb un guix gruixut una línia imaginària entre *valencians de bé* i *traïdors* (una etiqueta àmplia on s'inclouen tots aquells que no combreguen amb els seus postulats) que molts han interioritzat sense resistència. Amb l'ajuda de les majories electorals, la complicitat dels mitjans de comunicació i la falta de resposta de l'oposició han immergit la nova generació nascuda en la decrepitud del franquisme en una segona socialització on es proscriuen tota una sèrie d'idees, noms i símbols. Han construït una nova manera de ser valencians, excloent i estigmatitzant tots aquells rebels amb els seus plantejaments. Durant els governs de Zaplana i, després, els de Francisco Camps, el PP ha treballat a consciència per esborrar qualsevol petjada de catalanitat inventant un regionalisme còmode per a Espanya i, electoralment, pragmàtic. És ben cert que reclamen diners i ataquen el Govern socialista de Madrid però no qüestionen en cap moment el llast de l'autonomia. Aquests plantejaments els han reportat el privilegi de l'hegemonia.

Davant d'això, en els partits que haurien d'edificar una alternativa, hi ha una clara aposta per relaxar el discurs de les

idees i convertir-se en organitzacions de tècnics i professionals orientades a aconseguir vots d'un costat i l'altre. Tanmateix, aquesta manca de principis pot descol·locar el votant fidel i difícilment engrescarà un d'indecís que, front a un partit que es limite a copiar al vencedor, és ben probable que es decante per l'original. Per això, cal crear alguna cosa nova i articular una resposta en clau valenciana. Teoritzant en el paper tot sembla ben senzill però en la pràctica no ho és. S'ha de tenir present que són els vencedors els que han aconseguit crear els consensos i pujar el seu sostre electoral per sobre del 53% del vots. Tanmateix, és evident que són els avui perdedors els que han de mirar de crear-ne de nous. El valencianisme polític no ha d'adaptar-se al que pensen els votants sinó convèncer-los que el seu plantejament és millor. Però, és possible? Hi ha algun tercer espai, encara inhòspit electoralment, allunyat dels dos mastodòntics partits?

La darrera enquesta del Centre d'Investigacions Sociològiques sobre «La identitat nacional en Espanya» feta en el 2007 aboca xifres interessants: hi ha un 6,5% dels valencians que es troba molt identificat amb el conjunt de territoris de parla catalana, un 17,5% que reclama més autonomia (un 4,2% demana el dret de les autonomies a la independència) i un 11% es considera més valencià que no pas espanyol, tres punts més que un sondeig també del CIS de 2005. I és que aquest pensament únic que mira d'imposar el PP no ha penetrat en tota la ciutadania. Encara hi ha un gruix, que pareix que va en augment, que es rebel·la i que, sense representació a les institucions, s'ha atrinxerat en una mena de cultura de resistència on, al marge de la feixuga oficialitat i no sense penúries, manté la reivindicació de la llengua, la cultura i el territori. Trobem doncs, que hi ha una bona saó per construir un projecte polí-

tic sense tabús i sense pors. Fuster ja va donar algunes pistes per a aquesta necessària nova batalla política. El pensador de Sueca va aclarir que no s'ha de renunciar a uns principis engrescadors, moderns i tan vàlids com els que ara semblen immutables. No cal rebaixar les aspiracions, buscar el vot allà on no n'hi ha i mostrar-se espantadissos amb els propis plantejaments; el País Valencià serà d'esquerres o no serà (recordem aquella cita?). Claredat i contundència.

En trobem de bons exemples a altres indrets de l'Estat espanyol. A Navarra, la dreta regionalista de la Unió del Poble Navarrès (UPN) i, a Galícia, el PP, semblaven haver esborrat electoralment qualsevol conat en clau nacional. No obstant això, dues plataformes polítiques, incisives i sense renúncies, han donat nova vida a una aritmètica electoral monòtona després d'haver construït una alternativa política pròpia que no es dedica precisament a imitar el model dominant. Igualment, en aquests pobles amb un cert sentiment nacional, el PSOE, sempre jugant a l'ambigüitat federalista, ha anat perdent pistonada en favor de les noves fórmules unitàries. Ara que amb el mandat de Jorge Alarte l'accent autonomista del PSPV-PSOE es temperarà encara més, pareix més factible conrear un espai polític per aquesta veu diferenciada.

Tenim els fonaments amb una escena cultural magnífica plena de grans escriptors, músics i artistes; una escola rebel que no es deixa subjugar; una llengua encara viva malgrat els entrebancs institucionals; una xarxa d'associacions coratjoses; però, sobretot, una generació aparentment soterrada amb ganes de capgirar la història. Tan sols falta un projecte polític atractiu que li done forma a aquesta cultura de resistència ja que, com diu Joan Francesc Mira, «un país sense política *pròpia*, no és un país propi».

Per això, lluny de flagel·lar-nos i caure en el pessimisme, hem de desempallegar-nos de complexos, arraconar els enfrontaments d'una classe dirigent que fins ara no ha estat a l'altura i recobrar aquella unitat d'acció que ens ha de dur a ser rellevants políticament sense renunciar a la idea de país. Cap polític ha d'entrebancar aquest procés, cap dogmatisme ha d'impossibilitar una entesa. Si és una qüestió de cares, canviem-les; si és una qüestió de sigles, trenquem-les i comencem a construir el futur sense egoismes partidistes. Ja ho deia Fuster, o ens recobrem en la nostra unitat o serem destruïts com a poble. I aquest país no es pot permetre el luxe d'estar més temps sense tindre una veu pròpia i contundent en l'escena política.

Sandra Obiol

Benestar incert

T'acostumes per l'obligació de dir: on tens que anar?

DEC PERTANYER a una de les últimes generacions, si no l'última, que ha escoltat pel carrer el so dels telers procedents dels nombrosos tallers —molts il·legals— que es repartien per Alcoi. Molts membres de la meua família han treballat al tèxtil durant anys. Conec de prop les llargues i imprevisibles jornades, el sobre de divendres més o menys engruixat segons les hores fetes, les insegures i insalubres condicions de feina, els dies inacabables de les dones combinant la cura de la llar-família amb les més diverses activitats a l'economia submergida per poder completar el sou esquifit del marit... Condicions de treball que no es diferencien gaire de les que m'expliquen les desenes de treballadors del sector que he entrevistat els darrers anys. No són les condicions de treball el que diferencia l'actual situació del sector del tèxtil-confecció respecte la de fa només 30 anys, sinó la desesperança.

De fet, la frase que encapçala el text me la deia fa poc un treballador del tèxtil, de Banyeres, mentre m'explicava els efectes que sobre la seua salut i la seua vida social i famili-

ar suposava treballar la setmana *loca*.¹ T'acostumes, em deia, perquè no hi ha una altra eixida, perquè tot és igual, perquè sempre ha sigut així. I allò preocupant no és aquesta frase sinó com resumeix el parer dels treballadors amb els quals he parlat. Sense diferència ni per edat, ni per gènere ni tampoc per nivell formatiu, gairebé cap de les persones amb les quals he conversat mostra una confiança major ni en el seu present ni el seu futur, només esperen que el costum — i el consum — els alleugerisca la càrrega.

L'ocupació al País Valencià es troba en una vertiginosa escalada de precarització. No és estrany, el nostre sistema de relacions laborals fou construït a l'albir dels envits neoliberals, els mateixos que han acabat clivellant-lo en un trencadís de formes laborals diverses, atípiques i individuals. La nostra feina és cada vegada més incerta, més pobra, més alienant, pitjor retribuïda. I catorze anys de govern del Partit Popular no han ajudat de cap manera a millorar aquesta situació; més bé al contrari. Sense polítiques econòmiques i laborals, amb la divinització de l'empresariat — amb qui el poder conviu corruptament —, amb un sector econòmic conjuntural i destructor com és la construcció com única via de creixement vàlida, i amb la volatilitat dels grans esdeveniments, el govern dretà ha assolit elevades quotes de mal treball i de fragmentació de la ciutadania sense assolir per això resultats econòmics beneficiosos, a nivell col·lectiu, és clar.² Un Partit Popular que s'ha

¹ Mot informal per referir-se al quart torn: cada setmana un torn (primer, segon i *tercio*) sense descansar els caps de setmana i la darrera setmana anar suplint torns, cada dia un. Això sí, aquesta vegada es descansa el cap de setmana.

² Fa només uns dies l'INE ens situava al País Valencià a la cua de l'Estat espanyol en creixement del PIB durant el 2008 (un 0,5%), a més d'assenyalar que tenim un PIB per càpita inferior a la mitjana estatal i europea (www.ine.es, 2009).

dedicat també a enfonsar el feble sistema de benestar públic que heretà, precisament en un moment d'increment i mutació dels riscos socials que hauria de gestionar i cobrir. L'ús merament ideològic i propagandístic de les mesures de política social, amb partides pressupostàries de vegades inexistents, d'altres malbaratades, així com les ànsies privatitzadores de la seua gestió, han donat lloc a un sistema de benestar fortament assistencial i estigmatitzat.

La combinació de l'exagerada dispersió de les nostres formes de treball amb l'absència d'un sistema públic de protecció social està tenint efectes devastadors en el País Valencià. Som cada vegada més vulnerables, perquè la família, etern matalàs de benestar, està donant mostres d'esgotament. Durant anys, i encara avui, les famílies, les dones, han ofert serveis de cura a la dependència, han fet un ús estratègic —que no significa necessàriament igualitari— dels recursos econòmics dels seus membres, han contribuït a la capitalització dels membres més joves... Avui, però, el procés d'individualització dels seus membres, especialment de les dones, fa trontollar aquest sistema (i de manera totalment legítima, perquè suposa una patent discriminació de gènere). Però a més la seua capacitat per oferir benestar ha estat també profundament malmesa per la cada vegada més feble posició al mercat de tots els seus membres.

Amb tot, la línia que ens separa de l'exclusió social és, cada dia que passa, més prima. Cada dia que passa som més caminant-hi a la vora, conscients que un pas en fals pot ser fatal. I ho fem sols, perquè és aquest un dels trets que ens diferencia d'èpoques passades i que ens afecta amb especial virulència a les generacions més joves. No podem obviar el poder aglutinador d'aquell so de telers que jo escoltava, que escoltàvem tots, dels horaris, de les tasques compartides, dels codis simbòlics

comuns en definitiva, que avui s'han esvaït en una multiplicitat difícilment comprensible, sense traduir-se en una millora de les condicions laborals. Han esmicolat el nostre subjecte col·lectiu, ja feble després de dècades de misèria feixista, i això és plenament funcional per a un sistema econòmic, aqueix *nou capitalisme*, en paraules de Richard Sennett, que busca el màxim rendiment al més curt termini possible.

Aquest nou capitalisme ha palesat una enorme capacitat de socialització. Hem interioritzat perfectament, sobretot els més joves, els valors hedonistes, de gratificació immediata, que caracteritzen els temps actuals. Hem assumit com a vàlid —i desitjable— habitar un terreny incert, decidir sobre la base d'un coneixement caduc. Aquesta nova cultura ens construeix somnis de millora, d'identitat, a través del consum, que són però inabastables estructuralment i això causa un sentiment d'anomia —més o menys agut segons la classe social— gens afavoridor per a la construcció d'objectius comuns, de propostes col·lectives. I en açò el govern del Partit Popular valencià és un veritable mestre, en proposar un projecte de societat lluenta i espectacular, conformant desitjos comunament acceptats però profundament desiguals en el seu accés. El resultat d'aquesta lluita diària és acabar tan esgotats que esdevenim incapços de reflexionar i cercar una millora col·lectiva. El costum, com confessava el meu entrevistat, la paradoxal construcció de l'hàbit sobre la incertesa és percebuda com l'única eixida.

No puc negar que el panorama és desolador. I encara ho serà més, no en dubteu, amb la crisi que travessem que posarà en evidència les mancances del nostre país en termes de benestar.

Enfront d'això no deixa de ser sorprenent la vitalitat que el moviment social nacionalista del País Valencià ha mostrat du-

rant anys, la seua capacitat de compromís, la seua capacitat de construcció d'identitats col·lectives i individuals sobre la base de valors allunyats de la ideologia hegemònica. Ha demostrat que pot oferir una alternativa, cívica, al projecte pervers de la dreta valenciana i de molta esquerra diletant. I això és encara una llum d'esperança, és possible construir uns objectius comuns i si ho sabem fer, podrem augmentar la base social d'aquest moviment. Però per a això, al meu parer, cal en primer lloc deixar de caure en el parany de les renúncies. Em rebel·le davant el fet que periòdicament se'ns qüestionen les bases ideològiques i simbòliques com un necessari pas previ a la construcció d'una alternativa. Les renúncies ens igualen més que ens diferencien del projecte dominant, es tracta doncs d'una alternativa fictícia. Sobretot quan allò que es qüestiona és el que ens va donar ales.

I en segon lloc, hem d'oferir una alternativa real per a la gran majoria dels ciutadans d'aquest país, i això passa indefugiblement per un projecte de societat més igualitària. No podem construir un país sobre una cultura oblidant el component de classe que hi ha al capdavant. Em negue a que aquest moviment cívic i engrescador es limite a ser una mera distinció de classe, un tret, un més, que diferencie a aquells la supervivència dels quals és esgotadora, dels que no ho és, o no ho és tant. Perquè si volem un futur col·lectiu, aquest ha d'oferir una vida millor al conjunt dels seus membres. I això passa, necessàriament, per proposar una societat diametralment oposada a la construïda pel Partit Popular, amb el suport indirecte del PSOE. Si no aconseguim oferir un projecte de país que procure unes condicions vitals de major benestar col·lectiu, difícilment aconseguirem l'adhesió d'una població maltractada pel mercat. I sense aquesta adhesió el nostre país, els nostres països, no seran.

La paradoxa d'Erich Fromm

ABANS DE COMENÇAR LES VACANCES D'ESTIU, tinc el costum de fer un cop d'ull pels prestatges de casa; sovint, amagats a la cambra de la mare o de les meues germanes, trobe llibres insospitats que acaben formant part dels meus viatges: puc voltar pel món completament sol però necessite la companyia d'un llibre. 1984, l'obra mestra de Geroge Orwell, n'és un bon exemple d'aquestes troballes inesperades. Fou l'estiu de 2002. L'havia llegit feia un parell d'anys però no vaig dubtar a agafar-lo, seduït pel repte i l'emoció de llegir-lo, aquesta vegada, sense cap interlocutor: era una edició americana de principi dels anys vuitanta en versió original. Les paraules d'Orwell, les seues exactes paraules, m'acompanyaren al llarg de tot l'estiu. Endinsar-m'hi novament fou encara més apassionant, per la puresa de lectura que permet l'obra original i pel fet de refrescar conceptes tan perversos i vigents: *Big Brother* —Gran Germà—, *doublethink* —doble-pensa—, *Newspeak* —Novoparla—... La funesta evolució de la societat i l'ésser humà que Orwell va predir i descriure amb tanta precisió i mestria, cada vegada és més a prop. El llibre, però, més enllà del plaer de llegir-lo, em reservava una sorpresa excepcional: les últimes pàgines incloïen un epíleg

d'Erich Fromm. Vaig quedar corprès d'unes paraules finals tant lúcides i tenebroses.

La reflexió del filòsof alemany no es limitava a evidenciar les similituds cada vegada més explícites entre la societat que Orwell va imaginar i la realitat —l'epíleg fou escrit l'any 1961—. Eixa idea, malgrat que l'exposa d'una manera brillant, no m'hagués consternat per ella sola: és fàcilment deduïble només d'observar el món actual. Allò que realment m'impac-tà fou la paradoxa —en clau literària— que hi plantejava, tot contraposant el pessimisme social de la seua època amb l'eufòria optimista dels segles anteriors pel que fa al progrés de la Humanitat. Resumidament: si des del segle XVII, l'avantguarda literària, amb obres com ara *Utopia* —More—, *Christianopolis* —Andreae— o *Looking Backward* —Bellamy— s'havia caracteritzat per l'exaltació del progrés tecnològic i la creença que l'home seria capaç de controlar la natura i construir una societat perfecta, a partir del segle XX, especialment després de la I Guerra Mundial, obres com *Brave New World* —Huxley—, *We* —Zamyatin—, *The Time Machine* —Wells— o la mateixa 1984, descriuen un futur desolador on, precisament, el desenvolupament tecnològic ha estat la causa de la denigració humana.

Aquest canvi és, des d'un punt de vista històric, d'allò més paradoxal: l'home, al començament de l'era industrial, quan tècnicament *no podia* produir aliments per a tota la població mundial, quan hi havia motius econòmics per justificar l'esclavitud, la guerra o l'explotació... confiava en el progrés tecnològic per resoldre aquests problemes; és a dir, era ple d'esperança. Quatre-cents anys després, quan tècnicament l'home pot produir suficients aliments per a tothom; quan la guerra és innecessària perquè el progrés tecnològic pot proveir qualsevol país de més benestar que no pas una conquesta

territorial; quan el món està submergit en un procés d'unificació global... és a dir, quan tècnicament és possible d'assolir allò que tant hem anhelat durant segles, comencem a perdre l'esperança.¹

Talment com una imatge suggerent que s'incrusta a la memòria, aquesta idea m'ha perseguit des de llavors i, sovint, rebrota d'una manera sobtada al bell mig d'una conversa o d'un pensament. Com ara fa un mes, quan em van proposar de participar en aquest projecte. Tot just després de parlar amb Xavi Sarrià —ell fou qui m'implicà en aquesta història— vaig iniciar la tasca més feixuga: cercar un argument consistent, d'una mínima solvència i originalitat, que estructurés la meua opinió sense avorrir al personal. Tractant-se de l'eterna temàtica del «progressisme» valencià —a saber: analitzar la situació actual de la llengua i del País i fer-ne un pronòstic de futur—, això de «no avorrir» era un objectiu ben ambiciós —per no dir inassolible—. Tanmateix, la recerca fou inexplicablement veloç i, encara no feia uns minuts de la trucada de Xavi, que ja havia decidit com anava a tractar d'evitar l'ensopiment dels hipotètics lectors, amb el permís d'Erich Fromm.

Un cop vaig començar a pensar què escriure, la paradoxa se'm va aparèixer novament, tot advertint un cert paral·lisme en clau valenciana. Malgrat les diferències que hom hi puga trobar, la hipòtesi és clara: durant la Transició —i després de quaranta anys de dictadura—, quan la nostra llengua estava absolutament sentenciada i el País Valencià no era més que un concepte fusterià; quan el sistema educatiu era infestat de

¹Fromm, E. (1961). *Afterword*. Nova York: New American Library. Inclòs dins del llibre *1984* de George Orwell (Ed. New American Library, 1981; pp. 259-260). Traducció pròpia.

mestres franquistes i l'ensenyament en valencià no era més que una utopia; quan la castellanització de la societat semblava un fet consumat i absolutament irreversible; quan els grups feixistes amenaçaven la convivència i la democràcia amb bombes i atemptats; és a dir, quan «tècnicament» —siguem honestos— tot semblava perdut, hi havia esperança: es podia ensumar l'emoció i l'afany de la gent pel que fa a la recuperació nacional i lingüística. Una bona mostra d'això foren les multitudinàries manifestacions d'aquella època —de caràcter marcadament nacionalista—, les mobilitzacions de tota mena que omplien els carrers de senyeres i proclames revolucionàries, i l'elecció de Josep Lluís Albinyana com a president del Consell Preautonòmic del País Valencià en 1978, que apostava decididament pel valencianisme polític i la unitat de la llengua. Tanmateix, trenta anys després de tot allò, quan existeix un marc legal —Constitució, Estatut, LUEV...—, que reconeix la cooficialitat de la nostra llengua i l'obligació d'ensenyar-la i aprendre-la; quan hem recuperat totes les nostres institucions històriques; quan s'exigeix el requisit lingüístic a tot el professorat i la pràctica totalitat dels mestres parlen i escriuen correctament la nostra llengua; quan disposem de tota mena de recursos —editorials, ràdios, televisions, associacions...— per normalitzar i dignificar la «consciència» valenciana...; és a dir, quan «tècnicament» és possible assolir allò que hem anhelat durant tots aquests anys, comencem a perdre l'esperança. Per què?

Els motius d'aquesta insòlita frustració són ben evidents. En primer lloc, els resultats electorals dels últims anys: ens agrada o no, la societat valenciana, elecció rere elecció, ha consolidat en el poder un partit polític —PP— que renega de la nostra història i maltracta el valencià amb un cinisme maquiavèl·lic: diu defensar-lo i el fa desaparèixer paulatina-

ment de totes les institucions i àmbits socials. En aquest sentit, la presència purament testimonial de la nostra llengua als comerços, al cinema, a la ràdio, a la televisió... l'han convertida en una llengua socialment invisible, tot reforçant la idea que el valencià és una cosa inútil que no cal aprendre. Per al PP i, malauradament, també per a un sector important del PSPV, la nostra llengua no és més que un destorb: si pogueren, se la traurien del damunt ràpidament —bé que s'hi han esforçat per aconseguir-ho els darrers anys. Allò més greu és que als «socialistes» valencians sembla que, d'uns anys ençà, tampoc no els fa cap gràcia la paraula «país» i tracten d'amagar-la tant com poden —quan no eliminar-la de les sigles del partit. Tot amb tot, en aquesta conxorxa per esborrar-nos del mapa, els mitjans de comunicació —amb Canal 9 al capdavant— hi tenen un paper destacat: són els encarregats d'amplificar i transmetre aquest desprestigi —per omissió o per menyspreu—, tot «perfumant» el nostre imaginari col·lectiu amb el ferum d'una pregunta retòrica tan demolidora com eloqüent: *Per a què aprendre una llengua que no val per a res?* Si el president de la Generalitat mai no la fa servir, quin immigrant s'esforçarà per fer-ho? Si els nostres màxims representants no es creuen el País, qui se l'ha de creure? Des d'un punt de vista polític —i, per tant, social—, el panorama és certament desolador. Però no és fàcil desfer-se d'una llengua —ni d'allò que simbolitza— i, menys encara, dels parlants que se l'estimen: alguna cosa no han sabut fer bé. I, com a mestre de l'escola pública, tinc motius per a l'esperança.

L'adversitat existeix; no cal dir-ho. Però també els recursos per fer-hi front, malgrat les nefastes polítiques educatives del nostre govern. Un cop d'ull a la realitat escolar ens ha de permetre mirar el futur amb optimisme; si més no, amb tant

d'optimisme com ho van fer els nostres pares, ara fa trenta anys. És una fal·làcia ridícula pensar que estem pitjor; ans al contrari: la situació és, des del meu punt de vista, encoratjadora. Heus ací el constant increment de les «línies»: poc a poc, s'escampen per tot el territori, permetent l'escolarització en valencià de la gran majoria d'alumnes d'Infantil i Primària que ho demanen —més de 196.000 alumnes escolaritzats en programes d'ensenyament en valencià durant el curs 07-08—². Heus ací la força dels sindicats majoritaris —STEPV, UGT-PV, CCOO-PV— i l'empenta de la Plataforma per l'Ensenyament Públic, que lluiten per una educació de qualitat i en valencià. Heus ací les universitats valencianes —amb la Universitat de València al capdavant— que promouen la formació de tota mena de professionals de l'educació en la nostra llengua. Heus ací Escola Valenciana, una organització capaç de congregar a més de 200.000 persones amb el fenomen de les Trobades d'Escoles en Valencià, una festa cada vegada més arrelada a totes les nostres comarques. Heus ací les xifres del premi Sambori —un altre «invent» d'Escola Valenciana—: més de cinquanta mil obres presentades, mig miler d'escoles i instituts participants, vora tres mil mestres implicats en l'organització... És a dir, el certamen de literatura infantil més im-

² Cal però, matisar aquesta afirmació. En primer lloc, si l'oferta d'ensenyament en valencià a Infantil i Primària fos més àmplia —especialment a les grans ciutats— el nombre de matrícules augmentaria considerablement. D'altra banda, a l'etapa d'Educació Secundària Obligatoria —ESO— encara existeix un gran dèficit pel que fa a l'oferta d'ensenyament en valencià. El curs 08-09 més de 80.000 alumnes no van poder continuar la seua escolarització en valencià degut a la manca de professorat i —sobretot— a la manca de voluntat política. (Font: *Allioli* —Quaderns de l'ensenyament del País Valencià— [2008]. «25 anys de la LUEV: Informe sobre l'ensenyament en valencià». Num. 216. STEPV).

portant d'Europa. I és en català. I es fa al País Valencià. Tot plegat, sembla un miracle, vist el depriment panorama social que ens envolta: la vitalitat del sistema educatiu valencià no es pot explicar de cap altra manera. Un miracle, però, que no res té a veure amb cap divinitat: parle dels mestres d'aquest País i del seu incansable i anònim treball. Eixe és el vertader miracle. Tanmateix, potser algú dirà que els «altres» en són més. No n'estic convençut. En tot cas, però, allò que tinc clar és que un dels nostres val per quatre dels «seus».

Des de la més absoluta modèstia: som nosaltres, els mestres i les mestres del present, qui tenim les claus del futur; perquè som nosaltres qui educarem els xiquets i les xiquetes de les pròximes generacions; som nosaltres qui els farem conèixer i estimar la llengua que parlen i la terra on viuen. I seran ells, de la nostra mà, qui finalment resoldran la paradoxa, tot capgirant, amb la força de les seues paraules, el miratge pessimista de la nostra realitat per convèncer tothom que l'ara i el demà són nostres.

Generació LUEV, generació perduda?

HAN PASSAT POC MÉS DE 25 ANYS des que el 18 de novembre de 1983, a la ciutat d'Alacant, s'aprovà la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV), a la qual donà forma el primer govern socialista de Joan Lerma. La llei es presentà davant l'opinió pública com l'esquelet legal que havia de normalitzar una llengua que havia romàs desprotegida i desprestigiada durant més de 300 anys i presentava avanços especialment significatius en matèria d'ensenyament. «La incorporació de la nostra llengua al sistema educatiu és un fet», proclamava Ciprià Císcar, conseller d'Educació i Cultura en aquell moment, «el compliment de la LUEV exigeix completar la incorporació citada per a garantir la igualtat de tractament que es deriva de la cooficialitat; caldrà que assumim que l'aspecte lingüístic és un fonament de l'escola valenciana. Perquè no es pot construir una escola científica, democràtica, arrelada, una autèntica escola valenciana, sense que un element del poble, com ara la llengua, no esdevinga espina-dada del sistema escolar».

Molts dels qui escrivim en aquestes pàgines pertanyem a la primera generació de valencians que varem tindre l'oportunitat d'estudiar en la nostra llengua. Constituïm, doncs, una

generació tan privilegiada com frustrada. Privilegiada, perquè donàrem les nostres primeres passes educatives en una escola entusiasmada per la possibilitat de contribuir a la recuperació del valencià i a un cert redreçament nacional; i frustrada, o primerament frustrada, per ser la primera generació que no ha trobat en el sistema la resposta a les expectatives creades. Els qui varem nàixer a les acaballes dels 70 o al llarg dels 80 hem trobat durant el nostre recorregut curricular no pocs entrebancs per exercir plenament i amb normalitat el «dret d'estudiar en valencià» que recull la LUEV. Que la voluntat d'aprendre en l'idioma del país s'haguera de circumscriure, per limitacions de l'escola, a impartir en valencià l'assignatura d'«Experiències Naturals», en el cicle de l'EGB; que a l'institut haguéssem de ser sempre assenyalats quasi clandestinament com «els de la línia»; i que a la universitat cada classe esdevinguera una brega entre professors i alumnes i entre els mateixos alumnes per determinar la llengua de l'assignatura, indica que aquesta llei té moltes més mancances de les que alguns volen admetre. Que tots aquests problemes es reproduesquen de manera quasi sistemàtica 26 anys després d'aprovar la llei, demostra que manca una voluntat política per resoldre'ls.

Problemes a banda, cal reconèixer que l'aprovació de la LUEV suposa una fita històrica per als valencians. Es tracta d'un text legal que aborda per primera volta en la història del nostre país la qüestió lingüística. Gràcies a la LUEV, el valencià, vehicle de comunicació entre les classes populars i llengua restringida als usos familiars i col·loquials, passava a gaudir d'un reconeixement institucional que mai abans havia tingut. La defensa de la llengua, inicialment reclamada pels moviments cívics més conscienciats i dinàmics del país durant l'etapa de la transició, passava a tindre cobertura legal.

Si bé no són poques les mancances que se li poden atribuir a la LUEV, cal no perdre de vista que el text legal del 1983 és molt més que 37 articles que apunten, recomanen i proposen. L'aprovació de la LUEV significa sobretot un pas fonamental cap al prestigiament i la dignificació d'una llengua en procés de substitució i en perill de desaparició; i un intent per rehabilitar-ne l'ús social i escrit.

En l'estricta àmbit de l'ensenyament, la revolució no era menor. El que la LUEV venia a dir a ulls de tota l'opinió pública era que el valencià, eixa llengua que alguns havien qualificat «d'espardenya», era apta per assolir totes les competències educatives. «Un xiquet que estudia en valencià, acabarà el batxillerat sabent tant com un que estudia en castellà», suggeria la llei als nostres pares i mares. El que aquesta afirmació —per simple que ens sembla— contenia era un canvi de mentalitat i d'actitud envers la llengua d'una enorme profunditat.

Més d'un quart de segle després de l'entrada en vigor de la LUEV, des del punt de vista educatiu, el balanç és obligadament agre dolç. Si bé en aquests 25 anys s'han palesat avanços importants, també han cristal·litzat greus limitacions que caldria corregir si l'objectiu últim és complir amb l'esperit de la llei. Segons les dades de la federació Escola Valenciana, el 26,2% dels estudiants estan escolaritzats en valencià. Si bé això significa que «avui estudien en valencià més xiquets i joves que mai», com s'encarreguen de proclamar repetidament des de la Generalitat, també comporta admetre que, al ritme actual caldrà esperar fins 2083 per veure una escola plenament en valencià.

Les dades d'Escola Valenciana posen de manifest altres qüestions que no hauríem de perdre de vista. Indiquen, per exemple, que les escoles concertades —que, cal no oblidar-ho,

reben quantiosos fons públics — i privades resten al marge del procés de normalització lingüística. Del total d'alumnes escolaritzats en valencià, només el 6% assisteix a un centre privat o concertat. El fet que aquestes escoles, majoritàriament situades a les grans ciutats, estiguen exemptes de participar en el procés de recuperació lingüística envia un senyal inequívoc per a aquells que encara avui s'aferren a la subsidiarietat del valencià respecte del castellà. També s'hi detecta un desequilibri territorial (entre nord, sud i centre del país i entre grans ciutats i comarques) que hauria de fer reflexionar els responsables de la política educativa.

A tot això cal sumar-hi, la inacció de què els responsables polítics han fet gala per obligar els professors de secundària a impartir les classes en valencià. En aquest temps, cap govern no ha estat capaç d'articular un reglament que els obligara a disposar de l'anomenada «capacitació lingüística». Com han denunciat en reiterades ocasions Escola Valenciana i el sindicat STEPV, això empara la vulneració dels drets lingüístics dels alumnes valencians.

Tot plegat, ha propiciat que el sistema educatiu funcione, pel que fa al valencià, com una successió de garbells. Les mancances pressupostàries, la concepció latent del valencià com una llengua subordinada, la falta de planificació i la subordinació dels drets dels valencianoparlants a favor dels castellanoparlants impedeix a molts joves fer tot el cicle formatiu en la seua llengua. La feble aposta per una autèntica valencianització de l'escola propicia que a mesura que es progressa i s'especialitza la formació, s'haja de renunciar a aprendre en l'idioma del país. Milers d'estudiants que començaren estudiant en valencià acaben la seua trajectòria educativa en castellà. Si a això sumem que cada any 90.000 xiquets que es volien ma-

tricular en valencià en primària no ho poden fer per manca de places, la conclusió és ben clara: l'administració, emparada en l'enganyós argument de la cooficialitat, va molt per darrere de les demandes socials. El fet que els estudiants d'un indret no puguen estudiar de manera normal en la llengua del país és el símptoma que alguna cosa no funciona. O, el que és pitjor, no es vol deixar funcionar.

En aquest sentit, els 25 anys de vida de la LUEV ens deixen lliçons que haurien de portar-nos a replantejar els instruments de què ens dotarem per assolir «la igualtat de competències en valencià i castellà en acabar la formació educativa» de què parla el text legislatiu. En una societat on hi ha un predomini social i mediàtic absolut del castellà, resulta trampós plantejar que amb una sola assignatura, «Valencià», l'alumne pot acabar la seua formació amb uns coneixements equiparables en una o altra llengua. Només al final d'una escola totalment en valencià, els joves estan igualment capacitats en valencià i castellà. Caldria, doncs, abandonar postures acomodaticies i avançar cap a l'extensió d'un programa d'ensenyament exclusivament en valencià, qüestió que, malauradament, cap partit polític amb possibilitats de govern no s'ha plantejat mai.

Siga com siga, però, l'entrebanc més notable que hom detecta en el desenvolupament de la LUEV no es troba a l'interior del propi sistema educatiu. La principal limitació del potencial transformador que en el seu origen podria haver tingut la LUEV, pel que fa a l'ensenyament, està en l'exterior. Perquè l'extensió del valencià a l'escola no ha estat acompanyat d'una extensió com a mínim correlativa de la llengua en els usos, tant populars com de prestigi, de la vida diària.

La situació, es mire com es mire, esdevé paradoxal. Si en el camp de l'ensenyament els avanços han estat febles però

han marcat una línia ascendent, en la resta de matèries, la LUEV (que, no oblidem, havia de regular l'«ensenyament» però també l'«ús», es a dir, la presència del valencià al món econòmic, de serveis i consum, laboral, associatiu i cívic, mitjans de comunicació i en el funcionariat) ha sigut un text legal sense cap conseqüència pràctica. Durant aquest quart de segle, s'han aprovat plans de foment de la llengua al comerç de proximitat; s'han fet campanyes per a la promoció del valencià; s'han subvencionat editorials valencianes... i en canvi, a penes s'han aprovat reglaments que donaren forma jurídica ni cos legal a la que hauria d'haver estat una aposta decidida per la llengua del país. En massa aspectes, la LUEV es un catàleg de bones intencions que, al contrari que altres lleis de normalització d'altres comunitats autònomes, no «normalitza», sinó que es limita a «despenalitzar» allò que durant el franquisme i el postfranquisme era un delictes, tal i com ha criticar la Mesa per l'Ensenyament. El principal *handicap* de la LUEV rau en el fet que permet però no compromet a res. Fet i fet, ha deixat en mans del voluntarisme d'uns quants militants de la llengua la tasca titànica de restituir al valencià la dimensió que tota llengua té com a vincle d'una col·lectivitat. L'objectiu últim, en un país que en l'última dècada ha registrat una transformació demogràfica tan ràpida, és gairebé quimèric.

Amb totes les seues mancances i timideses, la LUEV —o, millor dit, els responsables polítics que havien de desenvolupar-la— no ha estat capaç de generar espais públics ni xarxes de comunicació on allò habitual siga l'ús de la llengua autòctona. Sí, s'han produït avanços, però el fet que ni el patró dels empresaris valencians; ni el president del València CF; ni el president de la Cambra de Comerç; ni els ministres valencians al govern espanyol; ni l'arquebisbe de València; ni el mà-

xim responsable del principal partit en l'oposició; ni, sobretot, els responsables de la Generalitat usen la llengua del país de manera natural reflecteix la subsidiarietat a la qual molts volen continuar condemnant el valencià.

Amb tot això, és clar que els avanços del valencià a l'escola, per febles que siguen, quedaran reduïts al no-res mentre l'idioma no serà percebut com un element de progrés, com una llengua que implique mobilitat social. «El valencià, si s'usa», va dir Joan Fuster, «no serà per la transmissió de mares a fills. Si s'usa és perquè fa falta». Vint-i-cinc anys després de l'entrada en vigor de la LUEV, l'escola del País Valencià no es pot permetre una educació que condueca les noves generacions cap a un atzucac lingüístic. No té cap sentit continuar ensenyant noves generacions en valencià si després no tenen l'oportunitat de fer ús de la llengua, de viure en valencià. Cal que hi haja complicitats del món de l'ensenyament amb el món polític; i del món polític amb el món associatiu; i del món associatiu amb el món econòmic; i del món econòmic amb... cal, en definitiva, complicitats per fer de la llengua un element vertebrador i una eina d'integració de tots. Altrament, estarem perpetuant un sistema que educa en valencià però es belluga en castellà. I tot indica que ja no tenim temps per a més generacions perdudes.

NOTA BIBLIOGRÀFICA

- N. CADENES, «Què em passa doctor?», EL TEMPS, 16 de desembre del 2008.
- R. XAMBÓ, «A pesar de la Conselleria», EL TEMPS, 6 de març de 1989.

- SAÓ, «25 anys de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià», monogràfic 42, setembre 2008.
- V. PITARCH, *Reflexió crítica sobre la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià*, Quaderns 314, 1984.
- ALCARAZ, M.; ISABEL, F; OCHOA, J. , eds., *Vint anys de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià*, Bromera, 2005.
- Llibre Blanc de l'Ús del Valencià. Iniciatives per al foment del valencià*, Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2008.
- Mesa per l'Ensenyament en Valencià, *Un diagnòstic de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià: 25 anys d'aplicació, un informe d'explicació i 10 mesures d'implicació*, 2008.

Burguesia valenciana o valencianista i qüestió de noms

EL DEBAT SOBRE SI EXISTEIX O NO una burgesia valenciana amb consciència de ser-ho, no és nou. Ja es produeix immediatament després que Joan Fuster publicqués *Nosaltres, els valencians* el 1962. Ernest Lluch, amb *La via valenciana* (1976), inicià un interessant debat amb Fuster sobre el procés d'industrialització al País Valencià que també contenia en bona part el debat sobre l'existència d'una burgesia valenciana. Per a Lluch, les reflexions de Fuster en el sentit que al País Valencià (als anys seixanta) es podia parlar, a tot estirar, d'una economia de petits tallers i basada encara sobretot en el component agrari, no arribava a descobrir una trama industrial que es venia teixint des de final del segle XIX i que permetria el desenvolupament real de la industrialització valenciana a partir, sobretot, dels anys setanta. És evident que en el moment en què Lluch escriu *La via valenciana* —d'altra banda una de les obres més influents, juntament amb la de Fuster, en el pensament econòmic i social valencià contemporani— el País Valencià conté la majoria dels símptomes d'una societat industrial. Les ciutats han crescut de forma considerable per donar cabuda als fluxos immigratoris que venen succeint-se des de principi dels seixanta i nous barris modificaran la morfologia urbana de les

nostres ciutats, Alacant i València, sobretot. La ubicació de les multinacionals, concretament Ford, a Almussafes, o la IBM, a la Pobla de Vallbona a mitjan anys setanta, doten l'àrea metropolitana de València d'una referència en el context general d'entrada de l'economia espanyola en el procés de convergència amb l'economia mundial i en particular europea. L'augment del pes dels serveis en l'estructura econòmica i, en definitiva, la consolidació d'una classe mitjana, consumidora, fa pensar que l'evolució general de la societat i l'economia valencianes ha cremat etapes en l'evolució de les diferents fases d'industrialització, alhora que de democratització de la societat en coincidència amb la fi del franquisme. Ernest Lluch és plenament conscient que aquesta industrialització valenciana s'està produint, tot i que amb un comportament singular, utilitzant una via pròpia que explicaria algunes mancances en referència a altres processos històrics d'industrialització, o de les formes clàssiques de transformació d'una societat agrària en una industrial. Per exemple, l'escassa presència d'una burgesia valenciana dotada d'una visió política i social moderna.

I ha estat precisament aquest un debat que encara avui ens plantegem, perquè està unit necessàriament a un altre, relatiu a la identitat valenciana. La *Belle Époque* del valencianisme polític amb vinculacions amb el poder econòmic s'havia produït abans de la guerra 1936-39 amb l'aparició de diferents iniciatives al voltant de diverses persones com el financer Ignasi Villalonga, Joaquim Reig, Lluís Lucia, entre d'altres, per altra banda la major part d'ells (no tots) membres de la Dreta Regional Valenciana que acabaria unint-se a les dretes espanyoles de la CEDA. Aquesta representació de la burgesia valenciana és, però, difícil de quantificar quant a la incidència real en el poder polític i econòmic. Es tracta sens dubte d'un precedent

que fa pensar en la vinculació d'una part de la burgesia valenciana amb un projecte nacional valencià al marge de l'estat. I no tan sols adscrit a les fronteres administratives de les tres províncies, sinó fins i tot a la vinculació d'un projecte nacional per al conjunt dels Països Catalans. D'ací el contacte entre aquesta dreta valenciana amb el catalanisme de Cambó i la Lliga. De tota manera, aquest projecte de «burgesia nacional valenciana» s'esfondraria arran de la guerra civil i l'adscripció, voluntària o no, de moltes d'aquestes persones al nou règim franquista. Però probablement gran part d'aquesta burgesia valencianista no va comptar amb els principals favors de la dictadura, ni ocuparia els primers llocs del poder, reservat als autèntics components de la classe dirigent fidels a les idees de la unitat espanyola sobre les nacionalitats històriques, monàrquics i falangistes en general. Ara bé, tampoc aquesta burgesia valencianista hagué de fugir a l'exili exterior. Passaren, això sí, a un exili interior que ja duraria durant tota la dictadura. És molt poc el que la possible burgesia valencianista ha pogut fer pel valencià o el valencianisme polític durant el franquisme. El gran esforç per la recuperació de la llengua i la construcció d'un nou projecte nacional per al País Valencià el va fer l'esquerra. Durant la dictadura, de manera més clandestina i recolzada, en comptades ocasions, per elements d'aquesta burgesia valencianista poc visible. Però sobretot a partir de les primeres eleccions democràtiques del 1977 i durant tot el procés d'instauració de les institucions democràtiques. No és ací el lloc per tornar a exposar el que ja s'ha estudiat i explicat en nombroses ocasions, com en l'obra d'Alfons Cucó *Roig i Blau: la transició política valenciana* (2002), però caldrà recordar que en tot el procés de transició al País Valencià la burgesia valencianista acabarà sent absorbida per una burgesia cla-

rament espanyolista, i els partits, com la Unió Democràtica del País Valencià, s'escindiren, com és ben sabut, a favor de l'enfortiment de plataformes com UCD, des d'on es practicaria la bel·ligerància directa contra la llengua i la construcció nacional del País Valencià. Senzillament, la burgesia valencianista no representaria ja al conjunt de la burgesia valenciana, concebuda a partir de la seua vinculació a un territori determinat. I abans de la guerra civil, la burgesia valencianista, representava al conjunt de la burgesia valenciana? Com després ha passat en la transició, amb l'arribada del franquisme també la burgesia valencianista desaparegué per ser únicament burgesia valenciana, espanyolista.

Un altre punt de vista per considerar el paper d'una burgesia valencianista en el procés de construcció nacional valenciana és la qüestió econòmica i demogràfica. El País Valencià dels anys trenta del segle XX tenia una població que no arribava als dos milions d'habitants, bàsicament rural, llevat dels focus d'industrialització molt concentrats a les zones d'Alcoi-Ontinyent, i la mateixa corona del sistema de ciutats que envoltava la ciutat de València. El pes de la població catalanoparlant en aquella època sobre el total de la població valenciana era molt superior al que després s'ha esdevingut. El fet que la industrialització valenciana es produís en un context de dictadura política contribuirà a què el català al País Valencià anàs reculant davant l'arribada de població castellanoparlant de la resta de l'estat. Al anys setanta, la població valenciana assoleix els 3 milions d'habitants, i arriba als 4 milions el 1991 i gairebé als 5 milions en l'actualitat. Com es podia projectar una societat des dels anys trenta, i després des dels anys setanta, que avui compta amb una estructura social i identitària radicalment diferent? El català és avui una llengua mino-

ritària al País Valencià, atacada amb reiterada ferocitat per la burgesia valenciana i les classes dirigents. Perquè, cal recordar-ho?, les ajudes a la llengua autòctona de les institucions valencianes són poques i en àmbits de dubtosa rendibilitat. Als municipis valencians s'acaba amb el requisit lingüístic i en la qüestió de la llengua es tracta de complir a desgana el mínim i tornar a situar el centre de la manifestació identitària en les festes populars. Al final, ha resultat que denominar valencià a la llengua o acceptar una nomenclatura oficial per a l'antic Regne de València no ha tingut un efecte definitiu o significatiu, sinó tot el contrari. El règim del Partit Popular instaurat al País Valencià des del 1995 ha tingut les coses molt senzilles. És que en l'etapa anterior no s'havien fet bé les coses, o no s'havien suficientment bé? Valia la pena haver fet totes les concessions que es feren a la dreta durant la «Batalla de València»? La UCD o la Unió Valenciana dels vuitanta i noranta es crearen i modelaren per assimilar els canvis necessaris i fer aparèixer el Partit Popular de 1995. D'aquell sector del valencianisme «popular» que no podia ni sentir a parlar de «català» o «Països Catalans», què en queda avui? Si bé podia representar un sector de la població agrària de certes comarques o de l'horta de València dels anys seixanta, avui aquesta ha desaparegut al haver transmès el castellà com a llengua vehicular i haver-se desnacionalitzat com a valencians. El valencianisme de la dreta valenciana de la transició, el de la UCD o el d'Unió Valenciana no eren més que espanyolisme i procés de castellanització, com avui ho demostra la classe dirigent del Partit Popular i la seua particular manera de defensar la llengua del País Valencià. La Llei d'Ús i Ensenyament, la capacitat d'«escolaritzar «per llei» l'ensenyament del català, va ser una fita important en la recuperació lingüística, és cert. Però, es

que algú considera encara la possibilitat que no hagués estat així? Seria el mateix que seguir donant les gràcies a l'anterior règim franquista per haver iniciat els tràmits per a la legalització dels partits polítics o el sindicats. Finalment, també ha resultat que la qüestió dels noms de la llengua no ha impedit l'avanç del castellà front al català, ni les tímides iniciatives dutes a termes pels governs valencians dels anys vuitanta. I tampoc la renúncia a la terminologia País Valencià o Països Catalans impulsada per diversos partits o entitats històricament vinculades al nacionalisme. Ni s'augmenten els vots ni s'atura la castellanització de la societat valenciana. No seria més rendible, nacionalment com a mínim i amb vistes a salvaguardar la possibilitat que les futures generacions disposen de referents i ferramentes, dir les coses pel seu nom? Un debat que potser haurem d'abordar abans del que ens pensem si es produeix un canvi en el govern de la Generalitat Valenciana, en les pròximes eleccions o en les que vinguen.

La revolució possible

EN L'AUTOANÀLISI DEL NACIONALISME VALENCIÀ, la crítica a l'estratègia política dels partits nacionalistes i a les actituds antinacionalistes dels grans partits es confonen sovint amb el descrèdit envers les aptituds dels seus líders. Les anàlisis tracten d'explicar, a més, l'espanyolització de la població en funció de factors ideològics, com si les afinitats polítiques i nacionals depengueren únicament dels discursos que incorpora al subconscient. D'aquest plantejament se'n desprén la vella crítica al catalanisme per no haver sabut modular el seu missatge nacional i simbòlic tot resultant agressiu per a l'electorat, fet que al seu torn hauria desembocat en la minsa representació parlamentària nacionalista. Aquest és un factor limitant de la percepció nacionalista de la realitat que, malauradament, impedirà l'adhesió al projecte nacional valencianista de l'esquerra i del poble treballador en general.

No és creïble que la història d'un país depenga de les voluntats o les maneres de fer d'uns quants dels seus membres, sobretot si mai no han disposat del poder real. La història no la fan persones il·lustres ni herois. Contràriament, aquests són resultat de la pròpia història i és aquesta la que els posiciona com a traïdors o com a valents, com a suïcides o com a màrtirs.

No crec que interessin massa els recorreguts personals, les capacitats o destreses dels nostres noms majors. Són fruit, com nosaltres, de moments, contextos i processos, en fi, de dinàmiques en les quals la seua intervenció va ser mínima. La pobresa dels líders denota la pobresa dels liderats, i la dels liderats és explicada per les dinàmiques i forces reals que, per una banda donaren lògica als discursos d'aquests, i per una altra fan que aquests discursos siguen ara aparentment superats o directament rebutjats. Ha canviat tot tant? I si ho ha fet, en què han canviat les dinàmiques?

ESTRUCTURA, IDEOLOGIA I ACCIÓ POLÍTICA

El País no se n'ha anat en orris perquè els líders intel·lectuals i polítics nacionalistes no hagen sabut vendre el seu missatge, ni perquè la dreta fos molt astuta en intoxicar amb el seu anticatalanisme populista ni perquè alguna mena d'herència nacional espanyola tingués segrestats els dirigents valencians. No crec que la forma del missatge tinga tanta importància. Més bé caldria preguntar-se quin ha estat el propi missatge, sobre la base de quina necessitat s'ha generat i originat el nacionalisme valencià. I sobretot, si aquesta necessitat era i és compartida per la major part de la població al nostre País. Estem segurs que el nacionalisme és un valor afegit?

No es pot negar que la distribució del missatge, l'element ideològic, té una responsabilitat específica en la frustrada construcció nacional valenciana. Però és potser el conjunt de factors estructurals els que realment expliquen la pròpia existència del nacionalisme a partir de l'emergència d'una necessitat circumscrita a un sector social determinat. Potser és la

col·lectivització social d'aquesta necessitat la que ha fallat en primer terme, i de manera més dramàtica. Sembla lògic treballar primer el què i posteriorment el com.

És evident que en un territori determinat, amb uns condicionants físics, culturals i històrics concrets s'hi han anat generant unes relacions de producció i una estructura de dominació material i ideològica que ha treballat en bona lògica d'acord als interessos dels dominadors i no amb allò que alguns de nosaltres anomenem País Valencià. L'estructura de dominació valenciana té caràcter oligàrquic i s'ha dotat d'un marc convenient que no és pas el desenvolupament d'un espai nacional valencià. A l'oligarquia dominant li està molt bé el marc espanyol, un marc definit per una elit de la qual la valenciana en forma part des de ben abans de la batalla d'Almansa. És lògic el nacionalisme, pel fet que hi haja una llengua pròpia? La resposta és òbvia; els oligarques continuen sent els de sempre i les coses els han funcionat d'allò més bé.

Quina és, tanmateix, la lògica de l'existència del nacionalisme valencià? A qui li ha resultat necessària aquesta construcció nacional? Entre l'oligarquia sempiterna valenciana i el poble dominat hi ha una porció social formada per una burgesia moderna i per professionals liberals on es troba el perquè de tot plegat. És a aquest sector al què realment li resultava necessari un fet nacional a València que legitimés el seu camí d'ascens social en direcció al relleu modern de les estructures productives i polítiques. Es tracta d'un col·lectiu potencialment revolucionari que no aconsegueix l'ascens que sí que ha aconseguit a Catalunya, a Euskadi o a Europa.

I quina és, per tant, la lògica de la inexistència del nacionalisme al País Valencià? «La ideologia dominant és la ideologia de la classe dominant en cada moment». Fuster fa referència,

en la introducció de *Nosaltres els valencians*, a una manca d'intel·lectuals compromesos al País Valencià. En un marc de dominació tan potent com l'existent al nostre país, la servitud implícita de l'intel·lectual envers la ideologia del dominador fa molt complicada l'aparició de la figura de l'intel·lectual crític. És un fet constatable que l'intel·lectual valencià, per ser-ho, ha de fugir. Grans figures de tot tipus viuen fora de les nostres terres, i els que s'hi han quedat estan amagats allà on se'ls considera intel·lectuals, a la Universitat. No tenen una altra presència. No existeixen. No són referents. Els referents valencians són els intel·lectuals espanyols i espanyolistes perfectament encaixats en la lògica de dominació. No hi ha puntals intel·lectuals nacionalistes, i sense aquesta referència la ciutadania és víctima de l'absolutisme ideològic espanyolista.

El problema, mirat així, es redueix a una qüestió de dominació i es manifesta amb l'enorme mediocritat de la democràcia valenciana. Una mediocritat històrica fonamentada en la inexistent revolució moderna que a diferència dels països de l'entorn europeu, no ha pogut desenvolupar-se a casa nostra.

EL CAMP DE LLUITA DELS DOMINATS

Què tenim, doncs? Una oligarquia que ha manat des de sempre més o menys acomodada en un partit o en un altre. Una població enlluernada amb la fastuositat del poder i adormida per la unidireccionalitat del discurs dominant, i encara un tercer element. Unes classes intermèdies intentant des de lluny l'ascens social que no ve mai. Classes formades per intel·lectuals, comerciants, industrials, petits empresaris en general entre els quals hi ha una tendència a l'intercanvi, a l'obertura a

mercats propers com el català i l'europeu i a la il·lustració com a element de distinció social i com a eina de construcció d'un nou marc de relacions socials que els posicione en el lloc que tenen als països moderns. Unes classes que, dissoltes entre la població valenciana, expliquen en certa mesura l'aclaparador predomini del valencià, i allò que comporta, en els moviments socials de reivindicació i en la gran llista de col·lectius que els promouen. Els líders d'aquests moviments són eixos il·lustrats que en altres paratges ocupen el poder i que a casa nostra encara tenen pendent la Revolució francesa. Com s'explica un Fabra a Castelló, un Rus a Xàtiva o un Ripoll a Alacant? De la mateixa manera que s'explicava un Fraga a Galícia o qualsevol dels inefables líders de la dreta populista a l'Espanya carpeto-vegetònica. L'activisme reivindicatiu és el conat democràtic il·lustrat que sí que té el País Valencià. El contrast més evident que pateix aquest País nostre es produeix entre la gran capacitat mobilitzadora de la societat civil — Salvem, manifestacions nacionalistes, ecologistes... — i l'aclaparadora espanyolització i dretanització política. El buit entre aquestes dues manifestacions de realitat és el que no cobreix la democràcia moderna, inexistent al nostre País. El nacionalisme valencià és un fet social inqüestionable, però mancat d'expressió política. Es tracta d'un acarament entre una força política nacional i una oligarquia tradicional que acapara tot el poder polític.

Però què en fem, amb els dominats? Ja sabem la necessitat a la que respon el nacionalisme catalanista. S'han construït elements simbòlics que el legitimen i s'han llançat al poble. I el poble ni cas n'ha fet. El principal símbol ha estat el català, la catalanitat i banderes, banderoles i parauletes. La resposta de l'oligarquia ha estat atacar en aquest pla i amb una contundència insuperable. La batalla dels símbols està perduda. Però

en eixa batalla de símbols, el nacionalisme pràcticament ha perdut la guerra per la modernitat. El flanc simbòlic ha sigut molt feble. I l'enemic, sàviament, l'ha detectat i ha fet que el *catalanisme* hi concentrara massa forces, fent que el front principal quedara desprotegit i fora arrasat. La possibilitat de la modernitat democràtica, de l'ascens d'eixa nova classe rere el període dictatorial en què s'esdevenia una etapa potencialment revolucionària, va desaparèixer com a objectiu primer del nacionalisme. Les coses es van poder fer bé o malament, però a qui pot importar això, si no es van fer per a allò que féu que el nacionalisme nasquera? Els dominats van veure una batalla simbòlica sense substància, una cosa que excepte en localitats molts concretes com València —i per raons col·laterals—, no els implicava. Una batalla en el cel del símbols, que en la terra del treball tenia poca importància.

La intel·lectualitat no és filla de la classe treballadora. *L'habitus* fa una excel·lent selecció d'aquells que poden arribar a pertànyer-hi. Però aquella porció de la intel·lectualitat interessada a acabar amb l'oligarquia que va triar el camí del nacionalisme, va perdre l'objectiu. El poble va passar a ser una eina d'ascens social i no se'l va implicar en un projecte d'aprofundiment democràtic que a tots dos convé. No es va saber o no es va poder posar les eines analítiques de què disposava la intel·lectualitat a l'abast dels moviments socials clàssics (sindicats o partits de classe). I es van crear estructures formals sense contingut social. Finalment la dinàmica ha estat la d'anar traduint simbòlicament els marcs generals de dominació. I sí, en aquesta qüestió, de marcs va la cosa. El català, el País, la bandera... símbols en definitiva com he dit, però no tan sols símbols. En realitat es tracta de marcs a través dels quals es percep la realitat i que són els que la ciutadania utilitza per tal

d'interpretar-la. «Català» és un símbol que s'utilitza per lluitar per un país modern, democràtic... Com a símbol té poc de valor i no hauria de centrar batalles, però com a marc indica quelcom d'importantíssim, i més encara per eixa modernitat, que implica l'acceptació de la raó com a element principal de la constitució social. És eixe marc, que implica «raó», el que no se'n pot anar en orris, ni donar a l'enemic en renúncia. País Valencià o barbàrie.

Lús del marc construït amb elements expressius com País Valencià, català —i si voleu Països Catalans—, connota l'acceptació que la raó és la guia de la societat que volem. Podem raonar el que es vulga, però el marc científic no es pot obviar. Som el que la raó afirma que som. Això és el que representa la modernitat.

VISCA LA REVOLUCIÓ, MUIGA EL MAL GOVERN!

Si el País Valencià existeix és en el potencial democràtic que comporta i en la mesura en què hi ha elements de classe que s'interessen pel seu desenvolupament formal. És l'autèntica diferència amb Espanya, i també amb Catalunya. És la seua particularitat i l'element clau que explica l'eterna i sempre potencial ascensió dels interessos d'una burgesia moderna pròpia que no ha pogut amb la vella oligarquia terratinent, reconver-tida ara en especuladors depredadors del territori sense visió de futur i conqueridors de la política a través de pràctiques caciquistes premodernes.

La política econòmica del PP actual, i que en certa mesura va començar el PSOE anterior, basada en la inaudita expansió del sector de la construcció, ha depredat el territori en detriment de sectors productius tradicionals. En aquesta

qüestió s'hi s'enfronten dues fórmules: una de ben semblant a l'exploració preindustrial i una altra d'encuny modern. Si en l'etapa del PSOE la classe emergent va tenir alguna esperança —per pobra i il·lusa que fóra—, el govern del PP ha suposat el retorn de l'absolutisme oligàrquic i l'enfrontament directe amb els interessos d'eixa burgesia democràtica. La fúria de l'investida ha arribat a generar fins i tot una certa resistència en organitzacions empresarials, que representen la part econòmica d'aquesta classe. El recreixement oligarca ha suposat, fins i tot, l'enfrontament directe amb Europa i amb el govern de l'Estat en qüestions socials o ambientals bàsiques.

Estem, doncs, davant d'un nou despotisme il·lustrat, reconvertit en un *tot per al poble però sense el poble* basat en la filigrana i l'espectacle a l'estil del rei Sol, amb una cohort d'il·lustres ignorants que menysprea sistemàticament la raó en pro del manteniment irracional d'un sistema suïcida de depredació del territori, insostenible ecològicament i, com ara es veu, econòmicament. Un sistema basat en la negació de l'evidència com a mètode de relació amb els mitjans, i la manipulació i censura dels canals públics de comunicació. Tot adobat amb una pestilent intimitat amb l'Església i una prepotència des preocupada davant dels controls que tot sistema polític de divisió de poders hauria de procurar.

Contra tot això, la modernització econòmica i l'aprofundiment democràtic són els objectius de la política d'aquestes classes ascendents, que en alguns casos han abraçat la causa del nacionalisme. El seu objectiu és un procés de democràcia representativa, amb separació efectiva de poders, amb mitjans de comunicació crítics i amb veu per a la divergència. L'objectiu dels moviments de transformació social és *transformar* les derivades formals, en què la democràcia representativa acaba,

en realitat efectiva. I com en el passat, cal una aliança de classes per desempallegar-se de les resistències, hereves de l'antic règim. La vinculació entre nacionalisme i transformació social, per usar de terminologia actual, és condició necessària per a la transformació política del nostre país.

Les classes populars del nostre país pateixen les mateixes opressions que el capitalisme global emana arreu del món. Però ací és especialment dramàtica aquesta opressió, ja que s'hi suma la fortalesa d'estructures productives i de polítiques precapitalistes que encara es mantenen en el poder. No som únics en això, la diferència és que ací existeix la potència per fer efectiva eixa revolució. Això és el País Valencià.

El plantejament d'opcions nacionalistes reproductores dels marcs de dominació és il·legítim i suïcida. No ha fallat el missatge, el que falla és precisament creure que és el missatge el que falla. L'error potser estiga en la determinació dels objectius del nacionalisme. Allò rellevant és el *què volem*, el contingut de la política nacionalista. I la lluita primera és per la democratització de la «democràcia» al nostre país. Una lluita que protagonitzen els moviments socials i als quals el nacionalisme polític ha de seguir. A *l'esquerra de l'esquerra* ens queda assumir que a occident, en les condicions actuals, la instauració d'un model de democràcia social radical en un sistema social premodern és pràcticament impossible. En altres paraules: ens queda *la paciència revolucionària*. Caldrà anar obrint camí, i formar aliances amb totes les forces del país que necessiten desenvolupar una democràcia moderna per acabar amb la farsa absoluta en què s'ha convertit la que tenim, sense renunciar a allò que caracteritza la modernitat: l'ús de la raó. I per tant, sense renunciar als marcs fusterians, entre molts d'altres.

Això no és paella ni és res!

EM VA TOCAR NÀIXER un agost de 1976 en una preciosa ciutat meridional, del País Valencià, anomenada Xàtiva. Aquest és necessàriament un bon començament per a una història feliç, però no sempre ha estat així, precisament perquè aquesta data i aquest lloc tenen uns altres significats més enllà de la combinació de lletres i números. El meu natalici coincideix amb la commemoració de l'atemptat amb bomba —encara impune— contra la llibreria *La Costera* de la meua ciutat. Cada any ho recorde i cada any tinc present la fragilitat dels ressorts que sostenen la nostra existència democràtica com a poble.

Com jo molts, tenim petites memòries del dolor. Aquesta generació que va nàixer després de Franco —que no després del franquisme— i a qui van dir que tindriem oberts els jardins de la llibertat i ...

Pense en el poble sahrauí, quan em van explicar que era un poble que patia més perquè era un poble alfabetitzat, obert a l'exterior i, per tant, conscient de la seua situació. Em sent identificat perquè pense que ens van preparar des de xiquets per a la democràcia i el que hem trobat no és igual que a la foto. I això ens ha creat una de les desenes de frustracions generacionals que tenim.

He utilitzat ja la paraula «generació», i quan es parla de la «nostra generació» —he dit l'any que vaig nàixer— es parla de nosaltres com els primers escolaritzats en la nostra pròpia llengua, després de la Llei del 83. Però, atenció, això no vol dir que no hagués existit educació en valencià abans de la Llei del 83, perquè l'educació en valencià no és només a l'escola, ni la va inventar Ciprià Ciscar. De totes maneres, crec que aquesta categorització només és útil per a la generació anterior i les posteriors. Ells poden dir: «mira, aquests són els de la llei del 83». Però nosaltres érem massa petits per saber que érem els primers escolaritzats en valencià. Per això considere que allò que ens fa sentir generació són altres fets que hauríem d'analitzar, com a mínim si som nosaltres qui hem de parlar de nosaltres mateixos.

Personalment, un dels fets que més m'afecta a principi dels noranta, quan estic arribant a la majoria d'edat, és l'assassinat de Guillem Agulló quan —en la meua opinió— descobrim que ser consegüent amb els valors de la democràcia al País Valencià és car. També pense en la desaparició dels pares del País Valencià —intel·lectualment parlant— com són Fuster, Valor i Estellés —fet que ens converteix en una generació òrfena.

Però ahora entenc que és una visió personal, i que a la majoria de valencians de la nostra edat posarien altres noms a la seua generació: per què no la generació de *La ruta del «bacallao»* coincidint amb la publicació el 1991 del single *Así me gusta a mi* de Chimo Bayo —que va vendre més d'1 milió de còpies pel món? Per què no la generació que va escoltar les paraules: «Hola, bon dia. Hui, 9 d'octubre, comencen les emissions regulars de Canal 9 Televisió Valenciana» pronunciades per Diego Braguinsky anunciant el naixement de Canal 9 el 1989?

Pense que hem de ser conscients de la distància amb la realitat, per això crec que hem de treure en devota processó la confraria del Santíssim Retret fins la porta de casa del nacionalisme que ens ha precedit: d'una banda els qui van decidir que el millor era aproximar-se a la falla i aguantar la calentoretta fins que es van cremar —o es van pixar al propi llit; i d'altra banda, els qui esgrimien enormes volums d'historiografia com a única arma per incidir en una societat que aguanta 1.000 exemplars de qualsevol edició com a èxit de vendes.

Bé, i després estan els de la Societat d'Amics del Primer Vers de l'Himne de l'Exposició —que mengem d'una altra paella.

Al nacionalisme que ens precedeix li hem de retreure haver gastat totes les forces al front de València i Alacant —és important— i haver abandonat les comarques al populisme espanyolista durant més de tres dècades. Que no obliden que Joan Fuster era de Sueca (Ribera Baixa) i que —cívicament— és el País Valencià qui transformarà la ciutat de València i no a l'inrevés. Que no obliden que per a salvar la gramàtica hem de salvar la llengua...

Als polítics valencianistes en partits espanyolistes els hauríem de dir que, després de dècades en què la política professional ha patrocinat la desmobilització, no ens poden acusar de tindre poc interès per la política institucional. En què quedem? No hem tingut espai i hem buscat altres espais. Amb quins exemples se'ns pretén predicar?

Els nostres predecessors ens acusaven de ser una generació poc llegida, obviant que entre els nostres pares hi havia més consumidors de Raimon que de Fuster. És una regla de tres ben evident pensar que ha estat més influent per als valencians Raimon que Joan Fuster, i Fuster ho sabia i alguns

dels seus seguidors no ho veuen. Fuster ens ha arribat —sobretot— a través d'altres veus, i aquesta és la seua gran influència. És el llegat generacional més profitós que hem rebut. El món ha canviat molt.

De res ens val la gestió de la cultura si no gestionem la comunicació i l'educació. De moment tenim la xarxa, nosaltres i les generacions que vénen hem de ser conscients que Internet és l'intel·lectual global que ens influeix.

Que no s'entenga el retret com un menyspreu a la generació anterior —estem ací per vosaltres— o una concessió al pessimisme. No abandone la idea: analitze l'estratègia.

Personalment opine que els qui escrivim o llegiran aquests articles representem una minúscula porció de la societat que pretenem transformar. Pensem que no representem a una generació de valencians, representem a una generació de nacionalistes valencians. Però no vull dir amb això que no puguem transformar el País Valencià, o que no tinguem l'obligació de transformar-lo. Tampoc pense que aquesta publicació universitària tinga una incidència universal —no sols d'universitaris viu el País Valencià— ni que, en l'època de mercantilització de la universitat que vivim, aquesta siga independent ni promotora d'idees, ni motor de transformació. Per tant, aquest vol ser —també— un text per a la societat i la universitat futures.

No podem pretendre solucionar en dos dies —per exemple— una fractura social, de dècades, entre uns valencians que a penes es posen d'acord per decidir que la ceba no és un ingredient de la paella. I potser hauríem de començar per ací.

L'assalt al territori

L'ÚNIC DESENVOLUPAMENT POSSIBLE és el sostenible, respectuós amb els recursos naturals i les generacions futures, alhora que garantia de benestar social i econòmic. Aquesta és la consigna que intenta arrelar sense èxit al si de la societat capitalista d'ençà la passada dècada dels vuitanta, però la voràgine econòmica, afavorida per la globalització, s'imposa als nivells mínims de mesura i de responsabilitat. Només el vertigen provocat a partir de l'esclat de la crisi financera, l'estiu del 2008, va portar les potències gegants a assumir el repte de l'economia verda i baixa en carboni, com a via òptima per a superar la debacle. Almenys, de paraula.

El conegut Informe Brundtland, presentat a les Nacions Unides el 1987, llançava al món la idea del desenvolupament sostenible i en 1992 — a casa nostra, l'any olímpic— la Cimera de la Terra de Rio de Janeiro, assumia aquestes tesis i apostava per aquesta nova tendència. Alhora, es promovia un increment de la participació ciutadana en les decisions governamentals, com es va fer palés en la promoció de les Agendes 21. Només tres anys després, el 1995, el Partit Popular, encapçalat per Eduardo Zaplana, va guanyar el Govern de la Generalitat Valenciana al PSPV. En minoria, sí. Però va ser l'inici d'una llarga

hegemonia conservadora al nostre territori i d'una majoria absoluta revalidada cita electoral rere cita electoral.

Les línies polítiques del Partit Popular, sempre tan alienes als principis de la sostenibilitat, només reflecteixen menyspreu pel territori, pel patrimoni natural i cultural, pel benestar de la ciutadania, per la competitivitat de la nostra indústria i pel futur de tots els valencians. Tot a fi de primar la seua preeminència a curt termini i la seua aposta per un model de creixement sense fonaments sòlids ni eficiència, a causa de la connivència amb els grups de pressió menys respectuosos amb el medi. I a aquests trets generals cal afegir una directriu molt rellevant: el segrest de la informació pública, un autèntic atemptat contra la democràcia que lluny d'afavorir la participació ciutadana en la presa de decisions, menysprea la intel·ligència de la població. Zaplana ho va tindre clar: mínima inversió ambiental, millor pinzellades de maquillatge verd, i una estratègia comunicativa a l'estil del ministre de propaganda de l'Alemania nazi, Joseph Goebbels. Tot allò que no apareix als mitjans de comunicació no existeix i qualsevol realitat es pot inventar, així que una de les eines de poder dels conservadors valencians ha estat el control ferm dels mitjans de comunicació al territori autonòmic, la pluralitat dels quals és fonamental per garantir una opinió pública de qualitat i crítica. Un arma que, d'altra banda, no han pogut brandar tan fermament a l'arena madrilenya i estatal. I sense massa respecte a les bases de la llei de lliure accés a la informació ambiental... Quant a la conservació del medi ambient, no només ha estat determinant la propaganda verda del Consell, sinó també l'absència de pressupost, les mancances per a articular polítiques interdepartamentals que garantiren la coordinació en benefici de la sostenibilitat o l'elaboració i publicació d'estudis sobre l'estat del medi ambient valencià.

En aquest punt, he d'assenyalar que no faig una comparació amb allò que podrien haver fet altres formacions polítiques, qui sap quines haurien estat les prioritats ambientals i informatives d'altres partits. Tant és així, que la feblesa dels partits de l'oposició a l'executiu valencià, la seua fragmentació interna i la seua incapacitat per pactar complicitats comunes de l'esquerra — característiques poc seductores per als votants — també han estat una clau d'èxit per al PP.

AIGUA PER A TOTS

Un dels trets que defineixen la política ambiental i el respecte als valencians del Partit Popular és la campanya «Agua para todos» articulada i, en part, finançada per la mateixa Generalitat arran de l'aprovació de la Llei del Pla Hidrològic Nacional el 2001, la qual preveia un transvasament de 1.050 hectòmetres cúbics anuals des de l'Ebre a les conques internes de Catalunya, Xúquer, Segura i Sud. La paradoxa era que un govern autonòmic del mateix color polític que l'executiu estatal, promotor de la canalització de més de 900 km, orquestrava manifestacions i pagava anuncis per a reclamar l'execució de la infraestructura. No podem entrar en la diagnosi d'aquesta proposta de derivació hídrica — tampoc massa en sintonia amb la sostenibilitat, l'eficiència en el consum i la transparència informativa sobre el cost de l'aigua per als receptors dels cabals — però apuntaré una qüestió que sempre m'ha resultat insultant: l'argument reiterat, fins fer-lo veritat, que l'Ebre tira, llança, l'aigua a la mar, sense tindre em compte com és de fonamental per a l'ecosistema marí i per a les platges l'aport de nutrients i sediments dels rius, uns rius que, precisament a la

Mediterrània, han perdut molts recursos, presenten forts esiatges i estan molt regulats en capçalera. D'altra banda — seria justa si no ho subratllara— la potent política de depuració d'aigües liderada pel Consell, exemplar i al capdavant d'altres autonomies.

Si seguim amb el desdeny social i ambiental dels conservadors valencians, una de les fites, sense dubte, va ser el rebuig de la Iniciativa Legislativa Popular en defensa de l'Horta de València i la seua rodalia, en perill de desaparició i gran deteriorament davant l'avanç de vies de comunicació, urbanitzacions i polígons industrials. D'absolutament res va servir que la comissió promotora portara quasi el doble de les 50.000 signatures de suport per a fer votar la proposta de llei a les Corts Valencianes.

La Llei d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana es va aprovar en 1994, però fins quatre anys més tard no se'n va treure endavant cap. El Parc Natural de la Serra d'Espadà va nàixer el 1998 i el de la marjal de Pego-Oliva, el 1999. Però prompte, el PP va veure en la declaració d'espais naturals una font per a obtindre una imatge pública favorable a la conservació. Així, en 2002, es declaren els reivindicats parcs de les serres d'Irta, Calderona i Mariola; en 2005, la Serra Gelada i les Gorges del Cabriol; els parcs de la Tinença de Benifassà i el de Penyagolosa — amb un perímetre prou més reduït del reclamat pels experts— s'aconsegueixen en 2006 i els més recents són de 2007, els parcs naturals de Pobla San Miguel, Túria i Chera-Sot de Chera. La Generalitat dirigida pels populars ha creat més de la meitat dels 22 parcs naturals valencians, però la disposició de pressupostos i personal imprescindible per a la seua gestió és un altre tema. Allò que sí cal reconèixer a la dreta valenciana és la seua política d'extinció d'incendis (que

no de prevenció). Després dels devastadors focs de l'estiu del 1994 el PP va tindre clar que s'havia d'actuar amb contundència, i així van posar en marxa l'anomenat despatx automàtic de mitjans aeris i terrestres, davant qualsevol alarma d'incendi. Des del 2006, tots els parcs naturals valencians disposen també de plans específics de prevenció contra focs.

Però quan xocaven els interessos dels espais naturals i la indústria turística, guanyava sempre la segona. Una exemple evident van ser les zones humides litorals, assetjades pels blocs d'apartaments en primera línia. L'Albufera d'Orpesa, on avui s'alça el complex Marina d'Or, mai va ser inclosa al polèmic Catàleg de Zones Humides de la Comunitat Valenciana, mentre dirigents populars van protagonitzar autèntiques guerres de guerrilles contra la conservació d'altres marjals, com ara la de Pego-Oliva. Tant és així, que l'ex alcalde de Pego Carlos Pascual (PP) va entrar a la presó el maig del 2007 per delictes ambiental, ja que, entre altres actuacions, va afavorir la dessecació de la zona humida del seu terme.

EOLBLIT DE RESIDUS I EMISSIONS

En el vessant oposat als paratges naturals, tan lluidors, la política de residus de la Generalitat ha estat un autèntic i car fracàs. Les infraestructures previstes en el Pla Integral de Residus (PIR) del 1997 mai es van concloure i la Llei valenciana de gestió de residus de 2000, va portar una nova situació normativa, la qual tampoc no va afavorir la dotació d'instal·lacions per tractar, al nostre territori (principi de proximitat), les nostres deixalles d'una manera més eficient, barata i respectuosa amb el medi. Les polítiques d'educació ambiental per

a impulsar la selecció del fem en origen i reduir-lo han estat mínimes. Aquesta situació ha portat a l'eixida menys ambiental i desitjable: la incineració. El Consell, a principi de 2009, va anunciar la construcció de tres d'aquestes instal·lacions per a cremar residus sòlids urbans.

En els vessants de consum energètic o mobilitat tampoc no podem aplaudir obertament els populars. Cada vegada es gasta no només més energia per unitat de producció del nostre PIB, sinó també més aigua, és a dir, la nostra economia va esdevenint menys ecoeficient i, en conseqüència, perd competitivitat davant altres territoris en un període històric marcat per deslocalitzacions afavorides per la globalització. Però els empresaris valencians tampoc no han clamat per una diagnosi autonòmica i potents inversions per a canviar aquesta tendència i apostar per la innovació i la tecnologia. I si parlem de fonts energètiques, ressaltava l'endarreriment en l'aprofitament de les fonts renovables no contaminants, sobretot, de l'escassa potenciació de l'energia solar, tèrmica o fotovoltaica, i de la mínima execució del Pla Eòlic Valencià del 2001.

Aquest model porta a una altra alarma ambiental: l'increment de les emissions d'efecte hivernacle, per damunt de la mitjana estatal. Des de l'any 1990 i fins 2008, el vessament de CO₂ al territori valencià havia crescut un 85%, mentre a l'Estat espanyol l'increment era al voltant del 50%. Totes, xifres desorbitades, ja que el compromís espanyol en el repartiment europeu per tal de complir el protocol de Kioto era incrementar un 15% fins a 2012. A més, les emissions per capita a nivell autonòmic van augmentar de 1990 a 2006 quasi un 50%.

ANECDÒTICA REACCIÓ AL CANVI CLIMÀTIC

El tractament del canvi climàtic pel Govern autonòmic dirigit per Francisco Camps és un altre exemple de menyspreu ambiental, alhora que científic. I no ha estat una reacció casual. Mariano Rajoy va posar en dubte les previsions sobre l'escalfament de la Terra en octubre de 2007, el mateix any que el Panell Intergovernamental de Canvi Climàtic de l'ONU (IPCC) presentava el seu quart informe, en el qual s'assenyalava que amb un 90% de seguretat aquest escalfament global registrat al planeta és per causa antròpica, és a dir, causat per les emissions produïdes per la crema de combustibles fòssils. L'ex president espanyol José Maria Aznar també es va alinear en el corrent dels negacionistes del canvi climàtic, juntament amb altres dirigents com ara el president txec Václav Klaus, qui el 2008 restava importància a l'escalfament global al seu llibre *Planeta blau (no verd)*.

Una vegada més, València va ser escenari d'un gran esdeveniment mundial. Però el novembre de 2007 el protagonista era el canvi climàtic. El Museu de les Ciències de la ciutat va acollir la reunió dels experts de l'IPCC on es va presentar el resum executiu de l'esmentat quart informe. Aquesta trobada, va permetre al president Camps d'aconseguir preuades fotografies, com ara amb el director d'aquest grup, Rajendra Pachauri, el dia que van rebre el Premi Nobel de la Pau, juntament amb Al Gore. Poc més, perquè aquesta imatge no s'ha correspost amb una dotació pressupostària per a la mitigació i l'adaptació del territori valencià als efectes de l'escalfament global. Mentre altres autonomies han fet diagnòsics i plans d'actuació interdepartamentals d'abast regional i disposen d'oficines de canvi climàtic, el Consell es va limitar a apro-

var, el desembre de 2008, unes insuficients *125 mesures per a la mitigació i l'adaptació al canvi climàtic*, les quals constitueixen l'única estratègia valenciana.

El control de les emissions ha estat complicat perquè, a més, els sectors que han sustentat el creixement de l'economia valenciana en l'última dècada, el turisme i la construcció, són molt intensius en consum d'energia. Alhora, l'aposta per l'urbanisme dispers, de construcció de nuclis aïllats allunyats dels centres històrics de pobles i ciutats, també ha afavorit l'ús del vehicle privat. Una prevalença que té molt a veure amb el deteriorament de l'aire que respirem als nostres municipis.

EL SUSPENS URBANÍSTIC EUROPEU

L'ocupació del sòl al País Valencià va créixer entre 1987 i 2000 al voltant d'un 50%, per damunt de la mitjana estatal situada en el 30%, segons les dades aportades pel projecte europeu Corine. Però amb l'entrada al segle XXI, el procés urbanitzador al territori autonòmic s'accelera, com un altre *boom* de la dècada dels 60. La causa: l'aprovació dels anomenats Plans d'Actuació Integrats (PAI), els quals van facilitar la construcció a través de la figura de l'agent urbanitzador, prevista ja en la Llei Reguladora de l'Activitat Urbanística de 1994, derogada per la recent Llei Urbanística Valenciana de 2005, amb un esperit continuista. La incentivació dels propietaris de sòl a executar el planejament va ser un dels objectius de la formalització de l'agent urbanitzador, però aquesta via, sumada a les facilitats donades per les administracions locals i autonòmica, juntament amb l'existència de diners fàcils i barats per a promotors i compradors, va portar a l'abús urbanístic, fins

i tot, en detriment de drets fonamentals europeus com el de la propietat privada.

La proliferació de la urbanització, no solament al País Valencià, sinó a tot l'àmbit mediterrani, va ser reiteradament denunciada davant el Comitè de Peticions del Parlament Europeu, entre altres, pel col·lectiu Abusos Urbanísticos No (AUN). La construcció en llocs d'alt valor ambiental o, fins i tot, en superfícies inundables —fet amb el qual s'agreugen els riscos naturals— malgrat l'existència d'un pla autonòmic relatiu a aquesta matèria, però incorporat de manera precària als planejaments municipals, també va generar el rebuig social i en la primavera de 2006, la plataforma Compromís pel Territori organitzava una manifestació per a denunciar la desaforada activitat de la rajola.

URBANISME: FERIDA TERRITORIAL I EMOCIONAL

L'urbanisme atroç ha ferit greument el territori valencià, però potser és més sagnant la ferida oberta a l'autoestima dels valencians que ens hem sentit indefensos, inermes i impotents, davant la destrucció, per sempre més, del nostre patrimoni natural, del nostre paisatge que conforma la fesomia de la nostra identitat. Enlluernats pel guany econòmic ràpid i sobtat, l'asfaltat del País Valencià ha minat, en gran mesura, la consciència col·lectiva de moltes persones. De tota manera, l'activitat urbanística comptava amb la complicitat d'una bona part de la població que veia en aquesta proliferació una via important d'enriquiment. En les eleccions autonòmiques de 2007, el PP va revalidar, amb escreix, la seua majoria absoluta, també en els municipis amb PAIS delirants, perquè els

nostres veïns veien en la requalificació urbanística de camps improductius una via d'enriquiment.

Entre les diverses resolucions aprovades a Estrasburg, ha estat fonamental el conegut com a Informe Auken, del març de 2009, en el qual l'Eurocambra sol·licita paralitzar els fons comunitaris al Regne d'Espanya fins que no s'acaben els abusos urbanístics que afecten tant el medi ambient com el dret a la propietat.

La crisi econòmica de final d'aquesta primera dècada del segle XXI ha frenat l'ànsia urbanitzadora, però ha deixat al descobert moltes esclotxes. La feblesa de l'economia valenciana, per un costat, i l'evidència que la política ambiental del PP ha minat el sentiment d'orgull valencià, perquè la destrucció del paisatge afecta la identificació emocional amb el territori. Però si mirem cap enfora comprovarem que no hem estat únics en aquest procés, perquè, en definitiva, ha manat més l'economia que el Consell. I mentre la dreta ha cedit més davant interessos partidistes, els partits polítics de l'oposició tampoc no han estat capaços de renovar els seus líders i els seus projectes per a trobar idees il·lusionants alternatives a les promeses de grandesa del partit conservador valencià. Una letargia que, alhora, ha portat a la frustració social d'aquells sectors més ambientalistes. En la segona dècada del segle, el medi ambient, potser, deixarà de constituir una qüestió ideològica, per a arribar a ser considerada unànimement una prioritat social i econòmica, tan acceptada com la democràcia o la llibertat d'expressió.

Miquel Ramos

Un país en marxa, malgrat tot

A la Mavi, la meua Tata, mestra i amiga.

HOM TE LA IMATGE DEL PROPI PAÍS, de l'actual i del que desitja, d'acord amb la seua experiència. Hauríem pogut néixer en una família diferent, haver conegut altra gent i haver desenvolupat altres aficions i interessos, i per extensió, haver passat a formar part d'un altre país ací mateix, sense cap projecte, sense cap necessitat o sense gens de ganes de protestar. Però en el meu cas i en el de tants i tantes altres no fou així. Gràcies al conreu de l'autoestima, personal i com a poble, que el meu entorn em va proporcionar, així com l'accés a una cultura temuda i ferida, podem parlar del país que volem, avançar pel mateix camí amb el relleu que ens pertoca com a generació, una de les primeres educada en l'anomenada «democràcia».

La meua tia Mavi Dolz fou en gran mesura qui em va semblar aquesta llavor, qui cada aniversari m'omplia les prestatgeries de revistes d'*Illacrua*, de llibres que llegiria al llarg dels anys següents: Chomsky, Castells, Kapuscinski, Fuster... No sé encara quants quaderns universitaris de l'Autònoma sobre llengua, comunicació i cultura de masses tinc escampats per

tot arreu. Fou qui des de l'«exili» barceloní m'aconsellava en tot moment sobre la meua dèria periodística, però també en tots aquells aspectes de la vida que em llevaven la son, perquè més enllà del lligam familiar, érem dos amics que ens trucàvem només per dir-nos quant ens estimàvem. Ella em portava els discos de rock català a principis dels 90 i m'acompanyava als concerts com una germana major. Anys després ella estaria a primera fila en tots els concerts d'Obrint Pas als què podia acudir, i no es distingia de la resta de joves que ballaven i cantaven les nostres cançons. Comprava desenes de discos per regalar-los, esdevenint quasi una màner no oficial, i sense dubte, com diu Gironès, la fan número 1. També em va ensenyar a estimar els meus, amics i família, el meu poble, la meua gent, i a no abandonar mai el somriure. Per això li he d'agrair que, malgrat tot, continuem treballant pel país, sense treva, amb il·lusió, i amb molts projectes sota el braç, estimant els nostres, demostrant-ho cada dia, i apreciànt la bondat i la perseverança dels qui ens acompanyen sempre. Gaudint de les nostres festes, de cada racó del País, perquè a tot arreu hi ha amics. Mai hagués pensat que ens deixaries tan aviat. Això va per tu, Mavi, les noves generacions prometem no defraudar, continuarem aquest treball sense perdre mai el somriure. Tot l'amor que transmeteres és el motor de tot això.

* * *

Érem una colla d'adolescents impacients per descobrir el món que ens esperava més enllà de les aules de l'escola La Masia de Museros aquell 1993. Una mescla entre llàstima i curiositat ens envaïa el cos en haver de deixar el centre que havia aconseguit que el sentírem com una llar, on havíem après

en la nostra llengua, contagiant-nos dels valors humanistes i de progrés que configurarien en gran mesura la personalitat i la trajectòria de molts dels qui vam passar els nostres primers anys allà, envoltats de gent meravellosa. Però desitjàvem conèixer allò que ens esperava fora del microcosmos de l'escola, una de les poques que ensenyava en català aleshores. Un bon grapat d'alumnes vam decidir apuntar-nos al mateix institut, tractant de mantindre la companyia també a l'àula de la línia en valencià del Benlliure. Les línies en valencià solien ser el reducte a Secundària d'ex alumnes de les escoles en català com La Gavina, La Comarcal o La Masia. De la nostra n'érem un fum, molts fins i tot com jo, vinguts des de barris als quals no els corresponia aquest institut per proximitat, però que fèiem kilòmetres cada dia per poder estudiar en valencià.

Però fou encara als corredors de La Masia quan vaig veure el rostre d'un jove un poc més major que jo, Guillem, en un cartell que denunciava el seu assassinat perpetrat per un grup neonazi. Amb catorze anys, els dubtes t'assalten i el món espera que el descobrisques. I a les portes de la vida, de la joventut, aquella foto. El rostre de Guillem Agulló en un suro de la classe em va impressionar. Què ens esperava allà fora?

Descobrir que vivim en un país en constant esforç per sobreviure, un país on la barricada política i cultural és el nostre espai natural, i on les circumstàncies polítiques ens situaven en una reserva silenciada, menyspreada i assetjada, produeix una sensació de batalla constant, d'estar immers en una carrera d'obstacles que no has triat i que se t'imposa per la teua condició social i cultural i que per honradesa amb un mateix i amb els seus, amb els qui estima, i amb el país que somnia, hom ha de superar. Quin és, doncs, aquest país que tracta de sobreviure?

El cas d'en Guillem ens advertia del risc de ser d'esqueres, antifeixista i independentista. El cas més recent dels fossars de València, que guarden l'ànima sense repòs de milers de persones víctimes de la repressió franquista, ens ha espentat a parlar molt més amb els nostres majors, a convidar-los a desvelar-nos tot allò que guarden en algun racó de la seua vella memòria, abans que desapareguen, perquè tenim la sort de comptar amb testimonis vius d'aquell cruent episodi. Ambdós successos, la mort de Guillem i el descobriment dels fossars, salvant totes les distàncies, tenen enmig un període de lluita i d'aprenentatge delimitat precisament per aquestes dues fites dramàtiques, que mostren com és d'arriscat defensar el teu país i els valors democràtics, solidaris i progressistes amb què molts de nosaltres ens identifiquem, i com és de dur defensar-los davant un sistema que no està fet a mesura de les persones i dels pobles lliures. Alhora, ambdues fites que representen l'extrem més tràgic, confirmen la necessitat d'anàlitzar el passat i rearmar la consciència.

Seria impossible entendre les conclusions a què molts de nosaltres hem arribat, ja tocant la trentena, sobre aquest país i la manera de construir-lo, sense contextualitzar l'adolescència militant, rebel i ambiciosa que vam triar, condicionada evidentment per haver sigut un reducte que insistia no només en sobreviure sinó també en créixer. Una generació que, a més de mirar-se a l'espill, s'abocava a la finestra d'un món cada vegada més interconnectat, que veia en directe com s'organitzava una gran revolta als carrers de Seattle contra l'Organització Mundial del Comerç, i com els silenciats de sempre construïen tot un món que es reflectia a la nova xarxa d'Internet que els permetia deixar de ser invisibles i passar a protagonitzar un dels més esperançadors períodes dels darrers anys, que van

ser els moviments antiglobalització. Nosaltres en formàrem part des del nostre humil i advers país, sentint-nos partíceps d'eixa resistència, de la solució, i no del problema.

Els nostres pares havien patit el canvi de règim i tendien a comparar ambdós, amb el pes de la Transició esfereïdora i traïdora sobre les esquenes, escèptics pel que podríem aportar les noves generacions. Els nostres avis mantenien encara cert misteri respecte als anys de la Guerra Civil i les misèries posteriors, potser per l'autocensura imposada durant tants anys, o per prudència, ja que coneixien els riscos de defensar la llibertat, sabien que es pagava massa car. La nostra generació no podia comparar, i menys encara sent adolescent, altres règims amb el present, perquè la referència era senzillament la transmissió familiar, de vegades suau i mesurada, massa sovint trista, d'aquells esdeveniments que no havíem viscut. Per tant, ho volíem tot. Però volíem també aprendre del passat, saber el perquè de les renúncies, de les derrotes i de les traïcions. Que les generacions anteriors ens transmeteren la seua experiència, rescatant eixa memòria que alguns mistifiquen, altres silencien, i altres directament ignoren i menyspreen.

La normalitat amb què els grups de música que cantaven en català omplien estadis al Principat ens impressionava. Comparada amb l'habitual «*háblame bien que no te entiendo*» quan et dirigies en valencià en moltes ocasions a qualsevol persona a València, ens resultava trist. Personatges peculiars com González Lizondo formaven part del paisatge polític dels 90, on també un sinistre Grup Vinatea amenaçava els qui començaven a retolar en valencià els seus negocis: «Horchateria. 1er avis» (*sic*). Recorde que aquesta llegenda decorava la persiana d'una coneguda orxateria d'Alboraia que s'havia atrevit a retolar en valencià normatiu. La mort de Guillem i la burla posterior de

la justícia espanyola i dels feixistes fins encara hui et fan no menysprear l'abast de tanta impunitat, herència de la generació anterior que no va aconseguir tallar els vincles del poder amb els addictes a l'anterior règim.

Seduïts per la rebel·lia, àvids de coneixements i d'experiències, ens vam endinsar en tot un món nou on les persones comparteixen i debateixen, on es construïa un món paral·lel a l'oficial. Hi havia qui okupava una casa per protestar contra la manca d'espais propis pels joves, amb alternatives d'oci no comercials i plenes de missatge, i això ens va agafar en plena adolescència, a escassos metres de l'institut. Érem la darrera classe d'un llarg passadís, el punt de mira dels macarres d'Orriols amb tics feixistes, que ens venien a esperar a l'eixida de classe per estomacar-nos. «*Los guarros de la línea*», ens deien. Ho teníem tot. Parlàvem valencià sense vergonya i a més ens ajuntàvem amb els desarrapats okupes que hi havia dos carrers més amunt.

Cal reivindicar la confluència de tants moviments socials durant aquests anys al nostre país, en defensa del territori, de la nostra llengua i cultura, dels drets de les persones i per suplantar l'odi per la solidaritat. En aquesta batalla, ens han inclòs a molts altres. La sinergia social que els moviments socials valencians han experimentat gràcies a la bel·ligerància del PP, que ens ha acompanyat a tota una generació des de l'adolescència fins la trentena, ha esdevingut necessària i a la fi productiva. Els qui estimem el país ho fem amb totes les conseqüències. I aquesta cultura de la rebel·lia, de la resistència, cal que siga interpretada com una didàctica inconformista que, per molts avanços que aconseguim, no suposarà renunciar mai al país que volem.

Reivindicar-se d'esquerres i dels Països Catalans sembla un posicionament difícil d'assumir per alguns dels nostres. No

perquè no ho senten, sinó perquè potser no és bon màrquetant al País Valencià, o així ho interpreten alguns. Però qui pot posar en dubte la gran tasca dels qui van acostar la música, la televisió i la literatura catalana al País Valencià? O el paper que els valencians tenim en el conjunt de la cultura comuna? És la complicitat i la germanor amb la resta d'amics principals i insulars allò que durant els darrers anys ha construït els Països Catalans, amb actes, amb cançons, amb associacions i entitats... Renunciar per tant a caminar junts és per molts de nosaltres renunciar a la pròpia identitat. No es pot entendre el País Valencià sense els Països Catalans, de la mateixa manera que Catalunya quedaria escapçada sense lligams amb valencians i balears.

Cada país és singular, i cal reivindicar-ho. Però enfrontar aquesta singularitat amb el projecte comú, encara que siga en el seu aspecte menys polític, és un suïcidi nacional. El País Valencià ha de guanyar la dignitat que li pertoca, la que venim reclamant i reclamaren els nostres pares. Renunciar abans de començar és assumir la derrota.

I d'altra banda, els Països Catalans ja existeixen. No necessiten cap reconeixement de l'ONU ni cap frontera física, ni tan sols els vots d'una ampla majoria de ciutadans. Existeixen per sota, com sempre ha existit la resistència, la rebel·lia, els somnis irreductibles de tantes persones. I a més, es defineixen d'esquerres. Lluny del nacionalisme patrioter i xenòfob, la gran massa que reivindica els Països Catalans ho fa des de l'esquerra, amb la mà estesa a la resta de pobles del món, sense condicions de sang, de lloc naiximent, de raça o de color. I la mostra de tot això és la ingent quantitat de castellanoparlants i nouvinguts que han après a estimar la nostra cultura i l'han fet també pròpia. També l'habitual militància paral·lela

dels qui treballen per la llengua i pel país, que s'involucren en altres demandes socials i polítiques junt a sectors no estrictament nacionalistes, però amb qui compartim tantes altres idees sobre el país que volem. Aquestes són algunes de les nostres grans victòries, i la mostra que el nostre projecte de país inclou a tot aquell que hi vulga participar. Hom és allò que sent, no allò que li diuen que és. Per tant, tampoc és de rebut fer partíceps d'aquest projecte aquells que mai han sentit com a pròpia la nostra manera d'entendre el món. Cal mostrar-la, donar l'opció de compartir-la. I això només s'aconsegueix en un escenari plenament democràtic i plural. Aquesta és la diferència amb la resta de nacionalismes xovinistes. I, per explicar el nostre projecte, ens fa falta una normalització democràtica que ens permeta fer-nos sentir, mostrar-nos a la resta de ciutadans com una alternativa, i no com un capritx.

El País no l'han construït els polítics, ni els seus apèndixs mediàtics i socials. El País l'hem construït des de baix, amb la dignitat que ens atorga l'autogestió i la independència. El País l'han trempat els professors i professores, l'Escola Valenciana amb les trobades, els pares que han matriculat en valencià els seus fills, els grups de música que han decidit cantar en valencià i reivindicar un món més lliure, i els moviments socials que han treballat de valent per aturar la voragine urbanística, especuladora i alienadora. Els polítics ho saben, alguns hi han col·laborat, perquè al cap i a la fi, eixe subsòl social que som els joves independents i les iniciatives socials autònomes som també els qui els votem, els qui concentrem milers de joves als concerts i a les manifestacions, els qui estem en contacte real amb el carrer, aliens a les seues mesures partidistes. Subordinar tota acció política al rèdit electoral va en contra de l'honrada definició de ser d'esquerres. Hi ha polítics que treballen pel

País, i altres que treballen pel partit. Però la societat civil és qui els sustenta i els vota, i aquesta ja fa temps que contempla el trist espectacle de l'esquerra nacionalista, desanimada i empenyada. Jugar a guerres caïnites, adoptar postures ambigües per pescar algun vot de la dreta o del regionalisme, debats estèrils ja superats sobre noms i colors —com si ens haguérem d'averkonyir d'alguna cosa— en comptes de forjar una gran aliança que aconseguisca treure'ns del fang, un pacte de mínims almenys, una petita via perquè els veiem com uns aliats, com instruments del poble i pel poble, i no com famílies geloses que es barallen mentre la dreta s'afarta de riure.

Com va dir Raimon, venim d'un silenci, nosaltres també anys després, d'aquell que van imposar als nostres majors, del que han mantingut durant les tres dècades de façana democràtica, i del silenci a què van condemnar el jove Guillem quan l'assassinaren, per ser com nosaltres. El que valia aquells anys a tota una generació ens reafirma encara més el present, perquè aquest silenci ha començat —ja fa molt de temps— a trencar-se per l'insistent melodia dels qui afrontem el futur sense vergonya, amb optimisme i amb un projecte, conscients de la responsabilitat generacional que ens pertoca. Amb cançons i somriures, amb tendresa i memòria. La nostra lluita ja no és sorda. Continua sent constant.

Marc Peris

Des de l'illa

València des de la distància. El record de València. València visitada, revisitada. València somiada. El temor de no poder abastar València. València enyorada. València oblidada. València recorreguda una i mil voltes. La vida a València. Lodiosa València. València estimada...

EL CAMÍ QUE VA DES DEL MEU BARRI, Russafa, fins el barri del Carme, podria ben bé resumir els meus anys en aquesta ciutat. Per aquesta ruta anava a veure mon pare al Mercat Central. O a treballar-hi. També pel mateix camí anava a la Filmoteca. Creuava la plaça de l'ajuntament per seure a una terrassa darrere la Llotja. Eixia de classe abans per anar a la mascletà. Anava a l'institut Lluís Vives per aquest camí cada dia. Finalment, aquest camí em dugué al Carme, i allà vaig entendre que no estava sol. Vaig trobar-me en la meua illa.

Aquells i aquelles que parlem valencià a València, paradoxalment, som illes en meitat de la mar. Això fa que sovint ens busquem de manera instintiva, fins que la terra esdevinga contínua. Segons aquesta tesi imaginària seríem, més que un país, un arxipèlag. La nostra absoluta desvertebració, causada pel fet de no gaudir de referències comunes dins la nostra cultura, comporta que cadascú s'hi busque, i es trobe, en els

límits immediats que configuren el seu poble, o a tot estirar la seua comarca. Ens manca un fil conductor, un imaginari col·lectiu que vaja més enllà del folklore. La televisió podria haver estat un d'aquests fils conductors, però malauradament, Canal 9 no ha tingut mai aquesta vocació. La música en valencià ha intentat tímidament jugar aquest paper, però s'ha donat enmig d'un absolut menyspreu de les institucions. El fet és que els únics factors vertebradors a nivell de país s'han donat en la llengua d'un altre país.

Així doncs, hem viscut moltes realitats paral·leles que no arribaven a tocar-se, tantes com illes a la nostra mar, i apartades de totes elles, s'han ubicat les grans ciutats. Aquesta situació un xic esquizofrènica, ho és encara més si hi afegim el desconeixement que tenen els valencians de la resta de territoris de parla catalana. Per això crec que una de les nostres preocupacions més urgents, ha estat la de tendir ponts entre aquestes ínsules que ens integren. Sovint no ha estat una tasca fàcil. Ara intentaré analitzar perquè.

Forme part d'allò que en diuen generació de la Transició. Durant anys varem escoltar crues comparacions amb el franquisme. Sovint era la coartada per explicar perquè tot estava com estava. En certa manera, vivíem en un conte de fades, una bombolla. El boom econòmic dels 80 es traduïa en hedonisme amb una pàtina de modernitat. Tot anava bé, vivíem segons uns altres valors, el voltant tant era. La progressia havia buscat els seu refugi (les seues illes), en àmbits com l'educació, la cultura, en un determinat tren de vida. Però la realitat del País Valencià anava per un altre camí, o millor dit per una altra autopista, a tota velocitat i amb peatge, és clar. La realitat era que de l'esperit que havia impregnat la Transició valenciana només anava quedant la renúncia. Renúncies? De País passarem

a Comunitat (de veïns?), la bandera esdevingué un drap lligat a un pal amb el que donar-nos cops al cap els uns als altres, teníem la llengua al congelador, patírem la caça de bruixes i la paranoia anticatalana, entràrem a l'Otan, després a l'Europa de l'economia de mercat per davant de tot (una cosa dugué a l'altra), el PSPV passà a ser el PSOE i prou, el PP construï el seu búnquer a ca nostra, la nostra terra s'omplí de formigó i algunes butxaques s'ompliren de bitllets. En fi, no crec que calga estendre's, totes i tots coneixem ben bé la rondalla. El cas és que nosaltres no visquérem l'atmosfera d'il·lusió que es respirava a la Transició. Nosaltres només visquérem la renúncia. I a partir d'aquesta renúncia, començàrem a caminar.

D'alguna manera érem conscients que allò que apreníem en l'escola estava a anys llum del que ens envoltava a la ciutat. Un dia, vaig arribar a casa molt trasbalsat, perquè en el forn de baix de ma casa em van dir que el que jo parlava no era valencià, sinó català. Pensava que el forner no sabia el que es deia, els dos termes significaven per mi el mateix. En aquest país, qualsevol s'atreveix a assentar càtedra sobre la nostra llengua, sobretot aquells que no la parlen. Per a mi l'assumpte estava clar. El meu company de classe, en Xavi, era de Barcelona, i ens hi enteníem perfectament, la meua àvia era d'allà mateix, i tota la vida l'havia escoltada, i el més important, no tenia cap problema en comprendre Son Goku a TV3. I amb Son Goku, no juguem!

Més enllà d'aquests episodis, com ja he dit, gaudíem d'una relativa tranquil·litat dins la bombolla. Sabíem on podíem anar, i on no ho podíem fer. Si hi havia problemes amb la llengua que parlàvem, doncs no la parlàvem i s'acabava el problema. Quan passava pel costat dels nazis del meu barri, acotava el cap i aguantava la respiració. Pensava que les meues idees eren millors que les seues. I s'havia acabat.

Però un dia assassinaren Guillem Agulló, i alguna cosa se'ns va trencar per dintre. Guillem era algú que coneixíem de vista, del barri del Carme. En certa manera, malgrat que no érem amics, sabíem que era un de nosaltres. Recorde perfectament el matí que ens n'assabentàrem. El silenci. Un silenci incrèdul, atònit, terrible. Al cap i a la fi, la mort no entrava dins el nostre univers adolescent. I després vingué la ràbia. Una ràbia com un mur que es trenca i que tot ho inunda. Eixírem al carrer i reclamàrem justícia. Una justícia que no trobàrem, perquè no existeix al nostre país. Els assassins tenen impunitat. Els feixistes tenen impunitat. Les agressions tenen impunitat. Encara és així hui. Molts hem hagut d'aprendre aquesta lliçó, escrita amb sang. Però aquell dia, com altres companys i companyes, vaig decidir que no baixaria mai més el cap.

Decidírem tendir ponts, deixar de ser illes per esdevindre un país. Aquest camí m'ha portat a través de molts anys de lluita, de victòries i derrotes. Aquest camí em féu connectar amb gent d'altres pobles, d'altres comarques, ampliar el mapa i entendre que en la nostra pluralitat, està la nostra riquesa. Entendre que els Països Catalans existeixen, perquè ens són necessaris per sobreviure com a poble, com a individus. I ens cal sobreviure, perquè el món seria un poc pitjor sense nosaltres, els valencians. I sense els ianomamis, sense els inuit, sense els ogonis, els massai... sense qualsevol dels pobles que representen una visió única, unida de manera indestriable a la seua realitat: la seua terra, el seu paisatge, la seua història, la seua llengua. Partint d'aquest supòsit, i analitzant la lluita de la generació anterior, que intentà vertebrar el país i transformar la societat dins el marc institucional autonòmic sense gaire èxit, entenguérem que calia lluitar per trencar amb aquesta estructura imposada. Si, em referesc a aconseguir l'autode-

terminació. En primer lloc, la tutela d'Espanya s'ha efectuat en condicions d'imposició per la força, quan no d'estratègia d'anihilament més o menys dissimulada. No parlem, en efecte, d'una Espanya progressista o republicana, sinó d'una monarquia. I no una qualsevol: els mateixos Borbons que acabaren amb el nostre autogovern a sang i foc, ara fa 300 anys. Un sistema bipartidista, producte del franquisme, que ha mantingut els privilegis dels de sempre, i ha enfrontat els pobles que l'integren per garantir l'*statu quo* d'una oligarquia immobiliària. Com deia Lampedusa en boca d'un dels seus personatges, calia que tot canviés, perquè tot quedés com estava. Aquest ha estat l'esperit de la transició, i dins aquest esperit, el nostre poble no té cabuda. Aquelles persones que hem lluitat en les diverses trinxeres els darrers anys, hem experimentat en les nostres carns la hipocresia de l'estat de dret, que d'una banda desautoritza opcions democràtiques des dels seus dogmes interessats, i d'altra ens reprimeix a través dels seus instruments: cossos policials, jutges al servei del sistema, sancions, presó, colps de porra i tortures.

Aquest camí que començà recorrent els carrers del meu barri, ha passat per calabossos i jutjats, alguna vegada pel simple fet d'expressar-me en català. Però també m'ha fet adonar-me que no estic sol, i que tenim un mapa per no perdre'ns a la deriva.

Aquest camí per eixir de l'illa, m'acabà duent necessàriament, com a milers de valencians, a una illa. M'explicaré.

Quan vaig acabar la carrera, les perspectives laborals eren prou magres. La precarietat m'era destinada en una terra que no necessitava gent amb estudis sinó mans disposades a treballar a qualsevol preu. Després de passar, com molts de nosaltres, per tot tipus de feines, vaig decidir buscar-ne una que

em permetés guanyar-me la vida dignament i aportar quelcom als altres, i vaig decidir ser professor. De seguida vaig veure que a València això podia ser una missió impossible. La bossa de treball estava saturada, i el procés d'oposicions, que no tenia en compte el fet de dominar la llengua autòctona, no garantia l'accés al cos.

Vaig anar allà on si que es valorava convenientment el fet de dominar el català: a Mallorca. Altres triaren Eivissa, terres de l'Ebre, Barcelona comarques, Andorra... El requisit lingüístic i la feina ens han atret com la mel a les abelles, fins esdevindre milers.

Vaig emprendre el viatge cap a l'illa sense res més que il·lusió, d'això ja fa un grapat d'anys. Durant aquest temps, m'he creuat amb molts valencians i valencianes que, com jo, veien que ací se'ls obrien unes possibilitats que a la seua terra els eren negades. Periodistes, metges, professors, mestres, biòlegs, professionals amb un fet en comú: l'ús del valencià com a llengua habitual. Hui en dia, dins dels instituts de Mallorca, podríem fer un recorregut, comarca per comarca, per tot el nostre país.

Però arribar a l'illa no sempre és fàcil, cal recomençar des de zero. La insularitat dificulta una relació fluïda amb els orígens, malgrat això la majoria mantenim els lligams. Així, les relacions afectives es practiquen en un equilibri més o menys precari, es desenvolupen amb intermitència, evolucionen, uns van, altres tornen, i encara uns altres troben assentament definitiu en l'illa. Podem trobar tantes opcions vitals com valencians hi ha per aquestes contrades. Cada dia en som més, i això estén ponts entre nosaltres. Però sobretot, amb els nostres germans mallorquins. Encara que poc a poc, les relacions apareixen, ens anem veient com iguals, les nostres particularitats

ens enriqueixen. Aprenem els uns dels altres. Treballem colze a colze amb els illencs, i alguns de nosaltres hem portat com a bagatge les nostres lluites.

A les illes, el PP intentava imposar el model valencià, que tants èxits els ha reportat, tot deixant-nos una desagradable sensació de *dejà vu* als llavis. Tanmateix, hem tingut una oportunitat única en la vida per reviure batalles perdudes, pel territori, per la llengua, per l'educació pública, i canviar el seu signe. Hem experimentat ací el canvi polític que tant adele-ràvem per a València. I hem celebrat aquestes victòries com a pròpies. Assistim a la desintegració del PP balear, assetjat per escàndols successius de corrupció, lluites intestines i intestinals. Sense notícies de Jaume Matas, a dia de hui. En fi, podem afirmar humilment que hi hem posat el granet de sorra. La propera generació de mallorquins haurà estat educada en tots els accents del català. I això blindà el futur contra temptacions secessionistes. Considere que açò suposa una empremta important. Aquesta realitat també esdevé innegable als nostres ulls. Potser algun dia, podrem endur-nos aquest bagatge de tornada al País Valencià. Qui sap...

La meua quotidianeïtat està ara ací. Visc transitant pel seus carrers, comprant a plaça el dissabte, banyant-me en la nostra mar, resolent aquestes petites coses que omplen una vida, inventant projectes de lluita, compartint somriures en les places, seguint les seues tortuoses carreteres, pujant i baixant la Tramuntana. El camí que començà fa uns anys al meu barri, recorre ara aquesta illa, i a través de mi, torna sovint als carrers de València. Per a mi, no hi ha separació entre nosaltres. La nostra llengua traça un continu de terra, més enllà d'on ens haja tocat viure. L'arxipèlag va esdevenint un país. Finalment, el nostre destí, anirà lligat. Els diferents camins,

han anat confluint i han esdevingut un de sol. Caminem junts doncs, i no hi haurà res ni ningú que puga aturar-nos.

Mínims per arribar a màxims

UNA GENERACIÓ és un conjunt de persones que viuen en una mateixa època, en un mateix període de temps, i que està determinat per uns marges d'edat. Aquest seria el cas de l'anomenada generació del *baby boom*, expressió que defineix el període de temps marcat per un extraordinari nombre de naixements i, per extensió, les persones nascudes durant aquests anys. A casa nostra, la guerra i la postguerra van retardar uns deu anys aquest fenomen demogràfic respecte a la resta d'Europa Occidental, i se sol situar entre el 1957 i el 1977.

Una generació, però, és també el conjunt de persones que presenten una sèrie de conductes que trenquen les pautes i els costums anteriors. Aquest seria el cas de l'anomenada generació X, concepte que utilitza sovint per a referir-se a les persones que van viure l'adolescència durant els anys 80. O siga, les nascudes al final i després del *baby boom*. En aquest cas, doncs, estem davant d'un fenomen més cultural que demogràfic, perquè la denominació no només descriu el conjunt de totes les persones que van néixer en un interval determinat de temps. Més aviat, quan es parla de la generació X, es relaciona amb les conseqüències de tot allò que té a veure amb l'accelerada revolució tecnològica i la globalització econòmica i cultural sense precedents que vivim.

I com no podia ser d'una altra manera, a casa nostra, aquesta aproximació generacional presenta característiques pròpies. Al conjunt dels territoris de llengua i cultura catalana, als Països Catalans, l'anomenada generació X s'origina a partir de condicionants lingüístics i culturals propis i es desenvolupa en un context polític, econòmic i social clarament diferenciat. Així doncs, podem dir que hi ha un nombre indeterminat de persones nascudes en ple fenomen del *baby boom*, i sense poder escapar d'aquests condicionants generacionals del seu temps, que pertanyen a una generació particular que es caracteritza per una visió autòctona del seu temps i el seu espai. I, filant més prim, també podem dir que una bona part d'aquesta generació comparteix els pocs referents nacionals que ha estat capaç de generar aquesta cultura pròpia des dels anys 70 fins ara.

Aquesta generació amb visió nacional catalana, tot i compartir els trets distintius i característics de la generació X, tot i néixer en un context, com més va, més globalitzat, sota la influència de potents espais de cultura i poder aliens, per primera vegada creix parlant, llegint i escrivint en català. És una generació que neix amb la televisió en blanc i negre d'un sol canal i creix amb la programació de TV3 en català. És la generació que s'aprèn les cançons infantils en castellà de TVE i que viu l'adolescència escoltant els primers grups de rock i pop en català. És la generació de la immersió lingüística a les escoles i de la «línia en valencià» als instituts. És la generació que encara ompli els carrers de València el 25 d'Abril, de Barcelona l'11 de Setembre o de Palma el 31 de Desembre. És la generació que també ix al carrer per la defensa el territori davant les amenaces urbanístiques. Aquesta generació és la que va substituir la «X» pel compromís amb els referents lingüístics, culturals i territorials propis, i que per això fa seu i reivindica el país.

Aquest seria el context i alguns dels elements de context del seu origen i configuració. És una generació que estaria formada per persones que van néixer als anys 70 i, per tant, ara estan en la trentena, i que presenten uns trets característics ben diferents de les generacions anteriors. En definitiva, aquesta és la primera generació que desenvolupa i porta a la pràctica una consciència nacional amb una certa normalitat després de molts i molts anys, si mai n'hi ha hagut cap d'altra de tant nombrosa que tinguera en compte d'alguna manera tot l'àmbit nacional dels Països Catalans.

Això no significa que als Països Catalans no hi haja una generació x o qualsevol altra generació que es pugui identificar i descriure. El fenomen generacional s'ha estudiat de moltes maneres i des de molts punts de vista. De fet, qualsevol element present en la societat pot acabar definint una generació. Pel mateix motiu, també pot resultar interessant buscar i posar de manifest els elements compartits que poden definir i cohesionar aquesta primera generació amb visió nacional catalana. N'hi ha tants com els que definirien qualsevol altra generació que poguera conviure en el mateix temps i espai, només cal posar-los de manifest.

EL RESULTAT DEL PROGRAMA D'UNA GENERACIÓ ANTERIOR

Aquesta generació, evidentment, no és un bolet que apareix enmig del no res de manera espontània. De fet, va començar a prendre consciència amb la restauració de la democràcia a l'Estat espanyol i el desplegament de l'estat de les autonomies. Moments polítics de gran magnitud que han marcat la

vida d'aquesta generació des de ben menuts. I això ho explica d'una manera encertada i ben divertida, amb detall i exemples molt concrets, Josep Tarragona a *Generació Cat, de fills del pujolisme a Mossos d'Esquadra* (Pagès Editors, 2008). Un assaig a través del qual intenta descriure qui són, què pensen, que fan i en què s'han convertit la gent nascuda als Països Catalans als anys 70.

La configuració d'aquesta generació és el resultat d'uns objectius més o menys encertats, d'una actuació relativament eficaç, que s'ha dut a la pràctica des de diferents instàncies. De fet, aquesta és una de les principals missions de les polítiques públiques nacionals. Com ho són, posem per cas, les polítiques d'educació que aposten per la immersió lingüística en català a les escoles, les «línies en valencià» als instituts o la Xarxa Vives d'Universitats. Tres exemples tan emblemàtics que, segurament per això, han estat dels més criticats des de visions que xoquen de ple amb qualsevol projecte d'articulació de l'espai lingüístic i cultural dels Països Catalans.

En la configuració d'aquesta generació també han estat decisives les infraestructures. Aquesta és una de les polítiques públiques que pot determinar més directament el desenvolupament econòmic i cultural de tota la societat. Perquè tenir o no tenir un tren ràpid entre València i Barcelona pot influenciar enormement la manera de relacionar-se la gent d'un país; tenir aeroports amb connexions internacionals permet projectar la gent enfora; tenir una xarxa de repetidors de ràdio i televisió propis pot ajudar a cohesionar la gent vinculada a un mateix territori. En definitiva, al mateix temps que ajuden a vertebrar els territoris i cohesionar les societats, les infraestructures poden jugar un paper fonamental en la configuració de les generacions. Com ho han fet, malgrat els peatges, l'autopista A7, el

tren Euromed o la companyia Transmediterrànea. Com ho ha fet fins ara, d'una manera precària i sense recursos, la xarxa de repetidors de TV3 al País Valencià que des d'altres projectes polítics i culturals adversos, estan desmantellant.

Precisament per això, si no existira aquesta generació amb visió nacional caldria inventar-la, recrear-la i potenciar-la. Una generació que se senta protagonista del seu temps i, sobretot, mire cap al futur, amb idees pròpies per impulsar el projecte de redreçament i construcció nacional que van iniciar generacions anteriors. Només d'aquesta manera es pot garantir la supervivència de la llengua i la cultura catalanes. I, segurament, això és el que van pensar i fer, a l'hora de promoure un espai d'actuació comuna per a la llengua i la cultura, com a estratègia de construcció o reconstrucció nacional, les generacions anteriors. En aquest punt, els mitjans de comunicació són el principal factor que intervé en la configuració de les generacions actuals. Actualment, sense els referents que es difonen i s'imposen a través dels mitjans de comunicació seria impossible, gairebé inviable, pensar en la cohesió d'una generació i dotar-la de visió nacional. Als Països Catalans aquest propòsit s'ha vehiculat fonamentalment, amb totes les contradiccions que s'hi vulguen afegir, a través de TV3.

LA CREACIÓ D'ESPAIS D'ACTUACIÓ CONJUNTA

De fet, aquesta ha estat fins ara una de les propostes més pràctiques per incidir en la vertebració de l'espai de comunicació i cultura català. La persona que més ho ha estudiat, el professor de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, Josep Gifreu, va explicar en una conferència sobre l'«Espai Català

de Comunicació, balanç d'una teoria amb 20 anys d'història» (Fundació Escacc, març de 2007) que, fins ara, «l'espai català de comunicació s'ha proposat com una estratègia general d'acció no partidista i no regionalista, no limitada a una àrea del domini lingüístic, i sempre per tal de potenciar i vertebrar l'espai cultural català». Evidentment es referia a les iniciatives del Principat, i per posar de manifest, tot i les mancances, el paper fonamental que han tingut en aquesta estratègia els mitjans públics de l'actual CCMA, amb TV3, que ja té més de vint-i-cinc anys, com a buc insígnia d'una idea de la creació i la vertebració de l'espai de comunicació català, que a la pràctica ha desenvolupat aquest projecte sense ser una prioritat i sempre contra corrent.

En aquest sentit, el paper que han tingut els mitjans de comunicació propis en aquest àmbit ha estat minimitzat. En primer lloc, per la tossuda realitat que imposa l'estat de les autonomies. I en segon lloc, per la politització dels elements que haurien de cohesionar aquest espai. La situació de la llengua al País Valencià és especialment significativa. Segurament, l'ús polític de la llengua catalana —si n'hi ha algun ús lingüístic que no siga polític— és un dels casos més estudiats per la sociologia autòctona i d'arreu del món per la quantitat i la intensitat de fenòmens que s'hi donen en un mateix lloc al mateix temps.

Aquesta generació de visió nacional catalana pot fer com fins ara, reproduint l'esquema per al qual ha estat programada o, com explica Vicent Partal a *Catalunya 3.0* (Beta Editorial, 2001), decidir que el problema ja no consisteix a mirar enrere i a discutir, sinó a saber què podem fer a partir d'ara. La proposta del director de *Vilaweb* ha estat portada a la pràctica a la xarxa en forma de portal de notícies i recursos d'Internet,

el mitjà de comunicació digital de referència en llengua catalana. I és que el marc dels Països Catalans és imprescindible, si volem construir aquest mercat de comunicació. El principal motiu, per a qui el vulga veure, és el mercat, perquè no és el mateix un mercat de cultura i comunicació potencial de set milions que de catorze.

A més a més, per força, mirar cap endavant i cap al futur en el context actual vol dir mirar a Europa. És en el marc europeu on cal projectar els posicionaments identitaris, ja que és en aquest context on es desenvolupen les polítiques d'educació, cultura, llengua, comunicació, i totes aquelles que afecten qualsevol nació emergent amb aspiracions i reptes de futur com els Països Catalans. Per això, una manifestació de 10.000 persones a Brussel·les és una gran gesta que cal acompanyar durant tot l'any amb projectes i accions paral·leles i coincidents de tota mena, en qualsevol àmbit, en tots els nivells. D'una altra manera, seria com esperar, cada any, que a partir de la manifestació del 25 d'Abril a València es poguera redreçar la situació política del País València. Evidentment, no per això s'ha de deixar de fer aquesta i qualsevol altra reivindicació que ajude a visualitzar l'àmbit nacional català.

Davant d'aquesta realitat poc encoratjadora la proposta no pot ser una altra que continuar creant espais d'actuació conjunta. Espais que es poden generar a partir d'uns mínims assumibles per totes les parts implicades. Existeixen molts exemples de la viabilitat d'aquesta manera d'actuar sota uns mínims però amb garanties. Un exemple de projecció conjunta de la llengua i la cultura a nivell internacional, ha estat la participació com a cultura convidada a la Fira del Llibre de Frankfurt, on hi va haver presència i participació d'editors i escriptors de tots els territoris dels Països Catalans, tot i la

implicació institucional desigual de cadascun d'ells. Un altre exemple, en aquest cas d'actuació interna, podria ser el quiosc de l'APPEC, que aplega més de cent capçaleres de publicacions periòdiques en català i les exposa durant tot l'any de manera itinerant arreu del domini lingüístic. I encara un altre exemple intern seria el cycle itinerant de concerts de la Federació Escola Valenciana, la Gira, que té com a objectiu la promoció dels grups emergents de música del País Valencià i que té vocació d'arribar a tot arreu.

No n'hi ha gaires amb aquesta intencionalitat tan manifesta, sobretot si es compara amb altres iniciatives que ens arriben i ens cohesionen amb altres espais identitaris. Especialment preocupant és la ingerència de les propostes provinents dels espais espanyol i global. En canvi, les propostes agosarades, innovadores i potents com les que s'han posat en funcionament sí que són bons exemples d'exploració dels mínims de les possibilitats de col·laboració entre les diferents realitats existents per fer viable uns màxims de projecció conjunta i unitària, tant de cara endins com per a la projecció exterior.

PARTICIPAR SENSE RETICÈNCIES I SENSE COMPLEXOS

No hem de perdre de vista que en el nostre sistema democràtic, mentre no es diga el contrari, els partits polítics són els espais de participació des d'on es pot arribar a governar per canviar les coses. La participació en política, promoure les inquietuds generacionals dins dels partits és fonamental per fer evident el que és necessari. I, això mateix, es pot traslladar a les múltiples i diferents entitats de la societat civil organitza-

da. Perquè sense una societat activa i participativa difícilment poden funcionar bé les propostes polítiques. I encara menys les que són manifestament de canvi o trencament de dinàmiques i estructures que estan fortament arrelades. Participar sense reticències i sense complexos, per superar aquelles polítiques condicionades per la urgència del moment històric, motivades per les necessitats d'uns o altres, que han estat superades per les circumstàncies més actuals i pels reptes que planteja un futur encara més espanyolitzat i globalitzat, encara és més complicat.

En aquest repte de redreçament nacional hi ha molts actors i cadascun ha d'assumir les responsabilitats pròpies. Als governs els pertoca d'adoptar les polítiques adequades per a crear oportunitats en un entorn global, on el benestar de les persones i la incorporació de nous ciutadans a aquest benestar, i el foment de l'educació i la cultura haurien de ser la principal prioritat. La iniciativa privada hauria d'incorporar en els seus plantejaments i projectes empresarials una ètica social, de respecte nacional, de foment i projecció de la llengua i la cultura catalana. La societat civil ha de treballar per exigir una política de defensa activa de la identitat pròpia que permeti afrontar els reptes de cara al futur. Tot i que amb matisos, reptes i mancances, el conjunt dels Països Catalans es caracteritzen per una societat civil molt activa, organitzada en xarxes molt dinàmiques d'entitats que donen resposta a un ventall molt ampli de necessitats i inquietuds de tota mena, de qualsevol àmbit.

Aquesta generació amb visió nacional catalana, formada per la gent més militant i compromesa, és una generació tan activa i motivada que es baralla i s'escindeix amb molta facilitat. I així, d'aquesta manera, es malbaraten grans quantitats d'esforços, l'energia necessària per a la cohesió i la vertebrada.

ció generacionals. També és cert que al voltant existeixen debats estèrils i provocacions innecessàries que interfereixen qualsevol procés de coherència nacional i qualsevol intent de cohesió i motivació.

Finalment, una generació també és un grup de gent que, amb un rerefons històric comú, projectat per tendències i per idees similars, han iniciat o han dut a terme accions al voltant d'un fet o causa determinada. I encara molt més important que això és que els integrants d'aquesta generació tot just comencen a exercir llocs de responsabilitat en àmbits laborals, professionals, polítics i acadèmics de tota mena i a tot arreu. El millor moment i una gran oportunitat per a un país que encara té els principals reptes pendents de resoldre.

Seguim llegint Fuster

CREC QUE TENIA NOMÉS catorze o quinze anys la primera volta que vaig encarar-me amb Joan Fuster; l'escriptor de Sueca havia mort uns quants mesos abans i jo només n'havia sentit a parlar amb un cert apassionament en alguna classe de València de l'escola i per un veí blaver que, en castellà, un dia em va llançar a la cara una anàlisi matussera i simplista de la tasca fusteriana, tot dient-me que era un home «*que estaba en contra de los valencianos*». Suppose que una incipient curiositat intel·lectual em va dur a apropar-me a l'única obra que hom mencionava de l'autor i que no era una altra que l'esmentadíssima i, possiblement, poc llegida *Nosaltres, els valencians*; sincerament, no vaig poder acabar-lo. Uns anys després, quan ja fregava la majoria d'edat, ho vaig tornar a intentar, fruit de la insistència d'un altre mestre que em va convèncer per redactar en català els meus primers escrits en la revisteta de l'institut; aquesta vegada, però, vaig devorar literalment el llibre i confesse, amb una barreja de satisfacció i admiració, que mai no he pogut desenganxar-me'n, dels seus textos.

A poc a poc, a mesura que anava consumint aforismes, articles que arribaven a les meues mans i llibres com *Diccionari per a ociosos* o *Babels i babilònies*, vaig adonar-me que *No-*

saltres, els valencians no era més que la punta de l'iceberg, una anècdota dins de la producció fusteriana, i una mostra de generositat de l'autor suecà envers el seu poble, la seua gent. El mateix Fuster explicava que aquell llibre no l'hauria d'haver escrit ell, que era més la tasca d'un historiador o d'un sociòleg, o millor d'un «centaure» d'ambdues especialitats, però que la urgència del moment i la necessitat que algú es qüestionara què som i cap a on hem de tirar els valencians el va menar a enllestir una obra que, amb el pas del temps, li va provocar molts problemes i, per a bé o per a mal, el va convertir en un dels pensadors valencians més controvertits i influents del segle xx. Efectivament, aquell llibre és el menys fusterià dels textos parits per l'escriptor de Sueca i fou creat, a l'estil del *J'accuse* de Zola, per la necessitat i l'obligació moral, personal i cívica d'un intel·lectual d'implicar-se en tot allò que afecta el seu entorn en un moment i en unes circumstàncies determinades. I si dic que *Nosaltres, els valencians* és, sobretot, una mostra de la generositat de Fuster és perquè no només li va tancar portes a nivell professional, sinó perquè el seu ressò ha sigut tan fort que ha tapat, en certa manera, la resta d'una obra excepcional en el camp de la literatura d'idees que no té precedents comparables entre els nostres lletraferits i que difícilment podrà ser igualada en els propers anys.

Ara, però, gairebé dues dècades després de la seua mort, hi ha qui qüestiona el treball de Fuster i el planteja, fins i tot, com un element negatiu, de retrocés, per a allò que hom diu «valencianisme», per a la batalla dels qui lluiten pel redreçament nacional del País Valencià i per la dignitat d'una llengua i una cultura esclafada per la pressió del castellà, del francès i, des de la globalització incipient ençà, de l'anglès. Diuen que la seua decidida aposta per un marc nacional més ample, que

anomenava Països Catalans com una fórmula per fer via fins arribar moments més propicis, ens ha fet molt de mal; també ens expliquen que la radicalitat o la gosadia d'alguns dels seus postulats polítics ens han posat el poble valencià a la contra i que si el nacionalisme o, directament, l'independentisme no ha arrelat amb més força ha sigut, precisament, perquè el llop Fuster va ensenyar la poteta per sota la porta, provocant el pànic d'alguns ramats de xais porucs que habiten aquestes terres. Curiosa coincidència d'arguments, però, la que es produeix entre la dreta conservadora, espanyolista i castellanitzant que ens governa des de 1995 —i, al cap i casal, des de quatre anys abans— i els ideòlegs de terceres vies i d'altres experiments que, malgrat la seua suposada raonabilitat, el tarannà més moderat i, en definitiva, les seues renúncies històriques i vergonyoses, tampoc no han pogut trencar la ignominiosa barrera del 5% electoral i la indiferència d'unes urnes cada volta més bipolars en clau espanyola.

No cal dir noms per saber que alguns, antics militants de la cosa nacionalista que agitaven banderes sense blau i es proclamaven els més valencians —o, directament, catalans— de tots, han tractat de tancar els seus propis fracassos acusant Fuster de no se sap quins mals però sense donar cap alternativa que, com els postulats fusterians, estiga pensada, mesurada, racionalitzada i ben païda. No han donat cap altra opció plausible perquè, possiblement, no n'hi ha: fora del fusterianisme fa massa fred i, per què no dir-ho, una certa flaire a mediocritat. I això no vol dir que els plantejaments de l'assagista de Sueca no s'hagen de revisar, vint anys després; de fet, hom no seria un vertader deixeble de Fuster si, en un exercici d'escepticisme, de «suspició metòdica» i, sobretot, d'antidogmatisme, no repensara la totalitat de la seua obra i en censurara i en supera-

ra alguns errors clamorosos, com l'intent d'unificar la llengua literària emprant per sistema les formes orientals, o no mirara d'adaptar les seues idees a les circumstàncies socials, culturals i polítiques que l'assagista ja no va arribar a conèixer. Però per assolir aquest nivell, per tindre una ment oberta i lliure per encarar totes aquestes qüestions sense misèries partidistes ni altres benes als ulls, cal haver absorbit abans molt de Fuster, molt d'un home capaç de declarar-se seguidor dels postulats marxistes i, alhora, d'admetre que mai no viuria a l'URSS stalinista o que fugia de les «capelletes» i les «acadèmies» que tracaven de posar portes al camp i manipular el seu pensament massa lliure, de massa alta volada.

Si pense que cal seguir llegint Fuster i, sense recances ni temences, em reconec i em declare obertament fusterià és, precisament, perquè la seua literatura suposa un veritable «examen de consciència», una polifonia d'idees, una mescla perfecta d'autocrítica i propostes de futur, d'anàlisi racional i d'apassionament romàntic, de mesura i de radicalitat en la proporció justa, de pensament i d'acció... I perquè la nostra generació, els que vivim ara en el clivell de la trentena, ja molt allunyats de la generació perduda per la guerra civil, de la generació òrfena a la qual va pertànyer Fuster i que va haver de conviure sota el jou de la «intoxicació doctrinària» del franquisme, i fins i tot de la generació que es va il·lusionar amb la mort del dictador i la transició i es va decebre amb el nou escenari polític autonòmic, encara tenim molt a beure d'un avi que ens ha deixat una genètica intel·lectual de molta qualitat i, sobretot, un exemple magnífic que, com deia Martí i Pol, tot està per fer i tot és possible. Si Fuster, en un context d'una dictadura feixista, va triar la seua llengua i va defensar sense concessions la necessitat del redreçament nacional del País Valencià dins

del marc unitari dels Països Catalans, si va optar per ser un professional de la lletra impresa, un obrer de la paraula, si va aportar modernitat i profunditat a la literatura catalana feta a les nostres terres que, fins a aquell moment, amb honroses excepcions, era només un pastitx nostàlgic, jocfloralesc i de reductes folklorics i regionalistes «*bien entendidos*»... què no podrem fer nosaltres, alletats de la mamella d'unes llibertats tèbies però llibertats, al cap i a la fi? Què no podrem fer nosaltres, que hem pogut estudiar en la nostra llengua, que hem tingut accés a diverses visions del món, a una pluralitat d'opinions, que hem nascut i viscut, en definitiva, en democràcia?

I sí, ja sé que, com diu Eduardo Galeano, la llibertat d'elecció a les nostres societats és la llibertat per triar la salsa amb què seràs engolit, que el concepte de democràcia que s'imposa entre la majoria és anar a votar cada quatre anys i passar callat i sense fer soroll la resta del temps, que la constitució, bíblia laica de la «*indisoluble unidad de la nación española, patria común e indivisible*», continua essent avui un dogma de fe que, de tant en tant, ens llancen a la cara, però ara tenim tot un aparell ideològic i de procediment per fer front a aquestes imposicions i, si més no, per resistir l'allau. Fuster ens va obrir un camí; la nostra tasca és seguir-lo, eixamplar-lo i descobrir fins a on pot arribar. Possiblement, si l'autor de Sueca no haguera existit o haguera recorregut el camí fàcil de fer una producció en castellà i sense dissonàncies amb el règim imperant, avui el País Valencià seria una simple província que, a més, no tindria gairebé res de valenciana; possiblement, si Fuster no haguera triat «la professió de ser Joan Fuster», molts dels que avui escrivim en la nostra llengua no ho fariem, les trobades d'Escola Valenciana serien una pura utopia, no hi hauria Obrint Pas, ni Feliu Ventura, perquè tampoc hi hauria hagut Raimon, ni la

nostra generació tindria espills més propers on mirar-se com Vicent Partal o Joan Francesc Mira; possiblement, si Sueca no s'haguera convertit en un centre d'irradiació constant d'idees, la major part de la producció poètica estellesiana romandria encara en un calaix, com va fer abans del *boom* dels setanta i, sobretot, la cultura catalana al País Valencià seria quelcom d'escleròtic, ancorat en el passat i, definitivament, inservible per a les necessitats d'un poble modern i amb voluntat de projectar-se cap al futur.

Necessitem, ara més que mai, la crítica ferotge que Fuster va fer de les elits de la València oficial, panxacontenta i castellanòfila, que parla la llengua de Cervantes amb accent de l'Horta per sentir-se important, i que ara ha pres forma en una majoria absolutíssima del PP que cal anar desfent amb la força de la raó i sense deixar-se enlluernar pels grans esdeveniments i la política de cara a la galeria i d'esquenes al país. Necessitem, ara més que mai, recordar que formem part d'aquella porció d'humanitat que «ens sentim nacionalistes perquè els altres no ens permeten deixar de ser-ho», que la defensa de la llengua —i no hi ha millor defensa que l'ús sistemàtic en tots els registres i en totes les situacions—, la cultura i el propi país no és una qüestió de nostàlgia d'arrel romàntica o de banderetes, llegendes medievals i consignes a cridar en moments d'exaltació patriòtica, sinó un fet imprescindible per no desaparèixer com a poble.

I necessitem, ara més que mai, recordar que tota aquesta retòrica només serà embrutar papers en blanc si no hi ha una concreció política que, de forma paral·lela a l'esforç cívic i cultural que, amb un cert èxit, s'està desenvolupant en els darrers anys, pugui donar visibilitat a un moviment que té molta més base del que diuen les urnes, amb les seues perversions

en forma de vots útils, barreres electorals i aparells mediàtics pro PP i pro PSOE. Pro nacionalisme espanyol, al cap i a la fi. El mateix Fuster ens va donar una clau quan, seguint un altre gran pensador, l'italià Antonio Gramsci, va introduir una concepció «popularista» del nacionalisme d'esquerra que, segons ell, ultrapassa qualsevol ortodòxia. En aquest sentit, Fuster pren l'heterodòxia gramsciana per copsar un caràcter popular i global en els moviments nacionalistes i esquerrans, com els que existeixen al País Valencià, planteja la defensa d'una «cultura nacional-popular» i valora el concepte de «classes populars» com a «molt suggestiu de cara a qualsevol estratègia política». Una estratègia política, per tant, que ha de passar necessàriament per deixar de banda les petiteses de sigles, personalismes, quotes de poder, repartiment de càrrecs i altres bajanades que, mentre continuen marcant la nostra vida política, la política pròpia del país, ens condemnaran a una marginalitat tan injusta com perillosa.

Aquestes i moltes altres lliçons sobre literatura, política, cultura, societat i, en general, sobre el món i les idees conformen el deute que tenim amb Fuster. Un deute que només es pot pagar amb l'intent de continuar la seua tasca, amb una fidelitat radical i gens moderada a la llengua i el país, però també amb la ment oberta a l'autocrítica, a l'atac contra les nostres febleses col·lectives, a la reacció contra les ambicions limitades per una por malentesa i reinterpretada com a «seny» o «trellat», a la revisió permanent de les pròpies postures que han de ser contrastades, comparades, matisades, millorades i, si cal, superades i substituïdes per unes altres de noves que ens permeten seguir el ritme dels nous temps; una feina on la coherència, l'honestedat i, per què no, la il·lusió per la utopia possible han de servir per donar forma a una visió del món i, en

concret, d'aquest tros de terra que encara anomenem País Valencià i que, malgrat els fracassos i els entrebancs, està més viva que mai. Només el dia que parem, callem i ens resignem, estarem vençuts de veritat. I Fuster, que va surar en una de les èpoques més fosques, difícils i perilloses de la nostra història recent, n'és el millor exemple.

La generació sense mestres

LA MORT DE JOAN FUSTER, aquell trist juny del 1992, se sumà a la pitjor desfeta de l'esquerra postfranquista, això és: a la crisi interna de l'independentisme —que s'arrossegava des de finals dels vuitanta—, a les ràtzies policials amb motiu de les olimpíades i a la deriva ideològica de l'esquerra europea que s'havia generalitzat amb la caiguda del mur de Berlín i el desmembrament del projecte soviètic. Els primers anys de la dècada dels noranta són, sens dubte, un punt i a part per a aquesta esquerra catalana, on la mort de Joan Fuster deixà un gran buit que difícilment es podrà tornar a omplir.

Si repassem els testimonis dels que van conèixer Joan Fuster en vida, podem apreciar la gran preocupació que tenia per instruir les generacions més joves i la seua voluntat de treballar políticament i intel·lectual amb els que haurien de fer camí després d'ell. El gran nombre de persones i *personalitats* que el visitaren a la casa de Sueca a la recerca de consells, orientacions i aprovacions, n'és la millor prova. Per contra, els qui començarem a militar en l'independentisme durant la segona meitat dels anys noranta —jo vaig entrar a l'Assemblea d'Estudiants Nacionalistes (AEN) de la Universitat de València el 1996— no hem conegut Joan Fuster en la seua vessant més

personal, ni hem pogut gaudir de les seues intervencions públiques, ni hem rebut el seu mestratge més directe. Així doncs, el meu Joan Fuster —i, possiblement, cada cop més el de les generacions més joves— és el Joan Fuster que hem pogut llegir i també el Joan Fuster que hem homenatjat políticament i culturalment en nombroses ocasions.

No vull parlar, tanmateix, en nom d'una generació, perquè no sé fins a quin punt la meua experiència és representativa d'alguna cosa; espere, això sí, que en pugua ser significativa. En tot cas, la meua experiència —l'experiència d'un jove estudiant i investigador d'història, i d'un militant independentista de València— és l'única cosa de què puc parlar amb un mínim de certesa i, com tot testimoni, estic convençut que té el seu valor.

El cas és que, quan els joves com jo passem per la Facultat d'Història, com ja he dit, durant la segona meitat dels noranta, poques són les referències a l'intel·lectual de Sueca i, menys encara, les referències positives: que no és un historiador rigorós, ens diuen; que *Nosaltres els valencians* fou important en el seu moment però ara s'ha quedat desfasat per l'avanç de les ciències socials; que el seu projecte polític, en definitiva, ha fracassat. I això a la Universitat que tant d'interès i tanta preocupació havia generat en Joan Fuster. De fet, és més o menys el mateix que ocorre amb Karl Marx i el materialisme històric: la gran majoria de professors se'n desmarquen alhora que denuncien un suposat marxisme hegemònic que encara persegueix la seua dissidència quasi heroica. No cal dir que hi ha excepcions —sempre n'hi ha d'haver—, però en la percepció d'un jove estudiant, Joan Fuster hi està poc menys que proscrit. Són, al cap i a la fi, uns anys de revisionisme intel·lectual en què cal desfer-se dels vells referents per entronitzar-ne de

nous; i potser tots volen fer-hi mèrits amb Marx, Fuster, Villar i qui calga, o, senzillament, és que mai no se'ls han *cregut* del tot. D'una manera o altra, el cas és que de Fuster, com de Marx, poc n'aprenem a la Facultat; o més ben dit, allò que hi aprenem és per iniciativa pròpia, com a reacció a les crítiques que s'escolten.

Encetat el segle XXI i en acabar la Llicenciatura, continue els estudis a Barcelona i, allí Fuster està encara menys present: allí, de fet, és tan llunyà que no cal ni tan sols desmarcar-se'n. Els historiadors principatins —que encara avui s'escandalitzen quan se'ls anomena principatins—, s'han sumat al discurs acomodat i interessat que considera que el problema de València és dels valencians, que la salut del *seu* català no depèn del que passa a la resta de territoris catalanoparlants, que això que alguns valencians encara ens considerem catalans és una excentricitat o, en el millor dels casos, un anacronisme romàntic sense sentit. Lluny queden, doncs, els intensos intercanvis intel·lectuals i els projectes comuns de la «renaixença» del tardofranquisme. Fa anys ja que els historiadors del Principat han retornat al seu «passat privatiu», el de les quatre *províncies*, oblidant la responsabilitat historiogràfica que ja als anys 60, el mateix Fuster els volgué atribuir. Recordem, sinó, aquella revista d'Història dels Països Catalans que, per gràcia de la Constitució espanyola, es quedà en revista d'Història; a seques.

Tanmateix, cal reconèixer que, al Principat, la preocupació pels temes propis s'ha conservat fins l'actualitat, cosa que no es pot dir del sud del Sènia, on Espanya o el món mundial han centrat l'atenció de la historiografia. No hi ha millor prova d'aquesta involució que el fet que a la Universitat de València les assignatures d'Història del País Valencià s'hagen reduït a

una sola en els nous plans d'estudi adaptats a l'EEES. Qui ho haguera dit, trenta anys després, que els versos d'aquella mítica cançó d'Al Tall encara són plenament vigents.

El cas és que, quan comence la meua recerca doctoral, pocs materials puc trobar que, d'una banda, hagen aprofundit en el tema que m'interessa (els primers anys del franquisme al País Valencià), com tampoc puc trobar gaire bibliografia que empre una metodologia comuna per al conjunt dels Països Catalans. I allò que em trobe és que, tant en el cas del País Valencià com del Principat, els treballs més útils són dels darrers anys del franquisme i dels primers anys vuitanta: és durant aquests anys que, no només hi ha una major preocupació per l'estudi dels temes propis (per la història del País Valencià, en el nostre cas), sinó que també hi ha una major vocació d'aproximar-s'hi des de la perspectiva del conjunt de la nació, des dels Països Catalans. Sens dubte, Joan Fuster, amb la seua persistència intel·lectual, hi tingué molt a veure, com també la presència de destacats professors del Principat a la Universitat de València. Però, malgrat els valuosos treballs d'aquesta època, encara he hagut de recórrer a Joan Fuster per justificar una determinada terminologia — que ell confiava estaria estesa i acceptada després de tant de temps — o he acudit a *Nosaltres els valencians* i a altres treballs seus per orientar-me quan, a la historiografia més recent, no he trobat interpretacions o, quan les he trobades, no em resultaven convincents.

D'altra banda, la meua aproximació a Joan Fuster des de les ciències socials ha estat paral·lela al descobriment de Joan Fuster des de la militància política. Els que començarem a organitzar-nos cap a la fi dels anys noranta ens hem trobat un panorama poc encoratjador: amb una desmobilització generalitzada, amb la desmotivació dels que continuen organitzats

i amb la desorientació de l'esquerra en el seu conjunt. La crisi dels noranta havia deixat l'esquerra desestructurada orgànicament i discursiva. En aquest darrer aspecte, la troballa de Joan Fuster ha esdevingut l'eina fonamental per entendre la nostra catalanitat i per bastir el nostre projecte d'esquerres. Algunes de les seues reflexions són encara decisives per a l'ideari polític de l'independentisme arreu dels Països Catalans i a partir d'elles ha sorgit una nova fornada reivindicativa que, paradoxalment, poc té a veure amb aquella fornada que nasqué sota l'ombra del mateix Joan Fuster; una Transició, una batalla de València i moltes altres decepcions i renúncies ens separen.

Jo, com potser la meua generació, he crescut amb una sensació d'orfenesa intel·lectual. Nosaltres ens hem autoformat i hem descobert Joan Fuster pel nostre propi compte. Aquest esforç, aquest haver hagut de començar de zero, potser explica que en conjunt, la meua siga una generació menys polida intel·lectualment que les anteriors —el temps ho acabarà de corroborar, si efectivament és així— però també ha fet que les nostres siguen unes conviccions més fermes, menys oportunistes i menys permeables a les periòdiques investides del revisionisme social i nacional. Qui sap, potser ha estat millor així. I mentre l'experiència no ens faça una mala passada, nosaltres, de moment, continuem fent camí. Amb el permís de Joan Fuster.

RTVV i la generació perduda

La llei de creació de l'entitat pública RTVV constitueix una mostra més de la voluntat política d'assumir la responsabilitat concreta de fer avançar la consolidació de l'Administració Autònoma i la presa de consciència dels nostres trets diferencials com a poble¹.

JA DES DE MITJAN SEGLE XX, els estudiosos de la comunicació de masses Paul Felix Lazarsfeld i Robert King Merton assenyalen els grans grups de poder com a sustentadors fonamentals dels mitjans de comunicació de masses. D'aquesta manera, els discursos mediàtics sempre s'encaminen al manteniment d'un *statu quo* determinat, a la justificació d'una situació política, social i econòmica concreta². Aquestes forces, grups d'empresaris i polítics fonamentalment, utilitzen per tant la propaganda com a mitjà de control social.

Ràdio Televisió Valenciana³ va néixer a principi de la dècada dels 80, quan el postfranquisme i els manlleus de la tran-

¹ Llei 7/1984, de 4 de juliol, de Creació de l'Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana.

² Lazarsfeld, P.F. i Merton, R.K. (1948): «Mass Communication, Popular Taste and Organized Social Action», a De Moragas Spa, M. (1995), *Teorías de la Comunicación*, Barcelona, Gustavo Gili.

³ A partir d'ara RTVV.

sició ja prefiguraven un nou model de societat. Des de bon començament les aspiracions i exigències que s'hi van plantejar, sempre tenint en compte que s'ocupava un espai comunicatiu fins aleshores inexistent, van ser insuficients. Canal 9 va ser mirall inequívoc d'una part de la societat valenciana, això és ben cert, però d'aquella que en diuen *de pandereta*, la més folklòrica i, per tant, la més tradicionalista. I què se'n va fer de l'altra part, d'aquella que havia perdut les seues aspiracions uns anys enrere? Aquella part que reclamava un nou model social? Simplement, va desaparèixer del mapa mediàtic valencià.

Vint anys després de la creació de l'ens públic RTVV no resulta gens agosarat afirmar que aquesta ha estat la tònica general del seu funcionament: una empresa comunicativa, pública, amb aspiracions d'esdevenir reflex fidel de la societat valenciana i que, tanmateix, gairebé sempre ha actuat com a suport mediàtic al servei del poder polític de torn.

Però, si els professionals dels mitjans de comunicació valencians eren conscients d'aquest perill, com és que mai no han reivindicat l'espai comunicatiu que els pertoca? Com és que la classe periodística valenciana no ha explotat la seua singularitat? Els equilibris de poder i l'escassa preparació d'una part gens menyspreable dels professionals de la comunicació expliquen aquest fenomen en el cas de RTVV.

UNA GENERACIÓ SENSE REFERENTS

En els últims anys estem assistint a un progressiu empobriment moral i intel·lectual de les societats europees occidentals, sobretot de les generacions més joves. Es tracta d'un fet estructural, les causes del qual són múltiples i molt com-

plexes però, en certa mesura, els mitjans de comunicació de massa també en són responsables.

Sovint fa l'efecte que les noves generacions de valencians creixen en una societat absolutament despersonalitzada: la manca de referents històrics, polítics i territorials, tan necessaris per a la cohesió i, per tant, per a la supervivència d'una cultura, és un fet ben palès entre els grups més joves. En un moment en què els mèdia i, sobretot, la televisió, són omnipresents, la manca d'un espai comunicatiu propi i abastament consolidat hi ha contribuït força en el cas valencià. En la societat catalana en general, i en la valenciana en particular, el consum de mitjans de comunicació és en espanyol. I això té una forta repercussió en la configuració de l'imaginari col·lectiu.

Les noves fornades de comunicadors que, de mica en mica, van nodrint els mitjans valencians no són alienes a les mancances que s'han esmentat suara. Molts d'ells abandonen les facultats amb un escàs coneixement de la realitat més immediata, això és, de la història, del territori, de la tradició i de la llengua pròpia. I, en el transcurs de les seues tasques professionals diàries, molt pocs són els qui mostren interès per l'aprenentatge, més enllà dels manuals estrictes de redacció periodística. La gran majoria de periodistes roman instal·lada en la comoditat dels estereotips, de les fonts institucionals i institucionalitzades, en definitiva, de la visió del món que els han mostrat els altres mitjans de comunicació que, cal no oblidar-ho, a casa nostra són espanyols. Com deia Pierre Bourdieu, els continguts de la televisió tendeixen a buscar les parcel·les de la realitat que no generen conflicte en la ciutadania⁴, i sembla que la nova classe periodística viu acomodada en aquest

⁴ Bourdieu, Pierre (1997), *Sobre la televisió*, Barcelona, Edicions 62.

terreny. S'ha acabat, per tant, creant una generació de comunicadors intel·lectualment precària.

També els criteris de selecció de personal a RTVV obvien certes destreses que se suposen bàsiques en la formació de qualsevol periodista: la capacitat d'anàlisi i de reflexió, una visió crítica de la realitat i un excel·lent maneig de la llengua. Per contra, la simpatia i la imatge personal són les característiques que es prioritzen en la tria de candidats. Aquest fet propicia que massa sovint els espectadors hagen de suportar expressions com ara *Diu-lo amb una flor*, localitzacions errònies com per exemple *Ontinyent*, *La Costera*, i batalles històriques fantàstiques com la protagonitzada per Felip v i Carles v⁵.

Aquest tractament de la informació és una de les causes de la nova forma de censura que s'ha instal·lat a RTVV: una autocensura moguda per l'espectacularització i la superficialitat de les notícies, la renúncia a qualsevol forma d'investigació i l'acceptació de tot allò que diuen els gabinets de premsa dels poders polítics i econòmics. Aquests agents són ben conscients que la clau resideix no en allò que es diu, sinó en allò que no es diu. En el cas de RTVV aquesta premissa s'ha aplicat fil per randa.

EL SALT GENERACIONAL

Bàsicament, els treballadors de RTVV es divideixen en dos grans grups: els *fixes* i els *contractats*⁶ que, en definitiva, equival als qui compten amb més antiguitat i els qui s'han in-

⁵ Exemples extrets dels informatius de Canal 9.

⁶ És a dir, els qui tenen la plaça guanyada per concurs d'oposició, i els qui tenen un contracte temporal.

corporat darrerament. Cap d'aquests grups no es mobilitza contra decisions preses de manera injusta, tot i que per motius força distints. Bona part dels primers asseguren sentir-se cansats d'enfrontar-se a una estructura empresarial piramidal que sempre acaba obtenint allò que vol. L'altra part ocupa càrrecs de relleu per qüestions d'afinitat política. Però el cas dels *contractats* és ben diferent. A aquest grup pertany la majoria de periodistes joves que es descrivien abans. La precarietat laboral fora de RTVV i el pànic a la pèrdua de la feina determinen la seua actitud.

Ara bé, més enllà dels aspectes merament contractuals, entre tots dos grups hi ha diferències més evidents. Generalment, els periodistes de més trajectòria dins l'empresa són els millors preparats per desenvolupar la seua feina: coneixen bé la professió, són conscients del seu compromís amb la societat i han estat capaços de completar la seua formació personal, una vegada han assolit un estatus professional. Però lluny d'aprofitar aquesta vàlua, la major part d'aquests roman acomodada dins la seguretat d'una plaça de quasi-funcionari. Entre aquests periodistes de més trajectòria i els joves que s'hi han incorporat els darrers anys caldria resseguir les passes de tota una generació perduda. El salt qualitatiu entre els dos grups, entre els joves i els adults, entre els experts i els inexperts, és incommensurable.

Les maneres antidemocràtiques d'organitzar la feina i les pressions polítiques a què sovint es veuen sotmesos els treballadors de RTVV són altres dels elements que cal tenir en compte a l'hora d'estructurar el panorama televisiu valencià. El transcórrer diari de RTVV està farcit de manipulacions explícites, ocultació de la veritat o veritats a mitges, desinformació, espectacle i propaganda. En definitiva, RTVV és un d'aquells

mitjans de comunicació definits per Lazarsfeld i Merton el segle propassat. L'única diferència rau en la professionalitat dels nous comunicadors. Els joves periodistes han esdevingut peces despersonalitzades, essencials per al control perfecte del trencaclosques informatiu. Han perdut tota la consciència d'allò que haurien d'ésser: censors incansables dels grups de poder. I, sobretot, han perdut qualsevol afecció per la classe treballadora.

Com a resultat de tot plegat, les notícies de RTVV ens serveixen cada dia a la taula una graella plena de frivolitats, successos, festes i futbol, tot barrejat amb propaganda institucional. I, sorprenentment, poques són les veus que se'n desdiuen. El fracàs de RTVV, la incapacitat d'erigir-se com a mitjà de comunicació representatiu de la societat valenciana respon a una causa estructural. I molts en són els agents responsables: els partits polítics, els grups empresarials, els sindicats, els col·lectius de ciutadans i, per descomptat, els mateixos treballadors.

Els mitjans de comunicació són actors imprescindibles en la configuració de l'imaginari col·lectiu, alhora que ajuden a dibuixar els trets definitoris de qualsevol societat. Al País Valencià, on la indústria cultural catalana es limita a unes poques produccions teatrals, la música en valencià, alguns escriptors i unes poques publicacions no diàries, Televisió Valenciana ha de tenir un paper protagonista. Per descomptat, no es pot responsabilitzar únicament RTVV de l'evolució darrera de la nostra societat, però tampoc no s'ha de menysprear la seua influència. Les noves generacions de periodistes hauran d'assumir el repte: apostar per un espai comunicatiu propi o diluir-se en la invisibilitat, essent víctimes del més cruent imperialisme cultural.

Algú va dir que no es podia viure de la terra?

POTSER LA NOSTRA és la primera generació de valencians que viuen pràcticament sense cap contacte amb la terra. Amb la generació dels nostres pares es va difondre massivament el discurs derrotista que ha conduït a la situació de col·lapse en què es troba l'agricultura valenciana¹. El missatge segons el qual els que valien estudiaven i els que no al camp, ha anat instal·lant-se en el bagatge col·lectiu valencià. El desprestigi de la professió agrària, i en general de tota activitat productiva relacionada amb l'entorn natural, la desmoralització dels professionals i la resignació amb què s'ha respost als vertiginosos canvis socials dels darrers decennis fa que qualsevol discurs positiu siga titllat d'il·luminació d'una nit d'estiu, pràcticament. Així, a poc a poc els llauradors, ramaders i la resta de professionals del sector primari han anat veient com perdien pes i protagonisme en una societat cada vegada més urbana i urbanitzada². Fins i tot el nacionalisme li ha girat tradicionalment l'esquena a tot allò que tinguera alguna

¹ Encara que parlem de la crisi de l'agricultura en general, fóra més propi parlar de la crisi de les empreses agràries, o de tot un model, tal i com tractarem en els paràgrafs següents.

² O caldria dir més correctament desurbanitzada?

referència a la ruralia. La modernitat i el futur estaven a les ciutats, el camp era un món massa ranci i conservador, i blaver, és clar. Bona part dels mals de la societat valenciana eren conseqüència del fet que era una societat eminentment rural on no existia una burgesia industrial i urbana que donara suport al nacionalisme. Recordeu expressions tan desafortunades com *búnker barraqueta*? És a dir, un dels referents de l'arquitectura rural valenciana utilitzat per a designar el cau del feixisme espanyolista.

Però anem a pams i mirem d'analitzar els diferents elements i actors que hi participen.

EL LLAURADOR/RAMADER

Els nostres professionals han sigut i són autèntics especialistes en produir i produir bé. Ara bé, s'han acostumat a què el seu paper fóra limitat a criar les collites o ramats i a vendre finalment el fruit del seu treball a un corredor o a la Cooperativa de la qual eren socis i despreocupar-se'n de tot allò relatiu a la fase final de la producció. Però aquesta és determinant, perquè és on es pot recuperar quasi tot el valor afegit del producte, la collita, el processat, el transport i la negociació amb el client «final». Està més que demostrat que els productors que millor defensen les seues collites són els que venen prop del consumidor final. El cas de la «Tira de comptar» a Mercavalència, on els llauradors tracten directament amb els minoristes de la ciutat i l'àrea metropolitana sense passar pels assemtadors, o els que tenen parades als mercats municipals, en serien dos exemples. Els productors que fan agricultura ecològica per al mercat europeu reben més per la seua collita, a

banda de l'aspecte ecològic, perquè tracten directament amb distribuïdors regionals europeus. No cal ni dir que els que viuen amb menys superfície són els que fan venda directa de cistelles multiproducte. Un model importat d'Europa que a poc a poc va instal·lant-se en les nostres comarques, i on el consumidor final entra en contacte directe amb el productor dels seus aliments, tota una garantia de seguretat alimentària i de consum responsable.

LA TERRA

D'acord que el problema del minifundi ha pogut ser un llast en l'evolució de l'agricultura valenciana, però aquest és precisament el tret diferencial de la nostra agricultura, el factor que determina la diversitat de conreus i que té una vàlua important des del punt de vista del paisatge. Més que entesatar-se en absurdes concentracions parcel·làries, caldria aplicar solucions més imaginatives que afavoriren la racionalitat dels treballs agrícoles, com per exemple un banc de terres de lloguer per a les parcel·les que van quedant en desús per la manca de relleu generacional.

LES EMPRESES

El model empresarial agrari valencià és el que està realment en crisi. En alguns casos s'han creat macroestructures (cooperatives quasi sempre) rovellades, amb escassa possibilitat de reacció i adaptació a les condicions del mercat. En altres, l'atomització de l'oferta ha topat de front amb la concentració

desmesurada que s'ha produït en la demanda (supermercats i grans superfícies, tothom en sap els noms). La solució als problemes no serà única en la nostra opinió, vindrà per diferents vies, però passa indefugiblement per un canvi de mentalitat i d'estructures. D'orientació del mercat cap a la recuperació del consumidor local, sense renunciar però a l'eixida a la recerca d'altres experiències exteriors. El tamany de les empreses tampoc ha de ser un obstacle, però caldrà, això sí, el seu redimensionament en funció d'on es fixen els seus objectius. La petita empresa familiar agrària no està condemnada a la desaparició, ni molt menys. Les cooperatives tampoc. Al final de la correguda el que compta són les persones que estan al davant i al darrere de les empreses.

LES ORGANITZACIONS PROFESSIONALS

Encara sembla que no saben exactament què pretenen. Són organitzacions que van nàixer amb la nova situació política derivada de la desaparició del franquisme. I el seu paper reivindicatiu inicial ha anat derivant fins arribar a la repetició rutinària del discurs derrotista. Trobem a faltar les propostes, i no únicament l'ocupació de càrrecs de representativitat en els diferents òrgans del teixit agrari valencià.

De vegades també han assumit el paper de «gestoria» que li arregla als seus afiliats els papers i assumptes derivats de les operacions urbanístiques que han esquarterat el paisatge agrari valencià els darrers anys. Caldrà veure ara com sobreviuen una vegada s'ha acabat la disbauxa de les comissions que acompanyava tota reparcel·lació o expropiació. Fa llàstima veure com els que teòricament han de defensar els productors valencians

i els seus recursos —la terra en aquest cas— han optat per formar part de l'orgia liquidadora.

LA FORMACIÓ

Una de les coses que potser més em va sobtar de la meua experiència com a estudiant Erasmus, fou comprovar que a Europa els alumnes de les disciplines agronòmiques estudien per a alguna cosa més que per a convertir-se en *milieuristes* a compte d'una macro-agroindústria o en comercials de verins i altres productes per al camp. Potser fins i tot en alguns casos la gent estudiava per a obrir les seues pròpies explotacions agràries. Ens cal un canvi de mentalitat també en aquest aspecte i prendre consciència del paper que tant la Formació Professional Agrària com la Universitat han de desenvolupar en la renovació del teixit productiu valencià. En definitiva, ens sobren tècnics i manquen emprenedors al camp. Manca una generació, un col·lectiu consistent, que prenga el relleu en la professió agrària o el nostre camp desapareixerà tal i com el coneixem actualment.

LES MARQUES DE QUALITAT

Queda clar que el *tsunami* de la globalització no ha fet més que començar, i als nostres mercats s'hi pot trobar de tot, en qualsevol moment, de tot arreu del món i a uns preus que sovint no han repercutit el cost real del transport des de l'altra banda del planeta. Mentre aquesta situació es perpetue, i el preu del petroli continue les seues fluctuacions interessades, com la que s'ha viscut els darrers dotze mesos, a nosaltres només ens

queda fer «productes amb música». Les marques de qualitat poden servir per a diferenciar els productes de l'agricultura i ramaderia valenciana, però sempre que tinguen uns referents de qualitat total (organolèptica, biològica, etc.) superior a la resta. Malauradament no ha estat així en tots els casos i el consumidor no està disposat a consumir un determinat producte únicament perquè en l'etiqueta diga que l'origen és valencià.

TERCIARITZACIÓ DEL MEDI RURAL

Existeixen diferents estudis on s'apunta cap a la terciarització del sector agrari valencià. És a dir, la implantació de cases rurals, restaurants, etcètera, com a complement de les rendes agràries. Primerament caldria explicar que tret de puntuals casos, l'agroturisme no existeix al nostre País. Cal diferenciar el lloguer de cases, masos i apartaments, sobretot a les comarques de l'interior, de l'agroturisme tal i com s'entén en altres països on es conviu en una explotació agrària i s'entra en contacte en la realitat de la pagesia.

La implantació de serveis turístics en les explotacions agrícoles valencianes podrà ser part de la solució global a la manca de competitivitat de l'agricultura valenciana, sempre que es racionalitze i col·labore en la comercialització final dels seus productes.

EL CONSUMIDOR

Com diu una coneguda cadena de supermercats valenciana, el consumidor és *el jefe*. Tots som consumidors i amb cada

compra fem alguna cosa més que tancar un tracte comercial, en realitat és també un acte polític. Amb cada compra fem una elecció, i en el cas dels aliments no sol ser cada quatre anys sinó diàriament. No se'ns escapa que els hàbits de consum han variat als darrers decennis, modificats pel ritme de treball i vida a què la majoria estem sotmesos. Però la decisió final està en mans del propi consumidor, en això té raó el senyor Roig. Allò que s'ha de garantir és que aquesta circumstància continue sent així i no ens vegem abocats a consumir realment el que els supermercats i les grans cadenes de distribució volen que consumim. Ho tenim magre, amb la proliferació de centres comercials (segurament en som el País amb més densitat del món), s'ha desmantellat el petit comerç de pobles i ciutats. I aquesta era la principal ferramenta del productor local per fer arribar els seus productes als consumidors valencians. Fóra bo tornar a la cultura de mercat, a la llibertat real d'elecció i suport als productors locals, a la possibilitat de conèixer fins i tot el productor dels nostres aliments.

Les activitats lligades al territori són les més difícils de deslocalitzar, precisament perquè el territori sempre estarà ací. Depèn dels valencians decidir quin tipus de relació volen amb el medi rural, o bé una que siga de profit mutu, o la transformació total, la defiguració, d'un paisatge agrari tal i com l'hem conegut fins ara. Si bé és cert que la capacitat d'adaptació del sector agrari valencià ha estat del tot remarcable al llarg dels segles i al regnat del canyamel i de les moreres (per a la producció de seda) li va succeir la vinya i després el taronger, sense oblidar l'arròs, no és menys cert que el canvi que es produirà en els pròxims decennis d'aquest segle XXI serà absolutament radical (que ve d'arrel). Encara estem a temps de participar-hi en un sentit positiu, imaginatiu i profitós, i d'evitar-ne les pitjors conseqüències.

Francesc Felipe

Els valencians 2.0

Valencians i valencianes a la Xarxa

nívol d'etiquetes

Valencians 2.0 *Nosaltres, els valencians* Ramón Llull web
3.0

Obrint Pas, messenger 2.407.951 valencianoparlants
segle XXI **dualitat** Xarxa *telèfon mòbil* videjocs premsa
imaginari 3D internacionalització FIB **telègraf** socie-
tat *democràcia*

ALES ACABALLES de la primera dècada del segle XXI, amb la globalització a sobre nostre i ficats de ple en una societat complexa, diversa, heterogènia i comunicativament sobresaturada, els valencians i valencianes no tenim excuses per a saber que estem reinventant el que significa ser valencians.

L'escenari és complicat, però no és nou, ja que ens trobem en un punt d'indefinició, entre dues cultures, dues llengües, dues nacionalitats, i dues formes d'entendre la democràcia i la diversitat. Recomane l'entrada *Valencian People* de la Wikipedia en anglès on queda remarcada aquesta dualitat valenciana. Però no cal anar molt lluny per veure dia a dia aquesta problemàtica.

Gairebé mig segle després de la publicació de *Nosaltres els valencians*, els valencians i les valencianes continuem pre-

guntant-nos què som exactament. Per què parlem com parlem, perquè mengem com mengem o senzillament com és després de les contínues concessions o conquestes continuem existint com a poble.

Com som aquests valencians de nova planta, nascuts en plena democràcia i que han estudiat en valencià? Quin és el nostre imaginari col·lectiu?

Som els valencians del València i de les festes. Som els valencians que votem al PP i els que no ho fem. Som els valencians compromesos amb el país. Som l'èxode de llicenciats valencians al món. Som els valencians del Circuit de Fòrmula 1 i del FIB. Som els valencians que eixim al carrer. Som els que passem del conflicte lingüístic. Som els que omplim els centres comercials els caps de setmana. Som els valencians d'Espanya i dels Països Catalans. Som els valencians d'Albelda, de Núria Roca, de Ferrero. Som els valencians d'Obrint Pas. Som els valencians de València, els d'Alacant, els de Castelló i els d'Elx.

Som tot això els nous valencians, però a més som els primers valencians connectats a la xarxa: tenim messenger, hotmail, youtube, google, skype, facebook, blog i twitter. Tenim televisió, ordinador, videoconsola i telèfon mòbil.

Som valencians 2.0 amb interessos i anhels que posem en comunitats virtuals. Creem grups, fem milers de webs, canals de youtube, actualitzem el blog, pengem fotos i a més continuem visitant milers de pàgines per mes.

El futur de la societat valenciana passa avui en dia inexorablement, com el de qualsevol comunitat del segle XXI, a la xarxa. Els valencians disposem avui d'un imaginari col·lectiu polièdric que prové de la nostra cultura popular, audiovisual, escrita, artística i virtual. Però cada volta necessitem i necessitarem més l'imaginari virtual per a la feina i la vida personal, social, política o cultural.

Com afectarà això a la política és una incògnita ara com ara ja que ens manquen estudis de l'impacte, del consum i la producció. Però almenys si fem un colp d'ull als països veïns podem intuir la rellevància que prendrà la xarxa en els propers anys.

És evident que la xarxa no acabarà amb la televisió, la premsa, la ràdio, el cinema i els videojocs. Però ara sabem que aquests mitjans s'hauran d'adaptar a la nova situació si no volen acabar com el telègraf. Tots els periòdics, tots els partits polítics, televisions, entitats i associacions, estan bolcades a la xarxa. I com més va més més creix el nombre de llars connectades, el nombre d'usuaris i el nombre d'hores de connexió.

Fent una mirada a l'exterior, pensar que és exagerat donar-li importància a la xarxa, és un suïcidi comunicatiu. La xarxa ha democratitzat l'accés a la cultura, a l'educació i la política. Té efectes extremadament positius: ho hem vist fa poc als Estats Units i ho veiem tots els dies a les nostres pantalles.

Actualment s'està treballant en l'aplicació d'intel·ligència artificial, la web semàntica, la web 3D. I això no és nou, al segle XIII Ramon Llull a l'obra *Ars magna* ja va proposar que el raonament podria ser efectuat de manera artificial. IBM, Google i Microsoft ja estan investigant de ple amb això actualment.

Com a nova generació de valencians hem d'emprar aquestes tecnologies de la comunicació. És en la xarxa on ens trobarem les noves i les futures generacions de valencians.

Tot usuari es defineix constantment a la xarxa, de la mateixa forma que tots els pobles s'estan definint constantment. I el nostre territori també hi participa en milers de comunitats.

Vet ací algunes de les realitats que defineixen els *Valencians 2.0*:

AP7 sense peatges, Club de Fans de l'anunci de la pastisseria Tano, Test com de Saforenc ets, Col·lectiu Oficial Vo-

lem la TV3 al País Valencià, Volem LHorta Viva, 100.000 volem l'albufera neta, Bloggers Valencians, A la Babalà, A que junte 1.000.000 que parlen valencià, Salvem la Valleta: no a l'autovia Villena-Muro, Amics i amigues de Joan F. Mira, València 2020, Vull poder dir al Facebook que sóc del País Valencià, Reviscola, Sóc valencià o valenciana i no estic vinculat a la trama de corrupció, La Gira 2009, Cinema: almenys un 50% en valencià, Jo també he estudiat en valencià, Tio Masclet, Amics de Joan Pellicer, M'agrada ser de poble, Festes de Moros i Cristians.

Autors

Jordi Muñoz, politòleg, professor de Ciència Política a la Universitat Pompeu Fabra.

Xavi Sarrià, músic i escriptor.

Aitana Guia, professora ajudant d'Història Contemporània a York University, Toronto, Canadà. Autora de *La llengua negociada* (2001) i *Aquí ningú no és estranger* (2004).

Vicent Martínez, periodista. Especialitzat en comunicació política.

Gerard Fullana Martínez, periodista especialitzat en comunicació política i moviments socials. Responsable de comunicació d'Escola Valenciana.

Hèctor Sanjuán, periodista polític i escriptor.

Sandra Obiol, sociòloga. Coordinadora del Centre Ovidi Montllor. Professora de Sociologia a la Universitat de València.

Dídac Botella i Mestres, mestre d'escola. Actualment treballa al Col·legi Públic Covalta (Albaida).

Violeta Tena, periodista.

Pau Caparrós i Gironés, sociòleg.

Xavier Ginés, sociòleg. Agent de Desenvolupament Local i Professor del Departament de Sociologia i Antropologia Social de la Universitat de València.

Feliu Ventura, llicenciat en Filologia Catalana, cantant i compositor.

Maria Josep Picó, periodista ambiental. Càtedra de Divulgació de la Ciència de la Universitat de València.

Miquel Ramos i Dolz, músic i periodista.

Marc Peris i Carratalà, professor de secundària a l'IES Francesc de Borja Moll (Mallorca).

Francesc Vila i Femenia, periodista. Cap del Gabinet de Premsa del Departament de Governació i Administracions Públiques de la Generalitat de Catalunya.

Antoni Rubio, periodista i escriptor.

Andreu Ginés i Sánchez, doctor en Història per la Universitat Pompeu Fabra.

Adelaida Ferre i Tortosa, periodista. Actualment treballa a RTVV.

Enric Navarro, enginyer agrònom.

Francesc Felipe, periodista i realitzador.

Títols publicats

1. **Quin espai nacional, quin espai polític?**
Alfons Cucó, Ramon Lapiedra, Pere Mayor, Pasqual Mollà i Vicent Soler
2. **Quin territori?**
Vicenç Rosselló, Ernest Garcia, Joan Olmos, Joan Romero i J. Fernando Vera
3. **Quina cultura?**
Joan F. Mira, Francesc Fenollosa, Gustau Muñoz, Rosa Serrano i Vicenç Villatoro
4. **A propòsit de Joan Fuster**
Alan Yates, Eulàlia Duran, Ramon Lapiedra, Toni Mollà, Encarna Garcia Monerris i Justo Serna
5. **Qüestions per al debat, propostes per al canvi**
Manuel Alcaraz, Adolf Beltran, Josep-Maria Terricabras, Fabian Llisterri, Josep V. Boira, Enric Climent, Clemente Hernández, Ernest Reig, Vicent Soler, Amàlia Alba, Llum Sanfeliu, Carme Valls, Teresa Yebes, Isidoro Rodríguez, Empar Morelló, Vicent Garcés, Julià Àlvaro, Diego Gómez, Rafael Xambó
6. **País Valencià, segle XXI. Vint-i-una reflexions crítiques**
Antoni Furió, Gustau Muñoz, Pau Viciano, eds.
Ferran Garcia-Oliver, Pau Viciano, Juli Capilla, Martí Domínguez, Vicent Pitarch, Doro Balaguer, Vicent Partal, Pasqual Mollà, Jordi Muñoz, Antoni Defez, Toni Mollà, Josep L. Barona, Francesc Pérez Moragón, Carles Mulet, Francesc Viadel, Francesc Burguera, Francesc Bayarri, Adolf Beltran, Gustau Muñoz, Antoni Furió, Joan F. Mira
7. **País Valencià, segle XXI. Noves reflexions crítiques**
Antoni Furió, Gustau Muñoz, Pau Viciano, eds.
Vicent Olmos, Juli Peretó, Rafael Xambó, Francesc Esteve, Rosa Serrano, Carme Miquel, Manuel Alcaraz, Rosa Solbes, Víctor Maceda, Vicent Usó, Xavier Aliaga, Mavi Dolz, J. J. Pérez Benlloch, Josep Sorribes, Marc Baldó, Enric Balaguer, Ignasi Mora, Josep Lluís Gómez Mompart, Ximo Puig, Manuel S. Jardí, Vicenç M. Rosselló, Josep Iborra

8. País Valencià, segle XXI. Ara, País Valencià: reflexions i experiències de la generació que ve

Jordi Muñoz, ed.

Xavi Sarrià, Aitana Guia, Vicent Martínez, Gerard Fullana, Hèctor Sanjuán, Sandra Obiol, Dídac Botella, Violeta Tena, Pau Caparrós, Xavier Ginés, Feliu Ventura, Maria Josep Picó, Miquel Ramos, Marc Peris, Francesc Vila, Antoni Rubio, Andreu Ginés, Adelaida Ferre, Enric Navarro, Francesc Felipe

